VANDAAG

- Chance: Wathey schuld aanvaard op St. Maarten p.2
- Van Oven dient Capriles en Wit van repliek p.3
- Drie jaar gevraagd voor cocatransport p.5
- Reds maken opnieuw korte metten met Oakland A's p.7
- Gerharts: ALM verleent wel medewerking aan zieken p.13

CHANCE
...geen namen...

107E JAARGANG — NO.: 244 ZATERDAG 20 OKTOBER 1990

AMIGOE

Preke

Claude: Wath(m)ey worry?

Elfhonderd man extra troepen naar Frans Guyana gezonden

Parijs bezorgd over groeiend aantal Surinaamse vluchtelingen

PARAMARIBO - De stroom van Surinaamse vluchtelingen naar Frans-Guyana is in de afgelopen weken enorm toegenomen. Volgens de Franse ambassade in Paramaribo proberen steeds meer Surinamers zich illegaal in Frans-Guyana te vestigen. Donderdag heeft de gendarmerie in een van de vluchtelingenkampen een razzia gehouden. Een onbekend aantal illegaal daar verblijvende Surinamers is aangehouden en zal de grens worden overgezet.

Om de trek over de grensrivier de Marowijne in te dammen wordt de grenswacht in Frans-Guyana momenteel versterkt. De regering in Parijs besloot de vorige week elfhonderd extra manschappen naar haar kolonie ten oosten van Suriname te sturen. Het gaat om duizend militairen en honderd politieagenten, die langs de loop van de Marowijne zullen worden gestationeerd.

ADMINISTRATIEF

De Franse bezorgdheid over de toename van het aantal illegalen in Frans-Guyana is aan de autoriteiten in Paramaribo kenbaar gemaakt. Volgens de Surinaamse minister van Buitenlandse zaken, Eddie Sedoc, wil Frankrijk voorkomen dat het aantal Surinamers in Frans-Guyana groeit. Frankrijk wil dat Suriname meewerkt aan de terugkeer van illegalen. Sedoc zal binnenkort Surinaamse functionarissen naar Frans-Guyana sturen om oplossingen te vinden voor wat hij als "een administratief vraagstuk" ziet.

In kampen in de buurt van het Franse grensstadje Saint Laurent zijn ongeveer 6.500 Surinaamse vluchtelingen ondergebracht die door de Franse regering worden verzorgd. Frankrijk streeft ernaar de ontheemden zo snel mogelijk te repatrieren naar hun oorspronkelijke woongebieden in oost-Suriname. Ze verlieten die regio als gevolg van de strijd tussen het Junglecommando en het Surinaamse leger die medio 1986 begon. Het is in Paramaribo niet duidelijk waarom er nu een nieuwe vluchtelingenstroom op gang is gekomen want deze vindt plaats in een periode waarin gesprekken worden gevoerd over beeindiging van de strijd tussen het leger en het Junglecommando.

VN-congres halveert hulp El Salvador

SAN SALVADOR - De Salvadoraanse minister van Defensie, generaal Rene Emilio Ponce, heeft vrijdag gezegd dat de beslissing van het Amerikaanse congres om de hulp aan zijn land te halveren 'onze acties zal beperken'.

Hij zei dat het nog niet zeker was dat de hulp echt gehalveerd zou worden tot 85 miljoen dollar en voegde eraan toe: 'Het is niet gezegd dat we het accepteren'. De hulp zal helemaal worden stopgezet als de Salvadoraanse regering niet te goeder trouw blijkt bij het vredesoverleg met de linkse guerrillastrijders of bij het bestraffen van de moordenaars van zes Jezuieten vorig jaar november. De halvering wordt ongedaan gemaakt als de opstandelingen dreigen de regering omver te werpen of op hun beurt verstek laten gaan bij het vredesoverleg.

Bidden ondanks dreigend machinegeweer

■ *JERUZALEM - Een Palestijnse Moslim in gebed buiten het oude stadsgedeelte van Jeruzalem. Hij evenals vele andere Palestijnen werd niet tot het oude Jeruzalem toegelaten om er hun vrijdaggebed te gaan zeggen bij de eeuwenoude moskee. Dit bidden gebeurde dan maar met een machinegeweer in je nabijheid. Dit is een onderdeel van de veiligheidsmaatregelen welke de Israelische autoriteiten hebben getroffen na het drama op en rond de Tempelberg twee weken geleden.*

(AFP-satellietfoto)

MET GROTE MEERDERHEID AANVAARD

SU van centraal geleide economie naar markteconomie.

Zegen Opperste Sovjet voor economisch plan Gorbatsjov

MOSKOU - De Opperste Sovjet heeft het economische programma van president Michail Gorbatsjov voor de overgang van een centraal geleide naar een markteconomie vrijdagmiddag met een grote meerderheid goedgekeurd. De resolutie waarin het presidentiele plan, waarin de "hoofdrichtlijnen" voor de economische hervorming zijn vastgelegd, werd goedgekeurd is aangenomen met 333 stemmen voor en twaalf tegen bij 34 onthoudingen. Vijf afgevaardigden namen geen deel aan de stemming.

Het document was vrijdagochtend door Gorbatsjov voorgelegd aan het parlement, waarbij de president een toespraak van bijna een uur hield. Daarop stemde de Opperste Sovjet in met de hoofdlijnen van het programma, als basis voor verdere discussies. Aangenomen werd aanvankelijk dat de definitieve stemming pas zaterdag zou plaatsvinden.

GENERATIE

In de 's middags aangenomen resolutie vragen de afgevaardigden de president, het presidium van de Opperste Sovjet en de regering nu "wetten op te stellen waarbij de richtlijnen van het hervormingsplan worden uitgevoerd".

Er zal zeker tien jaar voor nodig zijn, en misschien wel een hele generatie, om de Sovjet-economie te hervormen, zo zei de topeconoom en vice-premier Leonid Abalkin tijdens een persconferentie in de marge van het debat in de Opperste Sovjet.

Een andere adviseur van Gorbatsjov, Abel Aganbegjan, meent van zijn kant dat de economische revolutie een tot anderhalf jaar in beslag zal nemen, maar dat vervolgens vele jaren nodig zullen zijn om de economische structuren te wijzigen. "Wat de mentaliteit van de Sovjetburger betreft, zal een generatie niet voldoende zijn" om deze te veranderen, voegde hij eraan toe.

DWINGEND

"De presidentiele decreten moeten in het hele land van toepassing zijn. Als de republieken menen dat zij de decreten eerst moeten goedkeuren, gaan we rechtstreeks af op chaos. De besluiten die door de top worden genomen, moeten dwingend zijn voor alle republieken", zo zei Abalkin verder. Hij reageerde daarmee op het voornemen van de Russische federatie de presidentiele decreten eerst door haar eigen parlement te laten ratificeren.

"Wij kunnen onszelf economisch alleen redden als we dat met elkaar doen. Zelfs het gigantische Rusland zal er niet uitkomen zonder het kleine Moldavie", zo zei een andere topeconoom, Stanislav Sjatalin. Sjatalin is de opsteller van het radicale hervormingsplan waarop het vrijdag aangenomen programma slechts gedeeltelijk is gebaseerd.

Maar ook al blijft er van zijn oorspronkelijke voorstellen niet veel over, zei Sjatalin niet van plan te zijn op te stappen en dat hij "de deur niet achter zich dicht zou gooien". "Mijn plan is niet begraven en de logica ervan is behouden" in het presidentiele programma, aldus de econoom.

STAATSMONOPOLIE

De overgang naar een markteconomie in een land dat bijna zeven decennia lang een starre planeconomie heeft gehad, is al maanden onderwerp van felle debatten terwijl de Sovjetunie dieper en dieper wegzakt in een economische crisis.

Jeltsin, Gorbatsjovs belangrijkste politieke rivaal, heeft vooral kritiek op het jongste plan omdat daarbij volgens hem wordt getracht het oude systeem te handhaven en geen einde wordt gemaakt aan de macht van de centrale ministeries.

De nieuwe blauwdruk voorziet echter in een einde van het staatsmonopolie in de industrie en in privatiseringen, het geleidelijk vrijgeven van de prijzen, de aanvaarding van particulier bezit en een hoofdrol voor buitenlands kapitaal in de economie. Het plan schrijft verder de hoofdlijnen voor de hervormingen voor, terwijl de republieken de details zelf verden moeten uitwerken.

HOOFDLIJNEN

Een dag voordat het parlement van de Sovjetunie zich uitspraak over het plan van Gorbatsjov hebben donderdag vier afzonderlijke parlementaire commissies reeds hun goedkeuring gegeven. Gorbatsjovs economische adviseur, Abel Aganbegjan, verdedigde donderdag voor de parlementaire commissies het voorstel. Hij zei onder andere dat het compromisvoorstel de republieken de mogelijkheid biedt eigen handelsmarkten te openen. "Dit programma schrijft de hoofdlijnen voor, maar de republieken kunnen zelf de details uitwerken", zo zei de adviseur.

Aganbegjan zei ook dat de Russische federatie wat hem betreft in grote lijnen kan beginnen met de uitvoering van het plan-Sjatalin, zoals met ingang van 1 november was voorzien door Jeltsin. Die individuele koers zou passen binnen het voorstel van Gorbatsjov, waarin de republieken immers zelf kunnen beslissen over het wel of niet toestaan van particulier landbezit en de snelheid waarmee de ondernemingen geprivatiseerd moeten worden, aldus Aganbegjan.

Volgens waarnemers is het plan van Gorbatsjov vaag omtrent de rechten van de republieken. Het beheer van belangrijke exportprodukten, zoals olie, gas en goud, zou in handen blijven van de centrale overheid in Moskou.

De econoom Oleg Bogomolov hamerde er donderdag bij de parlementaire commissies op dat de Sovjetburgers nu eindelijk verteld moeten worden wat de mate is van de nieuw reeks offers die zij zullen moeten brengen. Volgens hem is het ontbreken van die informatie de grootste kritiek op het plan. "Wij kunnen niet teren op louter enthousiasme", aldus Bogomolov.

Duits verkeersongeval: elf doden

MUNCHBERG - Op de autoweg Berlijn-Nurnberg in Beieren heeft zich vrijdag een zeer ernstige kettingbotsing voorgedaan. Elf mensen kwamen daarbij om het leven; 73 personen raakten gewond, van wie 33 ernstige tot zeer ernstige kwetsuren opliepen. Meer dan vijf uur na het ongeval was de totale omvang van de ramp nog niet te overzien.

Motorfiets fataal geworden

Politie grijpt Israëls Zorro

TEL AVIV - Na twintig frustrerende maanden is er eindelijk succes voor de Israelische politie. De bankovervaller die reeds 22 keer een bank succesvol had beroofd liep donderdag onverwacht tegen de lamp. De Israelische "Zorro", die steeds wist te ontkomen op zijn motor, werd gearresteerd nadat zijn motor onbeheerd achter een bank in Tel Aviv was aangetroffen.

De gealarmeerde politie snelde met een helikopter naar de bank en arresteerde de bankrover voor wie in Israel de laatste maanden een zekere sympathie was ontstaan. Daarom klonk in de Israelische pers vrijdag enige teleurstelling door over het feit dat de man die in zijn eentje het hele politieapparaat steeds te slim afleef, alsnog het bankspit heeft moeten delven.

De motor-dief heeft onmiddellijk een bekentenis afgelegd. Het blijkt de zoon uit een gegoede familie te zijn die met zijn overvallen probeerde zakelijke verliezen te compenseren. Bij zijn 22 succesvolle acties bediende hij zich steevast van hetzelfde stramien. Met een zwarte helm betrad hij het bankfiliaal, schoot met een pistool in de lucht, deed een greep in de kas en vluchtte op zijn motor. De 23e keer werd juist de motor hem noodlottig.

Geruchten zorgen voor korte opleving

Dollar opnieuw naar dieptepunt

AMSTERDAM - Op de Europese valutamarkten is de koers van de Amerikaanse dollar vrijdag na een kortstondige stijging weer gedaald tot een naoorlogs dieptepunt. De slotkoers bedroeg Nf 1,6930 na Nf 1,7045 op donderdag. Het voorgaande laagterecord dateert van woensdag met Nf 1,6990.

Geruchten deden de Amerikaanse munt, die was geopend op Nf 1,6945, vrijdag na het middaguur even boven de Nf 1,70 belanden. Met de aanhoudende spanningen in het Midden-Oosten en met het weekeinde in het vooruitzicht kozen handelaren het zekere voor het onzekere en verkleinden hun dollarposities, waardoor de koers weer zakte.

De Greenback begon vrijdagochtend voortvarend. In navolging van Tokyo, waar de dollar steeg van 124,40 tot 125,25 yen, was er in Amsterdam veel vraag naar de Amerikaanse munt. De vraag werd ingegeven door een uitspraak van de Japanse minister van Financien die verklaarde dat een al te zwakke dollarkoers zowel voor de Verenigde Staten als voor Japan nadelig is. Ook ging het gerucht dat de Amerikaanse Centrale banken de pariteit tussen de dollar en de yen nauwlettend in de gaten hielden. Interventies van deze banken werden niet uitgesloten.

De koers van het pond sterling maakte vrijdag een golfbeweging. De Britse munteenheid opende op Nf 3,3200, bereikte een top op Nf 3,3265, maar viel aan het einde van de handel terug naar een slot van circa Nf 3,3225. Sommige handelaren schreven de daling toe aan de nederlaag van de Conservatieven in een lokale verkiezing.

De goudprijs sloot vrijdag flink hoger. Op de markt in Zurich werd aan het slot van de handel voor een ounce (31,1 gram) van het edele metaal 373,50 dollar betaald, zes dollar meer dan de slotprijs van 367,50 op donderdag.

Bestuurslid KKK:

Racist en katholiek

NEW YORK - De Amerikaan William Hoff heeft zijn lidmaatschap van de behoudende Rooms-katholieke orde van de Columbusridders opgezegd, nadat bekend is geworden dat hij hoofd van de Ku Klux Clan (KKK) in New York is. Hoff zorgde voor grote opwinding met zijn uitspraak: "Ik ben een racist en een goed katholiek".

De 55-jarige machinist heeft de afgelopen dagen een storm van kritiek over zich heen gekregen van leiders van de kerk en de Columbusridders. Kardinaal John O'Connor, aartsbisschop van New York, noemde het lidmaatschap van Rooms-katholieken Ku Klux Clan "een schande" voor de kerk. Hoff zat drie jaar in de gevangenis nadat hij in 1969 schuldig was bevonden aan het beramen van aanslagen op activisten voor de burgerrechten. Hij is in het district New York onder meer verantwoordelijk voor de werving van nieuwe leden voor de racistische organisatie.

LIMA - Vermeende linkse guerrillastrijders hebben in de nacht van donderdag op vrijdag in de Peruaanse hoofdstad Lima de Duitse ambassade, een warenhuis en een machinefabriek gebombardeerd.

Daarbij is ten minste een persoon om het leven gekomen, zo meldde de Peruaanse politie vrijdag.

Antilliaan gedood bij schietpartij

AMSTERDAM — De Amsterdamse recherche van het hoofdbureau Lijnbaansgracht heeft twee op Curaçao geboren Amsterdammers gearresteerd in verband met een schietpartij in de nacht van donderdag op vrijdag op de Rozengracht in het centrum van Amsterdam. Bij die schietpartij is een 29-jarige op Curaçao geboren man gedood en werd een tweede ex-Curaçaoënaar zwaar gewond.

De arrestanten zijn de 23-jarige D.M. en de 28-jarige R.W. Volgens de politie kregen vijf mannen op de Rozengracht voor het Roothaanhuis ruzie om een vrouw. De ruzie liep zo hoog op dat een van de betrokkenen een pistool trok en het vuur op de beide slachtoffers opende. Aan de hand van een signalement kon de politie van het bureau Bijlmermeer de vermoedelijke dader en een medeplichtige aanhouden. De twee worden op dit moment verhoord. De politie doet vooralsnog geen nadere mededelingen.

Chance: Wathey creëert bende op St Maarten

= door Victor Hafkamp =

PHILIPSBURG/AMSTERDAM — De politicus Claude Wathey is nog niet uitgeblust. Het mag dan nu stil om hem heen zijn, hij laat in de toekomst nog wel van zich horen. Dat voorspelt oud-minister Leo Chance in een reportage in 'Elsevier', gewijd aan Sint Maarten onder de titel 'Sicilië in de West. Het Rijk van Rosario Spadaro op Sint Maarten'.

Chance is ervan overtuigd dat Wathey op tegenacties zit te broeden. 'Ik ken hem goed. In vroeger tijden had ik nog wel geloof in de man en heb ik met hem samengewerkt. Maar allengs is het besef gekomen dat alles wat hij doet in de eerste plaats is om de zakelijke belangen van hemzelf, zijn familie en vertrouwelijken te dienen. Hij is er de hoofdschuldige van dat het hier zo'n bende is. De man deugt gewoon niet. Hij zit vol slimmigheidjes. Hij zal de storm die nu is opgestoken, afwachten en dan terugslaan. Daar ben ik van overtuigd. Hij is de broodheer vocr veel mensen. Ze zijn van hem afhankelijk', aldus Chance.

De oud-minister zou nog wel meer willen vertellen, maar zegt tegen de verslaggever van 'Elsevier' liever niet voor de rechter te worden gesleept. Hij vindt het onzin dat iedereen op het eiland zich nu zo blind staart op de veelbesproken Rosario Spadaro. De Siciliaan blijkt niet de grootste vriend van Chance, maar hij voegt er in alle objectiviteit aan toe dat er tot dusverre geen enkele concrete beschuldiging tegen Spadaro is ingebracht. 'Wat mij bovendien verbaasd, is dat er nooit één woord wordt gerept over andere Italianen hier op het eiland die grote investeringen doen en van wie is bewezen dat het criminelen zijn'.

Chance noemt de verslaggever van 'Elsevier' wel namen, maar vraagt dringend ze niet te publiceren. 'Ik heb geen zin in processen. Die van casino-eigenaar Coralo mag wel worden genoemd. Tegen hem loopt een arrestatiebevel. Dat weet men. Italië heeft om zijn uitlevering gevraagd, maar hij loopt hier gewoon rond. Er wonen hier nog andere Italianen die in hun land gevonnist zijn. En die doen gewoon mee in het zakenleven. Dat kan in dit Nederlandse koninkrijksdeel'.

LIBERAAL

'Elsevier' stelt dat Rosario Spadaro op Sint Maarten door zijn vrienden wordt geschetst als een geslaagd Italiaans zakenman die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van het eiland als toeristenoord. De schets van zijn carrière als zakenman moet de Nederlandse lezer niet onbekend voorkomen, gezien de recente publicaties in NRC-Handelsblad. Ook 'Elsevier' noemt Wathey als de grote beschermengel van Spadaro. Maar volgens het blad is er een kentering te verwachten in het 'liberale' klimaat voor zakenpioniers op het eiland 'zonder douane, kustwacht of behoorlijke belastinginning'.

'Elsevier' verwijst naar de plannen van minister Hirsch Ballin om bestuur en politie op Sint Maarten aanzienlijk te versterken. Van belang voor het andere klimaat is ook de tanende macht van Wathey, schrijft het blad. 'Elsevier' wijst verder op de belangstelling van de Antilliaanse justitie voor 'Spadaro' en andere groot-investeerders'. 'Zwart geld kan op het eiland zonder veel problemen worden wit gewassen. Een simpele methode is het opschroeven van casinowinsten.

Voor de belasting maakt dat weinig uit. De inning is een chaos. Bovendien bezitten de meeste buitenlandse ondernemers op Sint Maarten een tax holiday, waarbij ze tien jaar geen of slechts een symbolisch bedrag aan winstbelasting betalen'.

Volgens 'Elsevier' maken Spadaro en de clan rondom hem zich nog niet veel zorgen. Mr. Robert Pieters heeft al laten weten de kans klein te achten dat het onderzoek naar de activiteiten van Spadaro c.s. succesvol zal worden afgerond. 'Elsevier' verwijst naar een interview met Pieters in de 'Amigoe'. Daarin noemt hij de publicaties in NRC-Handelsblad als oorzaak van het feit dat iedereen op Sint Maarten nu op zijn qui-vive is.

'Elsevier' heeft Spadaro zelf niet gesproken en verwijst in de reportage naar een portret van de ondernemer in 'St. Maarten Nights', geschreven door Douglass Markus. Daarin zegt Spadaro: 'De mensen op het eiland beschouwen me niet als een Italiaan, maar als een deel van het eiland. Ik heb duizenden en duizenden banen gecreëerd. En als God besluit me niet meer op aarde toe te laten hoop ik dat mijn zoon Saro het werk in deze traditie zal willen voortzetten'.

Aanvang 'Gouden festival' succesvol

■WILLEMSTAD — De 'Music Festival of Golden Artist' is gisteren aangevangen. Een redelijk groot publiek was in de Curacao Festival Center aanwezig om de gouden artiesten te aanschouwen. Vooral de lokale goudjes, The Three Voices en Ced Ride, gaven een super voorstelling. Ook de buitenlandse artiesten, zoals The Drifters, The Chiffons, Los Impala en Chubby Checker gaven een presentatie die moeilijk te vergeten zal zijn. Het festival zal vanavond worden voortgezet met de presentatie van Celia Cruz samen met de Sonora Matancera, Cuco Valoy en zijn orkest en Los Impala van Venezuela. Curacao zal door de 'tumbavader' Boy Dap vertegenwoordigd zijn.

Bodemprocedure gaande in Gerecht

Sitek: "Overheid mag geen stakingsdagen inhouden"

WILLEMSTAD — De mogelijkheid voor een compromis tussen de Sitek en het Bestuurscollege van Curacao inzake het inhouden van stakingsdagen is niet ondenkbaar. Volgens welingelichte bronnen heeft de overheid eergisteren een voorstel aan de Sitek heeft gedaan. Dit houdt in dat de overheid de stakingsdagen gefaseerd zal inhouden. Van zijn kant moet de Sitek openlijk verklaren dat de situatie in de onderwijswereld genormaliseerd is. Volgens de bron zou de Sitek dit voorstel hebben afgewezen. Het feit dat een door de Sitek begonnen bodemprocedure inzake inhoudingen bij het gerecht gaande is, deed de Sitek het overheidsvoorstel afwijzen.

Vanaf het begin van de stakingsactie van de leerkrachten heeft de overheid verklaard dat het 'no work, no pay'-principe toegepast zal worden. Dit principe werd ook door de Sitek erkend, aldus de gedeputeerde van onderwijs, Mendes de Gouveia. Verschillende factoren hebben aan het feit bijgedragen dat de overheid de stakingsdagen niet tijdig heeft ingehouden, aldus de bewindsman.

Na het verkregen van een juridisch advies heeft het Bestuurscollege uiteindelijk besloten om de stakingsdagen per eind oktober aanstaande in te houden. Het betreft 13 stakingsdagen.

Naar het Bestuurscollege heeft vernomen, zijn is een groot aantal leerkrachten (300 à 400) date aan het eind van deze maand zonder geld naar huis zal gaan. Het zijn leerkrachten die al andere inhoudingen hebben, zoals hypotheek enzovoorts. 'Dit baart me zorgen,', aldus Mendes de Gouveia.

Maar aan de andere kant heeft de overheid al meer dan zeven maanden geleden bekend gemaakt dat de stakingsdagen ingehouden zullen worden.

WETTELIJK

De wet die bepaald dat niet meer dan twee-derde deel van een salaris ingehouden mag worden is hier niet van toepassing, aldus de gedeputeerde.

Het betreft immers geen normale inhouding. 'Het is een kwestie van het niet uitbetalen van stakingsdagen, dus het principe van 'no work, no pay'. 'Eventuele oplossingen, die de inhoudingen kunnen verzachten, moeten niet van éénn kant komen', aldus Mendes. 'Waar het mogelijk is zal ik alles doen om het een en ander te socialiseren. Maar dat mag niet als regel luiden'.

Het feit dat een stakingsactie door een rechter rechtmatig werd verklaard is een novum in het arbeidsgeschiedenis van Curacao. Aan het woord is, Sitek-voorzitter, Errol Cova. Cova verklaarde dat sinds mei dit jaar een bodemprocedure gaande is bij het gerecht. De Sitek is, zoals bekend een bodemprocedure begonnen, daar de bond van mening is dat de stakingsdagen niet ingehouden kunnen worden, daar de staking door de rechter rechtmatig werd verklaard (Kolfschoten, 10 maart 1990.Red). 'De behandeling van de bodemprocedure zal niet lang meer duren. Daarom vindt de Sitek de door de overheid aangekondigde inhoudingen voorbaarig. Wij leven in een rechtstaat', aldus de vakbondsleider. 'Als men in een rechtstaat leeft, dan moet men het gerecht respecteren. Daarom is het voor de Sitek onbegrijpelijk waarom de overheid niet op een definiteve beslissing van het gerecht kan wachten. Zegt het Gerecht dat de stakingsdagen ingehouden moet worden, dan kan de overheid dat doen. Zo niet dan kunnen ze geen rooie cent inhouden', aldus Cova.

Wat de overheid met haar stellingname wil bereiken is voor de Sitek een grote vraag. Als de overheid de stakingsdagen (zonder dat zij zeker zijn dat zij daartoe toestemming hebben) inhoudt, komen er vast problemen. 'Men kan niet verwachten dat men een derde deel van een salaris van een leerkracht kan inhouden en denken dat hij of zij normaal les zal gaan geven', aldus de Sitek-voorzitter. 'Wij willen de situatie in het onderwijs best normaliseren. Maar elke keer als wij in de richting gaan komen er mensen die geloven dat zij in een 'cowboyfilm' spelen'.

Skelet op St Maarten

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG — Op Point Blanche werd afgelopen woensdag het skelet van een mens aangetroffen. Aangenomen wordt dat het om een geraamte van een man gaat. Uit Curacao is een antropoloog overgekomen om de beenderen te kunnen bestuderen en enige conclusies te kunnen trekken over het jaar van 'herkomst'. Op St Maarten is de afgelopen tijd niemand als vermist opgegeven, zodat in elk geval aangenomen wordt dat het skelet er al vele jaren ligt. Het antroplogisch onderzoek zal mogelijk antwoorden op enige vragen geven.

Ingezonden

Schots en scheef

MET VEEL verbazing heb ik gelezen hoe onze zichzelf aangestelde beschermers van het milieu een nieuw ontwikkelingsplan afkraken omdat er nu toevallig op deze plek - centraal Curaçao - nog niemand iets op een kaartje had ingevuld.

Een kaartje overigens dat alleen maar als voorstel is ingediend. Er wordt nu ook gesproken over de vele kosten die de overheid zou hebben om de infrastructuur te regelen. Leuk vond ik ook dat in één adem plastic doosjes en andere verpakkingen met een groots ontwikkelingsplan gelijk gesteld werden.

Wat willen de heren (en dames) milieu beschermers eigenlijk dat de heer Halabi doet. Willen zij dat hij zomaar stukken grond verkoopt zodat daar alles op gebouwd kan worden en waar de overheid te zijner tijd toch miljoenen in moet stoppen om enige vorm van infrastructuur te creëren; een infrastructuur waar de projectontwikkelaar nu zelf voor betaalt? Of willen zij dat er helemaal niets gedaan wordt; dat het eiland zich niet verder mag ontwikkelen; dat er maar geen huizen meer gebouwd moeten worden, behalve misschien tussen reeds bestaande in; alles om die mooie stukken Curaçao niet te ontroven van wabi's en kadushi's zodat er af en toe eens iemand langs de weg naar Westpunt kan stoppen om de kunuku in te kruipen om hier van te genieten?

Als de heren milieu beschermers nu eens rond zich heen keken naar wat er op Curaçao wordt gebouwd en werd. Alles staat schots en scheef door elkaar. Er is geen stijl, of liever het gebrek daaraan, onmogelijk. In mooie woonwijken zien wij krotten, warenhuizen en winkels verschijnen - om het nog maar niet eens te hebben over de bentanas, snacks en nummerkantoren.

Geef mij dan maar zo'n project als ontwikkelingsplan Centraal Curaçao. als ik daar een huis zou bouwen dan weet ik tenminste dat ik verzekerd ben dat er in de toekomst geen garage of iets dergelijks naast me komt te zitten.

Waarom moeten er toch altijd weer mensen zijn die koste wat kost iets moeten vinden om op te kankeren of af te kraken? Als dat dan nog gebeurt onder het mom van het algemeen welzijn laat dat helemaal een kwalijke smaak achter. Laat deze mensen zelf met positieve oplossingen komen; waar er dan wel gebouwd moet worden en wie dat moet financieren want dat kan de overheid voorlopig niet. Als ze dit niet kunnen laat ze dan hun mond houden of eerst eens iets gaan doen aan de ontwikkeling van de bevolking die nog steeds overal alles langs de weg of in de tuin gooit.

(naam en adres bij de redaktie bekend)

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabao (3e district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere medische districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen; het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
voor de dienstdoende arts gedurende het weekeinde en op feestdagen gelieve tel.: 82222 op te bellen.

CENTRO MEDICO STA ROSA
Sta Rosaweg 327, tel.: 672300/676666; openingstijden zaterdag en zondag van 08.00-24.00 uur.

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS
voor wijkverpleging 'Prinses Margriet': consultatiebureaus te Sta Maria: tel.: 82344, 82412 en 82947; Montagne Abao: tel.: 673711 en Kaya Fensu (Koraal Specht): tel.: 618577; hoofdkantoor te Sta Maria 17, kantooruren van 07.00-12.30/13.00-17.00 uur. Na 17.00 uur bereikbaar: zuster Leito, tel.: 641217.

NEUTRALE WIJKVERPLEGING
kantoor Gosieweg 15, tel.: 44231/44232; geopend van 07.00-17.00 uur; de wacht heeft broeder Kopra, tel.: 676368, pageboy 027-053 b.g.g. 43838.
kantoor Bandabao, Groot Sta Martha 141, tel.: 642555; geopend van 14.00-17.00 uur; de wacht heeft broeder Kopra, tel.: 676368.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43, tel.: 44510, 691343, 691683 en 691838; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere woensdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
Fontein 35, tel.: 648077: open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; na 17.00 uur bereikbaar: zuster Sebelon, tel.: 641013 b.g.g. 601760.

GENEESK. DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
20 oktober 1990 vanaf 08.00 uur tot 22 oktober 1990 om 07.00 uur:
Dokter Neeb, Sentro Mediko Marie Pompoen, tel.: 615265; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 675203 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Winklaar, Braakman, Doran en Guerrero-Bakmeyer)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
19 oktober 1990 vanaf 17.00 uur tot 22 oktober 1990 om 07.00 uur:
Dokter Roose, Spreekkamer: Kas Chikitu, tel.: 623550; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 83233 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, Gerstenbluth, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac en Rosales-Concession)

DERDE DISTRICT BANDABAO
19 oktober 1990 vanaf 17.00 uur tot 22 oktober 1990 om 07.00 uur.
Dokter Cummins, Sentro Mediko Barber, tel.: 641605; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 290361 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucacius, Spong en Tweed).

■ Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST ZATERDAG

Otrobanda
Sta Maria, Winston Churchillweg 155, tel.: 80800.
Punda
Dominguito, Caracasbaaiweg 127, tel.: 617988.

ZONDAG

Otrobanda
de Goede Hoop, Jan Noorduynweg 15, tel.: 82857.
Punda
Janwé, Caracasbaaiweg 155, tel.: 617533.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS

20 oktober: P.A.J. Scherptong, Winston Churchillweg 157-E.
21 oktober: S. Jennie-Kleinmoedig, Angolaweg 76.

HEEFT U hulp nodig bel SOS-lijn 127.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA, tel.: 85544): openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 85917.

DIERENASIEL
kantooruren maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 10.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen:614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

CURAÇAO FESTIVAL CENTER
20.00 uur 'Music Festival of Golden Artists' - Brievengat.

ZONDAG

TOERISTENSCHEPEN
08.00-16.00 uur 'Island Princess' (SJU).
08.30-16.30 uur 'Enchanted Isle'.

CHRISTOFFELPARK
09.00 ochtendwandeling rond het nieuwe vogelmeer.

PLATAFORMA OTROBANDA
17.00 uur verzameling bij de klok op Plasa Brion voor de 'sunset kaminada'.

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
09.00-18.00 uur 'Carla Costa' (SJU).
09.30-18.30 uur 'Queen of Bermuda'.

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes): zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
TERA CORA: ZON.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
09.30 uur ds O. Haasnoot (H.C)
Tamarijn
09.30 uur ds H. Gilhuis.
Emmakerk
09.30 uur ds B. van Dijke.

NOACH-KAPEL

zaterdagavond
19.00 uur kerkdienst (Ned.) - Marinebasis Parera.

GEREFORMEERDE KERK

(Arowakenweg)
08.30 ds W.J. Keesenberg, 17.00 ds W.J. Keesenberg (Catechismus).
(Seru Fortuna).
10.00 br F. Kirindongo.
(Buena Vista)
08.30 ds J. Klapwijk, 19.00 ds. J. Klapwijk
(Santa Rosa)
10.00 br. G. Lai, 19.00 ds W.J. Keesenberg.

NIEUWBOUW JUSTITIËLE DIENST IN GEBRUIK

AG dient Capriles en Wit van repliek:

Kritiek niet nuttig bij criminaliteitsbestrijding

WILLEMSTAD — Criminaliteitsbestrijding wordt er niet gemakkelijker op indien in het openbaar door vooraanstaande personen kritiek geuit wordt op het functioneren van de politie. Politie en Openbaar Ministerie maken fouten, elkaar publiekelijk onvoldoendes geven is niet bepaald nuttig. Deze boodschap sprak gisteren de nieuwe Advocaat Generaal, mr Van Oven, uit ter gelegenheid van de officiële opening van de nieuwbouw van de afdelingen van de Justitiële dienst en het politie-commissariaat aan de Garipitoweg. Van Oven doelde in zijn rede op opmerkingen van bankier Lio Capriles en rechter mr Bob Wit. Politie-commissaris Wim Tweeboom maakte melding van een nota van voorstellen van de Curaçaose politie, waarin de geuniformeerde agent letterlijk en figuurlijk centraal zal staan. Ook zullen er volgens dat voorstel verschillende districts- en politiebureaus worden opgericht. Tweeboom zei op medewerking van de autoriteiten te rekenen voor uitvoering van deze plannen. "Curaçao mag in haar ontwikkeling niet gehinderd worden, enkel omdat ze deel uit maakt van de Antillen".

Vele hoogwaardigheidsbekleders - de gouverneur, premier, minister van Justitie, vertegenwoordigers van het Hof en het Openbaar Ministerie en vele anderen - woonden de ceremonie bij ter gelegenheid van de opening van het modern ingerichte gebouw, dat op loopafstand ligt van de verkeersafdeling van de politie op Rio Canario. Het werd een muzikaal gebeuren: de politieharmonie en drumband die al marcherend naar de Garipitoweg waren gekomen verzorgden de volksliederen - en meer.

COMPUTER

Voor de politie was het eigenlijk dubbelfeest: van Kamer van Koophandel- voorzitter Robert Willems ontving men een 150 Megabite computer met 3 workstations. Deze donatie heeft een voorgeschiedenis. Toen de Kamer van Koophandel eind vorig jaar tipgevers een beloning in het vooruitzicht stelde in verband met de overval op de Carla Costa-toeristen zat men al snel met een 'probleem' omdat de politie zelf de daders in een mum van tijd wist te arresteren. Omdat de politie volgens de voorschriften geen geld mag ontvangen, werd besloten dat bedrag in computerapparatuur te investeren. Zo gezegd zo gedaan en gisteren kon iedereen de apparatuur bewonderen. Commissaris Tweeboom was de Kamer zeer dankbaar voor deze geste. "Dit is voor ons een stimulans, er nog harder tegenaan te gaan", aldus de commissaris van Curaçao.

TIJDELIJK

Een nieuwe computer in een nieuw pand dat tijdelijk als onderkomen dient voor de verschillende afdelingen van de Justitiële dienst, zoals de TOD, de Kinder- en Zedenpolitie, de algemene recherche en de narcoticabestrijdingsdienst. Ook het politiecommissariaat zit er met zijn afdelingen in. Zij vertrekken uit de al niet meer adeqaute huisvesting aan het Wilheminaplein. Die beslissing werd al tijden geleden genomen, maar er kon geen definitef pand gevonden worden, zodat groen licht werd gegeven om dit gebouw te bouwen. Ondertussen wordt verder gezocht.

NOTA

Tweeboom maakte gisteren melding van een document van de leiding van het KPNA met daarin voorstellen om het politie-gebeuren te herstructeren terwijl ook de Curaçaose politie een nota opstelde, dat overigens nog niet met de regering werd besproken. Tweeboom meldde vooruitlopende daarop dat de geuniformeerde agent de belangrijkste rol zal moeten gaan spelen en klachten van clienten - anders dan nu waarbij lange wachttijden bestaan - van begin tot eind zal afwerken. Ook zullen er volgens dat voorstel districten politie bureaus worden opgericht waardoor de politie dichter bij het publiek komt. Ook daar zullen agenten een belangrijke functie hebben zodat hun meer gespecialiseerde collegas (van recherche en de verkeersafdeling bijvoorbeeld) hun handen vrij hebben om zich met hun eigenlijke taak bezig te houden.

SAMENWERKING

Minister van Justitie Knoppel blijkt verheugd dat hij voor een tweede maal in één week tijd een gebouw kon openen: eerder deze week verrichtte hij al de opening van de gevangenis op St Maarten. Optimistisch bleek hij ook over de goede relatie die er bestaat tussen de politie-leiding en de vakbond. "De vakbond volgt alles op de voet en verleent medewerking. Dat is goed want we kunnen alleen samen iets bereiken. Misschien zullen we dat niet op conventionele wijze doen". Knoppel noemde het nieuwe onderkomen een 'symbool van de rechtsstaat'.

Uitgebreid omschreef hij vervolgens waartoe deze gezamenlijke inspanning zou moeten leiden: professionele politie. Die moet service geven, behoorlijk met mensen omgaan, voor zich zelf kunnen denken en goed gemanierd zijn en sociaal voelend. 'Dat is het profiel van de agent die ik voor ogen heb'. De minister zei ook dat de regering plannen heeft om een geheel nieuw opleidingsinstituut voor de politie op te zetten.

ONDERBEZETTING

Het meest opvallend was de rede van de kersverse Advocaat Generaal, mr Van Oven, die MCB-topman Capriles en rechter Wit 'op de vingers tikte'. Capriles omdat hij zijn twijfels uitspraak over het Centrale Bank- onderzoek. Wit omdat hij geïrriteerd was omdat procesverbalen niet tijdig het parket bereiken. Van Oven gelooft niet in het in het openbaar kritiseren van politie en recherche. Volgens de AG kampt de recherche immers met een chronische onderbezetting, is men bezig met de verhuizing en met de invoering van de automatisering. Daarnaast moet vaak genoeg bijstand worden verleend op de andere eilanden. Dit alles drukt zwaar op de politie en in het bijzonder de recherche.

"Politie en Justitie zullen de samenleving duidelijk moeten maken dat een gezonde rechtsstaat offers vraagt. Als wij moeten vaststellen dat de criminaliteit oprukt, dat we tegen steeds grotere hoeveelheden drugs oplopen en dat milieucriminaliteit en fraude eigensoortiger bestrijding vragen en als de samenleving eist dat daartegen deugdelijk wordt opgetreden, dan is een krachtige recherche vereist, een goede uitrusting, specifiek geschoold voor haar taak, automatisering en een goede huisvesting". Wat dat betreft is Van Oven verheugd dat de Justitiële dienst nu een nieuw pand heeft betrokken. "U heeft vandaag een stap voorwaarts gezet".

De ster van het feest was gisteren niemand minder dan 'politie-dochter' Agnes Paulo. Dit 31 januari 1988 in het politiebureau Rio Canario geboren meisje verrichtte samen met minister Knoppel de opening en waren vervolgens de eerste bezoekers.

■...*de minister (rechts) en de politie-dochter (gedragen door een oom) verichtten samen de opening van de nieuwbouw van de Justitiële dienst en het Commissariaat...*

SI/FOL duldt geen milieubewegingen

WILLEMSTAD — De ontwikkeling van de Curaçaose economie heeft de laatste dagen met een nieuwe oppositie-groep te maken. Nu zijn het 'wijze mannen en vrouwen', die een goede baan en genoeg te eten hebben, die door middel van hun organisatie, 'Vrienden van de Aarde', alle projecten van de overheid trachten te torpederen. Projecten bedoeld voor diegenen die ze het hardst nodig hebben: de werklozen.

Dit verklaarde de SI/FOL woordvoerder, Shon Garcia. Volgens hem zal de SI/FOL de laatste zijn die maatregelen zal treffen tegen het behoud van de natuur.

'Maar de zeer overdreven wijze waarop de 'Vrienden van de Aarde' te werk gaan stremt de ontwikkeling van Curacao. De SI/FOL keurt dit ten stelligste af', aldus de woordvoerder.

Volgens de SI/FOL willen deze milieubewegingen niets anders dan het 'politieke milieu' van hun vriendjes in de oppositie beschermen.

De Curaçaose economie heeft voor meer dan tien jaren stil gelegen. Nu zijn er investeerders die bereid zijn miljoenen in de economie te stoppen, maar worden door de milieubewegingen hierin tegengewerkt.

De SI/FOl, aldus Shon Garcia, is op de eerste plaats 'vriend van de mens'. 'Daarom dulden wij niet dat die satellieten de werkgelegenheid voor duizenden ontnemen'.

Say cheese, everyone...

■... *een mooi plaatje van enige hoge gasten die gisteren de openingsceremonie bijwoonden (vlnr) ziet men premier Maria Liberia, commandant der Zeemacht in het Caribisch gebied Rodriguez, Hof-president Wijnholt, gouverneur Jaime Saleh en commissaris Wim Tweeboom....*

Aardschok op Sint Maarten

WILLEMSTAD/ PHILIPSBURG —Afgelopen donderdag werd St Maarten door een lichte aardschok getroffen. De beving, die enige seconden gevoeld werd, had een kracht van 4.5 op de Richterschaal. Het epicentrum lag pal ten noorden van het nabij geleden eiland Antigua. (17.1 noord, 62.9 west).

De schok werd circa tien over drie 's middags gevoeld. Niemand raakte gewond terwijl er evenmin materiële schade werd aangericht. De meeste mensen voelden de beving wel: de muren bewogen en het glaswerk rinkelde.

Het Caribisch gebied beschikt niet over adequate apparatuur voor de registratie van aardschokken- en bevingen. Als gevolg hiervan ontbreken gegevens over dit fenomeen. Wetenschappers verwachten het komende decennium behoorlijk wat seismologische activiteiten.

Premier ontmoet gedeputeerden staatkundige structuur

WILLEMSTAD — Komende maandag vindt er in Willemstad een vergadering plaats van de Beraadsen Informatie Commissie staatkundige structuur (BIC).De premier ontmoet dan de vijf gedeputeerden van staatkundige structuur.

Terwijl de voorlichtingsdienst van de centrale overheid meldt dat het een periodieke reguliere bijeenkomst is, is het anderzijs wel een feit dat het de eerste keer is sinds dit kabinet zo'n 6 maanden geleden zitting nam dat een dergelijke meeting plaats vindt. Deze regering wil zoals de Amigoe al berichtte op vrij korte termijn enige belangrijke beslissingen nemen op staatkundig gebied. In de regeringsverklaring en het programma werd kenbaar gemaakt dat de eilanden voor het einde van dit jaar hun standpunt met betrekking tot hun toekomstige staatkundige positie kenbaar moeten maken. Binnen twee jaar zouden dan de belangrijke knopen doorgehakt moeten zijn. De Curacaose partijen hebben het gezamenlijk standpunt ingenomen dat een aparte status voor Curacao gewenst is. Daar voelt politiek Den Haag echter absoluut niets voor.

De volgende gedeputeerden komen maandag in Willenstad bijeen: Dito Mendes (Curacao), Rudi Ellis (Bonaire) Dennis Pantophlet (St Maarten), Peter Granger (Saba), Ingrid Whitfield (Statius; zij vervangt Eric Henriquez, die wegens ziekte niet aanwezig kan zijn).

Kaminata Otrobanda

WILLEMSTAD — Op zondag 21 oktober organiseert Plataforma Otrobanda een ochtend-wandeling. De 'kaminata' begint om 9 uur 's morgens. Deelnemers moeten bijeenkomen bij de klok op het Plasa Brion.

Vlag voor Wind Spirit

■WILLEMSTAD — *Ter gelegenheid van het bezoek afgelopen dinsdag van het zeiljacht 'Windspirit' aan Curaçao, overhandigde directeur Siegfried Loeper van het Toerisme Ontwikkelings Bureau de Curaçaose vlag aan kapitein Dag Overgastein. Hij deed dat namens gedeputeerde Page van Toerisme.*

WILLEMSTAD — Een patrouille van de bureau surveillance dienst van de politie werd gisteren middag naar een perceel te Kanga gedirigeerd, waar de bewoonster aan de patrouille meedeelde dat haar buurman, O.C van 44 jaar, aan de deur van haar perceel kwam trekken.

O.C werd in verband hiermee door de politie onderhouden en bleek dat hij verwondingen aan zijn arm had en verklaarde dat hij door een hond gebeten was.

Kort hierna moest dezelfde patrouille weer naar het perceel te Kanga gedirigeerd worden. Bij aankomst trof de patrouille de man O.C met meerdere verwondingen aan zijn arm. Hij kon geen aannemelijke verklaring geven van wat er werkelijk was gebeurd. Hij was ook erg nerveus, aldus de politie. Hij werd per ambulance voor medische hulp naar de poli vervoerd. Een onderzoek werd ingesteld.

ORANJESTAD — In het kader van de Lottopiada 1990 worden dit weekeind door Aruba en Curaçao de voetbalschoenen aangetrokken. De Curaçaose selectie U-18 bindt vrijdagavond acht uur in het Lago Sportpark de strijd aan tegen de Arubaanse voetbalselectie U-18. Zondagmiddag vier uur volgt de tweede ontmoeting om vier uur in het Wilhelminastadion. Het gaat niet om voetballers onder de achttien jaar.

PIEDRA PLAT — Personen uit de omgeving van Piedra Plat, die interesse hebben in oprichting van een buurtcentrum worden dinsdag 23 oktober 's avonds half acht verwacht in het gebouw van Pasadia Bebito Pin te Piedra Plat.

Tijdens deze bijeenkomst zal het bestuur het ontwerp voor de bouw van het centrum en plannen voor de toekomst voorleggen. De afgelopen vijf maanden werden achttien vergaderingen gehouden, waaruit wel duidelijk blijkt de groeiende belangstelling voor een eigen buurtcentrum.

Onder meer wordt ook alle aandacht besteed aan cresh voor de kinderen tot vier jaar, alsmede opvang voor het maken van huiswerk. Inmiddels heeft het bestuur al een terrein gevonden terwijl architect Sixto Feliciano het ontwerp maakte. Het buurtcentrum wordt gebouwd naast het voetbalveld van Brittania. Hiervoor werd medewerking verkregen van Brittania en de familie Ronny Henriquez.

Hotel-werknemers beginnen restaurant

■ORANJESTAD — Op de hoek La Sallestraat / Boerhavestraat, in het Piet Soda Fountain-gebouw vindt morgenavond de opening plaats van het nieuwe restaurant Little Mermaid.

Little Mermaid schaart zich in de vele restaurants die Aruba de laatste jaren rijk is geworden, als een restaurant dat zich speciaal gaat bezig houden met internationaal 'Seafood' met iedere dag een speciaal Arubaans gerecht op het menu.

De eigenaren geven zelf service in dit 'five stars' restaurant. Onder de eigenaren bevindt zich Elvis Evertsz, die in 1986 als kelner in Golden Tulip begon en opklom tot manager van de ribroom. Gilbert Vries begon eveneens als kelner in de Golden Tulip en klom op tot assistent food and beveragemanager. Oscar de L'Isle begon eveneens in de Golden Tulip en is daar nu coffeshop manager. Het streven van dit trio, om over een eigen restaurant te beschikken wordt morgenavond werkelijkheid.

Hun echtgenotes waren ook werkzaam in de horeca wereld. Zij verwachten door hun gezamenlijke inzet Aruba met de Little Mermaid een restaurant te geven, waarover niet alleen gesproken wordt maar men ook gaarne zal terugkomen.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE: 08.00-12.00/ 14.00-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON: 24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. Pageboy 127-257.

TELEFAX: 22368.

BANKREK. nr 10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE: 100

ALARMCENTRALE: 115.

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

BIOSCOPEN
PRINCIPAL: 20.30 uur **Bird on a wire** (action/comedy, 14 jr).
DRIVE-IN: 20.30+24.00 uur **Robocop 2** (action, 18 jr).

* * * * * *

BOTICA'S (nachtdienst)
Pabao brug: Eagle, tel.: 29011.
Pariba brug: San Nicolas, tel.: 45712.

* * * * * *

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur):
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta Cruz: dokter E. de Cuba, Santa Cruz 56, tel.: 25666.
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter E. Westrate via Centro Medico San Nicolas, tel.: 48833.

* * * * * *

CENTRO MEDICO CARABOBO (Engelandstraat 7, tel.: 21777): de wacht heeft dra L.G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

* * * * * *

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE: **tel.: 38989 (24 uur per dag).**

* * * * * *

AIDS-HOTLINE: **Vragen? Bel dan 23040/ 27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.**

* * * * * *

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale op te bellen, **tel.: 115)**

* * * * * *

FADA/PRIDE (Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999): voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

* * * * * * *

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 The infinite voyage; 19.00 Camera on the move; 19.30 Big Story; 20.00 Baseballwedstrijd World Series (4e wedstrijd); 23.00 CNN News; 23.30 Sluiting.

ZONDAG: 17.00 Sunday Movie: 'The strongest man in the World; 18.30 Special: 'The greatest band in the World'; 19.00 Showtime; 20.00 Baseballwedstrijd World Sereis (5e wedstrijd); 23.00 This week in review; 23.45 Sluiting.

* * * * * * * *

DIVERSEN
SPORT
VOETBAL **(AVB) playoff):** 20.00 uur Estrella vs Jong San Nicolas - Lago Sportpark.

* * * * * *

ZONDAG
DIVERSEN
SPORT
ATLETIEK **(IDEFRE):** 06.30 uur strat 19-km loop bij Turibana en eindigt bij de Sporthal te Santa Cruz.

SOFTBALL **(ASB):** 10.00 uur start competitie - Caribe-veld.

* * * * * *

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/ 16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

* * * * * * * *

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: **voorlopig geen diensten wegens verbouwing.** Zie Tanki Leendert.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.00 uur.

* * * * * * * *

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
PIEDRA PLAT: 10.30 uur ds Hessen; zondagsschool in het Jeugdcentrum.
SAN NICOLAS: 09.00 uur ds Hessen.

* * * * * * * *

MARINIERSKAZERNE SAVANETA: 09.30 uur kerkdienst o.l.v. vlootaalmoezenier P. Kortekaas en vlootpredikant ds J.G. Majoor.

* * * * * * * *

■*ORANJESTAD — De voorzitter van de Meiveld Tennisclub, Herman Kuiperi, vergezeld van Miky Laclé overhandigde aan B. van der Veen een cheque van 3.143, 50 florin zijnde de opbrengst van een aantal donaties van bedrijven en personen tijdens het Toyota 100 Plus-toernooi.*
Zo werd dit toernooi niet alleen wat verloop betreft, maar ook het resultaat een dubbel succes.

Tegen drie daders ABN-overval

Totaal twintig jaar gevangenis gevraagd

ORANJESTAD — In totaal twintig jaar eiste de officier van justitie gisteren bij de behandeling van de ABN overvalzaak tegen de drie buitenlandse verdachten.

A.M. die beschouwd werd als militair de leider van de groep te zijn hoorde negen jaar eisen. Hij was ook de man, die op de Eagle Beach een vrouw met het pistool tegen haar hoofd dwong haar auto af te staan, waarmee de overval werd gepleegd. Hij was ook de eerste persoon die het ABN-kantoor binnendrong en schreeuwde dat het een overval was. Verdachte C.V. die hem bij de overval bijstond, hoorde acht jaar gevangenisstraf eisen, terwijl de medeplichtige F.V. drie jaren eis te horen kreeg.

Ook bleek uit behandeling van de zaak dat verdachten betrokken waren bij de overval op Cosa Nostra aan de Schelpstraat. Ofschoon verdachte J.V. de rechter liet horen dat hij alleen maar op de uitkijk had gestaan, wees de rechter hem erop dat hij wel een geldelijke beloning voor zijn diensten had ontvangen. Het geld van de overvallen werd in de knoek te Picaron teruggevonden.

In zijn requisitoir wees de officier erop dat op Aruba iedereen zonder angst rondliep, totdat verdachten door hun optreden angst en paniek zaaiden, hetgeen hij een bijzonder kwalijke zaak noemde.

Uitspraak in deze zaak is over twee weken.

Echtpaar met vijf kilo coca

Rechter stuurt zaak naar rechter-commissaris terug

ORANJESTAD — Het buitenlandse echtpaar B.P. en S.T. dat in april van dit jaar op de luchthaven met bijna vijf kilo cocaïne werd betrapt hoorde zes jaar gevangenisstraf tegen zich eisen.

De officier stelde dat bijna vijf kilo cocaïne werd gevonden met een waarde van zevenhonderdduizend dollars. Bij behandeling van deze zaak waarbij op internationaal niveau de nodige contacten werden gelegd, bleek wel dat men Aruba als doorvoerhaven had willen gebruiken.

Advocaat mr Gibbs stelde ter verdediging dat de cocaïne niet voor Aruba was bedoeld maar voor het buitenland. Hij vond de straf voor zijn klanten veel te hoog. Te meer daar zij alleen maar als koeriers hadden dienst gedaan.

De rechter stuurde de zaak terug naar de rechter commissaris om een onderzoek in te stellen of de politie het echtpaar op hun rechten heeft gewezen bij de aanhouding en of het wel of niet juist is dàt zij hun verklaring onder druk hebben afgelegd. Na dit onderzoek zal behandeling worden voortgezet.

Na eis negen jaar

Voor Village-doodslag: 4,5 jaar

ORANJESTAD — In de moordzaak die op 16 maart in de Village plaatsvond vonniste de rechter verdachte A.R. tot vier en een half jaar gevangenisstraf.

De officier van Justitie had tegen hem negen jaar geëist. In deze zaak werd — zoals de Amigoe reeds berichtte — de andere verdachte J.K. waartegen de officier acht jaar eiste, vrijspraak gegeven. In zijn vonnis wees de rechter erop dat het ten laste gelegde van moord niet bewezen werd, maar wel poging tot doodslag. De rechter hield rekening met de jeugdige leeftijd van verdachte (21), zijn blanco strafkaart en het feit dat het slachtoffer door zijn optreden mede oorzaak van het gebeuren was.

Hooiberg: mogelijk evacuatie

ORANJESTAD — De commissie van onderzoek die een eerste rapport heeft uitgebracht over de situatie in en om de Hooiberg heeft dit rapport aan de voorzitter van de Kalamiteiten commissie overhandigd.

Deze zal een en ander met de regering bespreken om te zien wat de volgende stappen zijn. Ofschoon dit rapport voorlopig nog een interne zaak is, blijkt wel dat de situatie ter plaatse gevaarlijker is dan gedacht werd en dat in de toekomst een eventuele evacuatie van een aantal woningen niet uitgesloten moet worden geacht.

Bestuur van radioamateurs

ORANJESTAD — De Aruba amateur radio club (AARC) heeft een nieuw bestuur gekozen, dat als volgt is samengesteld: voorzitter Werwin Provence, vice voorzitter Lance Philips, secretaris Anthony Thiel, penningmeester Melvin Loefstop, Humphrey Maasdamme als algemeen adviseur, David Odor algemeen lid en Eddy Kappel belast met het QSL bureau van Aruba. Op zeven november aanstaande wordt weer een ledenvergadering gehouden te Spaanslagoen 12 te Poschiquito.

Vervoer twee kisten levert dertigduizend dollar op

Drie jaar gevraagd voor transport coca

ORANJESTAD — Dertigduizend dollar kreeg verdachte E.T. om twee kisten met bestemming Miami naar Aerocargo te brengen. Pas daarna begon hij eraan te denken dat het hier om handel in verdovende middelen ging. Volgens de ten laste legging zou hij een en ander hebben gedaan om E.T. en D.T.

F.T. zou hem gevraagd hebben om de twee kisten met T-shirts naar Aerocargo te brengen. De kisten moesten worden opgehaald bij een Colombiaan in een appartement. Na aflevering op de luchthaven kreeg verdachte een enveloppe, waarin tot zijn verrassing twintigduizend dollar zat, daarna kreeg hij van F.T. nog eens tienduizend dollar, die de Colombiaan beschikbaar had gesteld voor het 'behulpzaam' zijn.

Overigens bleek hij huiszoeking dat verdachte zich bezig hield met de handel in verdovende middelen, gevonden werden een hoeveelheid cocaïne en twee balanzen. Voorts waren er getuigen, die verklaarden enige malen bij verdachte cocaïne te hebben gekocht.

De officier van justitie achtte het ten laste gelegde bewezen en eiste drie jaar gevangenisstraf met verbeurdverklaring van de in beslag genomen 23.000 dollar. Over twee weken wijst de rechter vonnis.

Tijdens behandeling van deze zaak werd G.T. als getuige geroepen. Toen hem gevraagd werd over zijn verklaring bij de politie afgelegd, kon hij zich niets meer herinneren en liet blijken dat de verklaring in feite niet juist was en hij gedwongen was te tekenen. Toen G.T. bleef volhouden dat zijn eerste verklaring niet juist was eiste de officier van Justitie dat het getuige werd aangehouden wegens meineed. Na een korte schorsing werd zijn 'nieuwe' verklaring voorgelezen, doch was verdachte wel zo verstandig te stellen, dat wat hij bij de politie had verklaard, de juiste gang van zaken was geweest.

■*ORANJESTAD — Op 24 oktober geven de posterijen van Aruba drie nieuwe postzegels uit: kinderzegels 1990. (zie foto). Het ontwerp van de zegels is van Nigel Matthew en heeft de volgende waarden en voorstellingen: 45 plus 20 toeslag; zeilboten en vissen; 60 en 30 cent toeslag: cocospalmen en 100 plus 50 cent toeslag: Vliegers en een hagedis op de rotsen.*
De zegels werden gedrukt bij Johan Enschede en Zonen in Haarlem. De eerstedag envelop is ook een ontwerp van Nigel Matthew en werd gedrukt bij de Oranjestad printing.

Kosten van levensonderhoud 0,6 % omhoog

ORANJESTAD — Volgens berekeningen van het Centraal bureau voor de Statistiek is in de maand augustus het percentage voor de kosten van levensonderhoud met 0.6 procent gestegen.

In juli was het 122.4 en in augustus 123.1. In de periode van eind juli 1990 tot eind augustus 1990 werden in de verschillende sectoren de volgende prijs-veranderingen waargenomen: drank en sigaretten plus 0.4 procent, voedsel plus 0.9 procent, kleding en schoenen plus 0.2 procent, huren woningen plus 0.9 procent, gezondheidszorg plus 0.2 procent, ontspanning plus 0.9 procent en andere plus 0.2 procent.

Belangrijk geacht voor promotie als toeristenoord

Aruba is in 1992 gastheer voor Marketplace van CHA

ORANJESTAD — Het bod van de AHATA met steun van de overheid om in 1992 als gastheer op te treden voor de Caribbean Hotel Association (CHA) marketplace 1992 is tijdens de jaarvergadering van het bestuur van de CHA in St Johns aangenomen.

De wijze waarop Edward Malone general manager van het Americana Aruba hotel, die bestuurslid van de AHATA is, de faciliteiten van Aruba naar voren bracht om een dergelijke bijeenkomst op Aruba te houden, was doorslaggevend voor het besluit Aruba de Marketplace te gunnen.

BELANGRIJK

Er werden verschillende plaatsen in het Caribisch gebied overwogen doch uiteindelijk viel Aruba deze eer te beurt. Marketplace wordt gezien als de belangrijkste jaarlijkse bijeenkomst voor de leden van de CHA om vooraanstaande invloedrijke figuren op toeristisch gebied van overal ter wereld bijeen te brengen. De drie dagen durende marketplace brengt ruim achthonderd travel experts naar Aruba.

Voor de CHA is het belangrijk hiervoor een interessante plaats te kiezen, in dit geval Aruba. Aruba zal niet alleen de nodige promotie van deze bijeenkomst krijgen maar ook dienen als de 'showcase' van de producten en mogelijkheden. Van nabij zullen experts van overal ter wereld kunnen zien en ervaren wat Aruba te bieden heeft.

Het succes van deze marketplace 1992, aldus besluit het bestuur van de AHATA zijn verklaring, is in belangrijke mate afhankelijk van de samenwerking tussen alle sectoren van de gemeenschap en de overheid. De AHATA is er trots op de CHA marketplace 1992 op Aruba welkom te kunnen heten.

ORANJESTAD — Een oplettende agent buiten dienst signaleerde te Soledad een witte jeep, die als gestolen werd opgegeven.

Een autoverhuur bedrijf vermiste de jeep vanaf 9 september. Toen droeg de wagen een V-nummerplaat. Nu had de wagen ineens een andere nummerplaat. Ter hoogte van een woning te Moko werd de jeep door de politiepatrouille klem gereden toen deze achteruit wilde rijden. De takelwagen werd erbij gehaald en de man en auto werden naar de politiewacht overgebracht, waar de autoverhuurder de vermiste wagen als de zijne herkende.

Internationale en nationale experts nemen IPA onder loep:

Evaluatie van beginperiode

ORANJESTAD — Op Aruba is begin september het nieuwe Instituto Pedagogico Arubano (IPA) van start gegaan. De Amigoe berichtte reeds uitvoerig over de nieuwe opzet. Niet alleen een instituut voor opleiding van leerkrachten maar ook wordt aandacht besteed aan de nascholing van zittende leerkrachten.

Een van de aanbevelingen van het WHO rapport in 1987 was om na de afronding van de eerste fase — de start van het project — een 'international review' te houden met deelname van Buitenlandse en lokale deskundigen. Het een en ander ten einde de resultaten, vervat in het eerste rapport, te toetsen. Dit rapport zal ook centraal staan tijdens het 'international review'.

VOORTZETTING

Voorts wenst het IPA deze bijeenkomst ook te zien als een voortzetting van de informatie 'feedback-rondes' te houden met de lokale onderwijs organisaties en gelegenheden ter aanvulling van de reeds gehouden informatiebijeenkomsten. De onderwijsvakbond Simar, directie Onderwijs, schoolbesturen en universiteit Aruba alsmede de studenten. Het 'international review' begint woensdag 24 oktober en duurt tot en met vrijdag daaropvolgend.

Uit het programma blijkt dat dr H. Tillema onderwijsdeskundige van het rijksinstituut voor Onderwijsonderzoek (RION) van de Rijksuniversiteit Groningen, tijdens de openingsavond de gastspreker zal zijn. Naast dr. Tillema zullen als buitenlandse onderwijsdeskundigen aanwezig zijn lic. Eliseo Ramos, van de Pedagogische universiteit uit Mexico, Sigmund Montesant van de Akademia Pedagogiko Korsou, drs Ralph van Breet en van het IPA drs Frank Zaandam en drs L. Emerencia zijn de lokale sprekers. De opening geschiedt in de Arubaroom van het Aruba Palmbeach hotel door minister van Welzijnszaken F.J. Refunjol.

Praag - De Tsjechoslowaakse president Vaclav Havel heeft woensdag zijn minister van Defensie, generaal Miroslav Vacek, ontslagen. Premier Marian Calfa is aangesteld als zijn tijdelijke plaatsvervanger.

In zijn schriftelijke verklaring geeft Havel geen reden voor het ontslag, maar hij prees de 55-jarige generaal wel voor zijn loyaliteit en zijn bijdrage aan het proces van grondige herziening van het Tsjechoslowaakse leger.

Ook nieuw bestuur gekozen

Prijzenregen bij conventie Jaycees

ORANJESTAD — Tijdens de geslaagde nationale Jaycees Conventie van de Antillen en Aruba in het Concordehotel hadden bestuursverkiezingen plaats.

Tot president werd gekozen Rudmila Smith, met overige bestuursleden Henny Cornelia, Gloria Winfield-Thomas, Rigoberto Kock, Ludwina Sprock, die allen als vice presidenten optreden. Voorts Gisbelle Tokaay secretaresse, Heinrich Coffie penningmeester, Hermenegilda do Nascimento directeur.

Tot Jaycee van het jaar werd gekozen Angelica Steba van de Aruba Female Jaycees. Roockie of the year Jaqueline Kwidama van female Jaycees Curaçao. Het beste ontwikkelingsprogramma was voor Bonaire en de beste publicatie voor de Willemstad Jaycees. De Aruba female Jaycees ontving de onderscheiding voor het best verzorgde project ter inzameling van fondsen. Ook kregen de Arubanen de prijs voor het beste wervings aantal.

Voorts kregen de Female Jaycees de prijs voor beste gemeenschap programma, en female Curaçao voor het beste culturele programma. Sint Maarten junior chamber kreeg de prijs voor internationale zaken, terwijl Curaçao werd onderscheiden met beste introductie en installatie programma voor nieuwe leden alsmede de grootste delegatie bij deze conventie.

OPENBARE VERKOOP

Op 25 oktober 1990 's middags om 2 uur zal ten overstaan van Notaris Mr. J.R. Croes of diens waarnemer in het HOTEL TALK OF THE TOWN (Monsieur Louis Room), aan de L.G. Smith Boulevard 2, Oranjestad Aruba in het openbaar bij opbod aan de meestbiedende worden verkocht:

Krachtens rechterlijk bevel ex artikel 409 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van Aruba:

1. een perceel eigendomsgrond groot 1.117 M2, gelegen te Palm Beach, kadastraal bekend als Land Aruba Tweede Afdeling Sectie C nummer 923;
2. het appartement omvattende bevoegdheid tot het uitsluitend gebruik van appartementswoning met toebehoren plaatselijk bekend als "Oasis Paradise Resort" en "Palm Beach z/n" uitmakende het één/twaalfde gedeelte in de gemeenschap bestaande uit een appartementsgebouw gesteld op een perceel eigendomsgrond te Palm Beach op Aruba, ten tijde van de splitsing in appartementen kadastraal bekend als "Tweede Afdeling Sectie C nummer 922", groot 894 M2, thans kadastraal bekend als Tweede Afdeling Sectie C complexaanduiding 925 A, appartementsindex 12.

Krachtens onherroepelijke machtiging ex artikel 1203 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek van Aruba:

1. het recht van erfpacht tot 1 februari van het jaar 2033 op een perceel domeingrond groot 405 M2, gelegen te Seroe Pretoe in het Vierde District van Aruba, als omschreven in de kadastrale meetbrief nummer 36 van 23 maart 1976, met het daarop gebouwde betonstenen woonhuis, plaatselijk bekend als "Seroe Pretoe 1-C";
2. het complex van twee tot één geheel verenigde percelen eigendomsgrond, gezamenlijk groot 391 M2, bestaande uit:
   a. een perceel grond groot 338 M2, gelegen aan de Nieuwstraat, kadastraal bekend als Land Aruba Eerste Afdeling Sectie D nummer 28; en
   b. een perceel grond groot 53 M2, gelegen aan de Nieuwstraat, kadastraal bekend als Land Aruba Eerste Afdeling Sectie D nummer 167,
   met de zich daarop bevindende betonstenen opstal van een woonhuis, plaatselijk bekend als "Nieuwstraat 15";
3. een complex van vier aaneengrenzende percelen eigendomsgrond gelegen in het Cayena Garden Verkavelingsplan te Hooiberg, kadastraal bekend als Land Aruba Eerste Afdeling Sectie R nummers 1750, 2737, 2738, en 2739 respectievelijk groot 970 M2, 297 M2, 269 M2 en 363 M2, met de daarop gebouwde betonstenen opstal van een woonhuis met alle verder aanbehoren, plaatselijk bekend als "Margapeter 43-C";
4. het recht van erfpacht tot 21 februari van het jaar 2035 op een perceel domeingrond groot 1.355 M2, gelegen te Macuarima in het Derde District van Aruba, als omschreven in de kadastrale meetbrief nummer 67 van 9 april 1969, met het daarop gebouwde betonstenen woonhuis, plaatselijk bekend als "Macuarima 95";

De Veilingsvoorwaarden zijn gedeponeerd ter Griffie van het Gerecht in Eerste Aanleg, Zoutmanplaats ... ten kantore van notaris Mr. J.R. Croes, aan de L.G. Smith Boulevard 84 te Oranjestad op Aruba.

Mr. J.R. Croes, notaris.

Taekwondo-prof op Aruba

ORANJESTAD — Op Aruba verblijft als gast van de Aruba Taekwondo bond Aristides Montalvo, vijfde dan uit Puerto Rico. Met deze vijfde dan is hij de hoogste taekwondo van de World taekwondo federation in Puerto Rico. Hij zal zich bezig houden met trainen van de jeugd, terwijl ook de mogelijkheid wordt geboden dat sportlieden van Aruba in Puerto Rico trainingen gaan volgen. Vanmiddag vier uur is hij in de sporthal aanwezig bij de taekwondo wedstrijden in het kader van Lottopiada.

Importverbod

ORANJESTAD — Van het hoofd van de Veterinaire dienst dr Th. Wools wordt vernomen dat het verboden is huisdieren, zoals honden en katten uit Zuid of Centraal Amerika op Aruba in te voeren, mits deze niet tot de verhuisboedel behoren.

Dit in verband met gevaar van 'Rabies' op Aruba. Dit houdt ook in dat het verboden is honden in Venezuela te kopen.

Stevige vonnissen in vier drugszaken

ORANJESTAD — Tijdens ... wekelijkse zitting van ... gerecht werden stevige ... affen in drugszaken om... legd. D.V. die in april ... htte een kist met ruim ... kilo cocaïne te verzend... werd veroordeeld tot vijf ... gevangenisstraf met af... van voorarrest. De offic... had tegen hem zes ... geëist.

Anderhalf jaar gevan... nisstraf hoorde Y.P. ... vonnis in zijn zaak, het... een bevestiging is van de ... van de officier voor ... handel in drugs.

De dame H.S. we... schuldig bevonden aan ... verkopen van drugs. Zij k... anderhalf jaar gevang... straf.

De verdachten L.... M.S. kregen ieder een ... en drie maanden voor ... verkoop van drugs. In to... kregen deze vijf person... tien jaar en zes maand... gevangenisstraf voor hun a... deel in de drugshandel.

Drukte op luchthaven

AEROPUERTO REINA BEA... TRIX — Grote drukte ... heerste bij aankomst ... een groep van 140 ... die enige dagen ter ... making op Aruba verbl... Ecco Destination manage... ment services Aruba ... belast met ontvangst en ... zorging van de groep ... sion Date the P... club 90', waarvoor ... meer zaterdag avond ... mini carnaval wordt georga... niseerd.

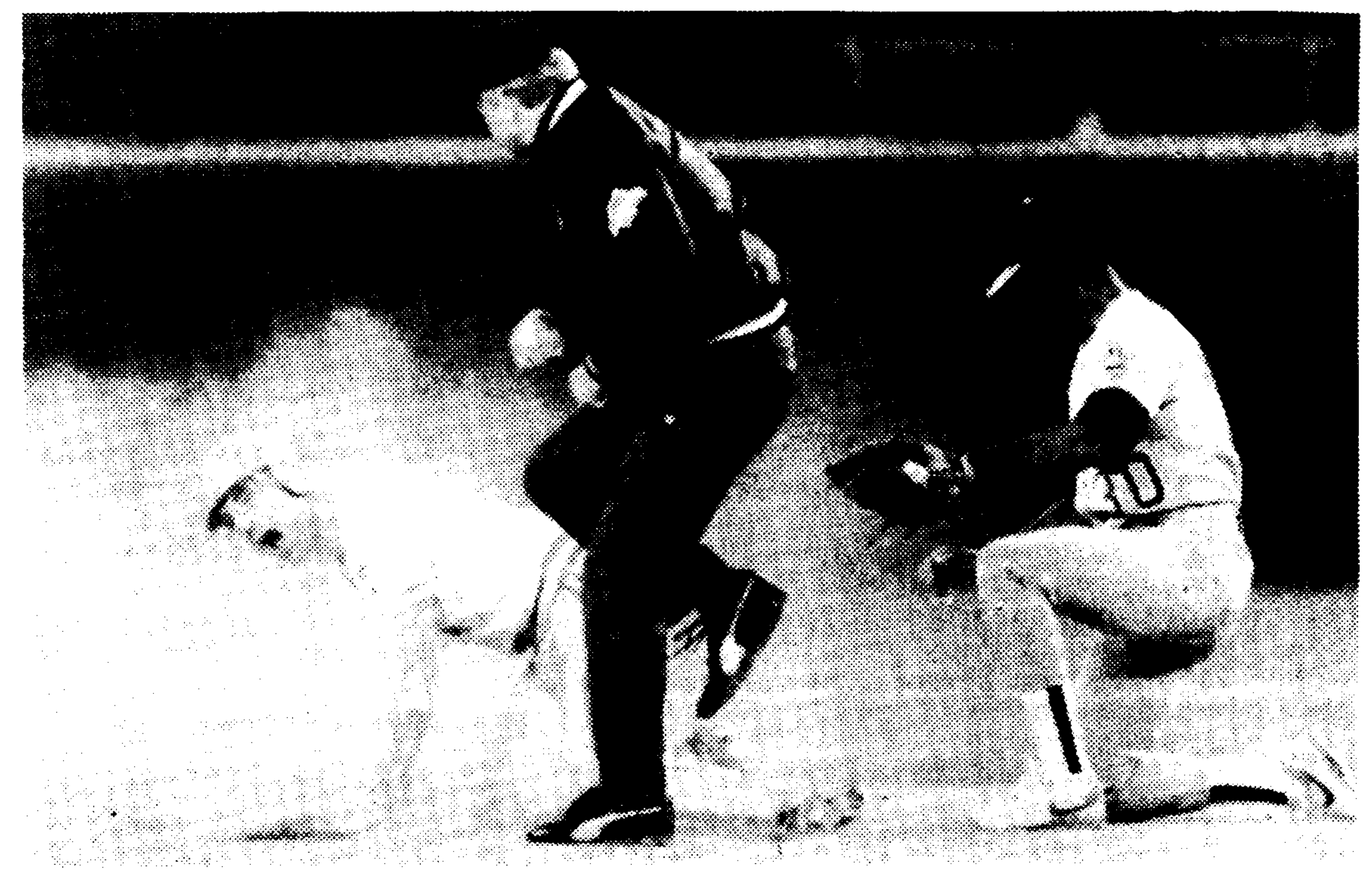
CHRIS SABO DIENT ZICH AAN ALS NIEUWE HELD
Sterren La Russa op rand van de afgrond
Reds maken opnieuw korte metten met Oakland A's

OAKLAND.- De Oakland Athletics die als favorieten aan de World Series zijn begonnen staan aan de rand van de afgrond nadat zij gisteravond in eigen huis een pijnlijke 8-3 nederlaag leden tegen het agressieve team van de Cincinnati Reds. De Reds hebben in de serie van zeven wedstrijden nu een 3-0 voorsprong genomen en het is in de geschiedenis van het Amerikaanse honkbal nog nooit voorgekomen dat een team met zo'n achterstand nog terug kon komen om de World Series te winnen.

Het onheil tekende zich gisteravond al in de eerste inning af, toen Oakland pitcher Mike Moore drie hits moest incasseren van de Reds. Hij kwam er goed vanaf doordat Billy Hatcher die in de voorafgaande twee wedstrijden 7 honkslagen in evenzoveel beurten had genoteerd voor een doubleplay sloeg.
In de volgende inning was het echter raak toen de gebrilde Chris Sabo met een homerun de stand op 1-0 bracht. Even leek het erop dat Oakland terug zou slaan toen in de gelijkmakende inning Henderson opende met een tweehonkslag en Harold Baines hem volgde met een formidabele klap die de A's een 2-1 voorsprong bezorgde.

KORTE METTEN
Lang duurde de pret echter niet. In de derde inning maakten de slagmannen van de Reds korte metten met Moore en zijn opvolger Scott Sanderson. Niet minder dan zeven punten werden er gescored in deze voor Oakland rampzalige slagbeurt, onder meer op de tweede homerun van Sabo.
De A's wisten kort daarop nog eenmaal te scoren met een homerun van Ricky Henderson, maar het was een verloren zaak. Cincinnati heeft nu aan een overwinning in de vier resterende wedstrijden voldoende om zich wereldkampioen 1990 te kunnen noemen. De A's zouden vier keer op een rij moeten winnen en zelfs de meest optimistische fan van Oakland gelooft daar niet meer in.
Vandaag treden de Reds aan met hun beste pitcher Jose Rijo om te proberen de zaken af te ronden. Als dat lukt dan heeft de ploeg van manager Joe Piniella een huzarenstuk uitgehaald waar nog lang over nagekaart zal worden.
Degenen die de A's in de playoff aan het werk hebben gezien tegen de Boston Red Sox konden zich niet voorstellen dat de club uit Oakland die de afgelopen drie seizoenen een totaal van 306 overwinningen boekte en de World Series ingingen met een serie van tien opeenvolgende overwinningen in postseizoen wedstrijden, zo tegen zou vallen.
Hoe kon zoiets gebeuren met het team van sterren als Jose Canseco, Mark McGuire, Ricky Henderson en pitchers als Dave Stewart, Bob Welch en Dennis Eckersley?
De droom van de A's om twee opeenvolgende World Series te winnen staat op het punt in de rook op te gaan. En de enige droom die de club van Tony La Russa nu heeft is al is het maar een keertje van de Reds te winnen om de schande van een 'sweep' te ontlopen.
'Wij hoeven ons niet te schamen', zei Ricky Henderson na afloop van de wedstrijd van gisteren. De tweede wedstrijd hebben we ze misschien cadeau gegeven door zelf fouten te maken, maar in de eerste wedstrijd en in die van vanavond hebben ze ons gewoon van het veld gespeeld'.
De Cincinnati Reds hebben in de drie tot nu toe gespeelde wedstrijden van de World Series niet minder dan twintig punten gescoord tegen 7 van Oakland. De club van Lou Piniella heeft een slaggemiddelde van .342 terwijl Oakland niet verder is gekomen dan een gemiddelde van .245. Bovendien tonen de Reds zich veel agressiever op de honken.
Tony La Russa bleef er vrij sceptisch onder: 'Momenteel zijn de spelers gefrusteerd. We zijn niet gewend te verliezen. Maar ik ben optimistisch over de vierde wedstrijd'. De Oakland-manager gaat het vanavond proberen met zijn ster Dave Stewart op de werpersheuvel.

NIEUWE STER
De Reds van hun kant schijnen elke dag een nieuwe ster te ontdekken. Gisteren was dat Chris Sabo die niet alleen twee homeruns sloeg maar als derde honkman enkele briljante defensieve akties ondernam. Hij voegde zich daarmee in de rij van helden van de Reds in de vorige wedstrijden: pitcher Jose Rijo, Eric Davis in de eerste, Joe Oliver en Billy Hatcher in de tweede. Het zal moeilijk zijn aan het einde van de serie de meest waardevolle speler aan te wijzen. Misschien moet die titel wel gaan naar manager Lou Piniella, die de mannen van de 'Big Red Machine' heeft geïnspireerd en het zelfvertrouwen gegeven die hun zover hebben gebracht.

Chris Sabo gaat hier op het nippertje uit op het tweede honk in de tweede wedstrijd tegen Oakland, maar gisteravond sloeg hij twee homeruns en schitterde hij met enkele briljante defensieve akties op het derde honk.

Gari Kasparov neemt snipperdag

NEW YORK.- De vijfde partij van de tweekamp om het wereldkampioenschap schaken in New York is op verzoek van Gari Kasparov uitgesteld. Hij zal nu maandag worden gespeeld. Het verzoek van Kasparov kwam een dag nadat de vierde partij tussen hem en Anatoli Karpov na het afbreken zonder verder spelen rémise was gegeven. In de vijfde partij heeft de wereldkampioen wit.

Elke speler heeft in de tweekamp over 24 partijen recht op drie time-outs. Het is de eerste maal dat Kasparov een snipperdag opneemt. Karpov deed het na de tweede partij.

Kasparov heeft in de tweekamp de leiding met 2 1/2 - 1 1/2. In geval van een onbeslist (12-12) behoudt hij de titel. Het tweede gedeelte van de tweekamp wordt in Lyon (Frankijk) afgewerkt.

Bij het verzoek, dat werd overgebracht door Vladimir Dvorkovitsj, lid van de Kasparov-delegatie, werd geen reden opgegeven. Deze laat zich echter raden: in de vierde partij ontsnapte Kasparov ternauwernood aan een nederlaag. Hij zal tijd nodig hebben zich te herstellen.

Sport Agenda

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Rif)
geopend op woensdag van 14.00-16.45 uur; vrijdag van 20.00-22.00 uur; zaterdag van 13.00-17.00 uur en zondag van 09.30-12.30/14.00-17.00 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-13.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

Volleyers lijden forse nederlaag
Argentinië verstoort droom van Oranje

BRASILIA.- Het Nederlandse volleybalteam dat deelneemt aan de WK-volleybal in Brasilia heeft gisteren een koude douche gekregen. Nadat donderdag van wereldkampioen Verenigde Staten was gewonnen in een partij waarbij de Nederlandse formatie uitstekend voor de dag kwam, werd gisteren een van de zwaarste nederlagen geleden sinds de sport in Nederland op serieuze manier wordt bedreven. Met 0-3 werd verloren van Argentinië waarbij de setstanden 7-15, 3-15 en 7-15 duidelijke taal spreken.

De ploeg van Harrie Brokking ging helemaal onderuit. Alleen Jan Held bleef enigszins overeind. De steunpilaren van het nieuwe team, Ron Zwerver en Edwin Benne, sloegen vrijwel alles in het Argentijnse blok of buiten de lijnen. De afstraffing was enigszins te vergelijken met de nederlaag in drie sets tijdens de finale van het B-WK in Japan tegen Zweden. Essentieel verschil was dat de wedstrijd destijds alleen ging om de toernooizege. Ook de halve finale van het EK in Zweden tegen Italië liep uit op een vergelijkbare afgang.

HACHELIJK
Voor Oranje spreekt alleen dat het huidige team nauwelijks drie maanden samen is, in volleybal een hachelijke zaak. De Nederlanders hadden verwacht dat de nervositeit van de openingswedstrijd tegen de VS geheel verdwenen zou zijn na het succes van donderdag. Daarvan bleek niets. Nu is Argentinië niet zomaar een team. Vijf van de zes basisspelers zijn al sinds de wereldtitelstrijd in eigen land in 1982 bij elkaar.
'Er was niets aan te doen. Alleen Held zat in de wedstrijd. De rest is er niet aan te pas gekomen', verzuchtte coach Brokking na afloop. 'Dit hing ons boven het hoofd. Maar het is onzin te zeggen dat het toernooi nu voor ons is afgelopen. Het begint pas. We richten ons nu op de tweede plaats'.
Nederland en Canada strijden om de tweede plek. De winnaar ontmoet nummer drie uit een andere groep. De verliezer nummer twee. Een voordeel van het behalen van een tweede of derde plaats is dat Oranje niet hoeft te verhuizen van Brasilia.

'Geelbuiken' nog ongeslagen aan kop
SUBT pakt winst na gemiste kans Sithoc

WILLEMSTAD — SUBT/Fatum heeft zijn meerdere nog niet gevonden in de eredivisie-competitie. Na twaalf wedstrijden mag het nog steeds het predikaat 'ongeslagen' voeren. Het jongste succes van de 'geelbuiken': een verdiende maar met de nodige inspanning behaalde 1-0 overwinning op Sithoc/Hubo.

Voor 250 toeschouwers speelden de 'barika-hel' gisteravond in het Dr Antoin Maduro stadion een fractie beter dan hun tegenstanders zowel aanvallend, door beter collectief spel, als verdedigend dankzij een betere organisatie en coördinatie achterin. Sithoc was echter beslist niet kansloos, had zelfs op een bepaald moment beter uitzicht op succes dan de tegenpartij.

Dit was het geval kort na de hervatting na een regelmatige eerste helft waaraan niet veel sensatie te beleven viel. In de vijfde minuut van de tweede helft kreeg Sithoc een strafschop te nemen die haar op slag aan een voorsprong had kunnen helpen. De penalty werd door arbiter Johnny Raven toegekend toen de doorgebroken Norman St. Jago onderuit werd gehaald door Poppen. Het (vrij tamme) schot van Raymond Rovina werd echter door keeper Papito Nivilac weggestompt.

FRUSTRATIE
De frustratie bij Sithoc was groot om deze misser en de barika-hel uitten dit ten volle uit. Zij namen het initiatief en lieten hun greep op het spel niet meer los. Des te groter werd de frustratie bij de collegialen toen SUBT in de zestigste minuut aan de leiding kwam. Curley Rock en Curley Poppen zorgden voor dit doelpunt. Eerstgenoemde knalde tegen de staander en zijn toegesnelde naamgenoot maakte de aanval af door de terugstuitende bal meteen op de wreef te nemen. Keeper Hensley Ignacio was volkomen kansloos tegen dit schot.

De overwinning van SUBT op Sithoc is de tweede in dit seizoen. In de eerste ronde werd met grotere score (4-1) gewonnen. Het succes betekent voor de barika-hel niet alleen het behoud van de ongeslagen status maar ook kwalificatie voor de eindronde waarin de eerste vier tegen elkaar zullen uitkomen. Voor de overige drie plaatsen zijn er nog vijf gegadigden (Sithoc, Jong Colombia, Jong Holland, Victory Boys en Centro Dominguito). Undeba en Scherpenheuvel zijn reeds geëlimineerd.

Morgen wordt er in het kader van de voorronden om het olympische toernooi in Barcelona (1992) gevoetbald. Het Surinaamse elftal is op bezoek bij de Antilliaanse selectie die onlangs fors uithaalde tegen Aruba (5-0).

Eerste winst voor Zwolle

ZWOLLE.- FC Zwolle heeft gisteren zijn eerste overwinning behaald in de competitie van de Eerste Divisie door Haarlem met een 2-0 nederlaag naar huis te sturen. Kunterman opende vlak voor rust de score voor de Tukkers terwijl Timmerman er een minuut voor het einde van de wedstrijd 2-0 van maakte. Stafleu van Haarlem kreeg in de 72ste minuut een gele kaart omdat hij zijn tegenstander Leusink volgens scheidsrechter Van der Herik te hard aanpakte. Toen hij daarvoor protesteerde trok de arbiter zijn tweede gele kaart en kon Leusing de kleedkamer opzoeken.

Als FIFA niet harder optreedt tegen doping
IOC dreigt voetbal te schrappen bij Olympiade

ZAGREB.- Het is niet uitgesloten dat voetbal geschrapt wordt van het olympisch programma, tenzij de wereldvoetbalbond (FIFA) akkoord gaat met verzwaring van de straffen voor het gebruik van dope. Artur Takac, een van de voornaamste adviseurs van Juan Antonio Samaranch, de voorzitter van het Internationaal Olympisch Comité, heeft zich gisteren in Zagreb in die zin uitgelaten. Het IOC heeft de FIFA onder druk gezet het voorstel een schorsing van twee jaar in te voeren voor degene die voor de eerste maal op het gebruik van verboden middelen wordt betrapt, een tweede overtreding heeft een uitsluiting voor het leven tot gevolg."Wanneer de FIFA niet akkoord gaat dan zou dat de dreiging van uitsluiting van het olympisch programma inhouden. Dat zullen wij dan ook zeker doen, aldus Takac. "Wij moeten het gebruik van verboden middelen in alle takken van sport uitbannen."

NIET TOEREIKEND
"Het is duidelijk dat de gebruikelijke schorsing voor vier wedstrijden niet meer toereikend is, verklaarde Takac. "Bovendien is het niet logisch. Wij willen af van het gebruik van dope in alle takken van sport en dat betekent ook in het voetbal.
Takac kondigde aan dat vertegenwoordigers van de medische commissie van het IOC binnenkort overleg zullen plegen met de FIFA. "Ik ben er vrijwel zeker van dat de FIFA akkoord zal gaan," aldus Takac.

De Joegoslaaf zei verder dat het initiatief van het IOC is ontstaan na het dopingschandaal van twee Italiaanse voetballers vorige week in de serie A. International Andrea Carnevale en zijn clubgenoot van AS Roma, Angelo Peruzzi, zijn door de Italiaanse bond voor een jaar uitgesloten, nadat zij schuldig waren bevonden aan het gebruik van amfetamine. De Europese voetbal bond (UEFA) nam die straf over. Het betekent dat het tweetal tot 13 oktober 1991 uitgesloten is. Hoewel de twee spelers in beroep zijn gegaan tegen de straf heeft dat geen schorsende werking op de maatregel van de UEFA. Het betekent dat zij op 24 oktober al niet kunnen spelen in de wedstrijd Valencia - AS Roma voor het toernooi om de UEFA-beker.

EFFECTIEF
In Zagreb gaf Takac de laatste cijfers van de medische commissie van het IOC, waar uit duidelijk blijkt dat het gebruik van dope het vorig jaar is afgenomen. Tussen 1986 en 1988 reageerden 2360 van de 117.933 die op het gebruik van verboden middelen werden onderzocht positief, een percentage van 2,23. In 1989 bedroeg het percentage slechts 1,08 dat willen zeggen dat 508 sportlieden van de 437.069, die werden onderzocht, positief reageerden. "Het betekent dat onze opsporingsmethoden effectief zijn en dat zij gelijke tred houden met de soms geraffineerde manier van ontwikkeling van nieuwe stimulantia, aldus Takac.

In Zürich verklaarde woordvoerder Guido Tognoni dat de FIFA bereid is met het IOC mee te werken maar dat het gebruik van verboden middelen in de voetbalsport opmerkelijk weinig voorkomt. "In het voetbal is het gebruik van verboden middelen niet zo'n groot probleem. De FIFA-controles leverden bij het olympisch voetbaltoernooi van Seoul en bij de strijd om de wereldtitel in Italië geen positieve gevallen op. De FIFA is reeds jaren succesvol in de strijd tegem het gebruik van verboden middelen."

Volgens Tognoni staat er geen gesprek tussen het IOC en de FIFA op het programma en is er ook nog geen voorstel voor een dergelijk geprek bij de FIFA binnen gekomen.

ZEIST.- De tuchtcommissie van de KNVB heeft deze week forse straffen uitgesproken voor spelers die zich bezondigden aan de nieuwe FIFA-richtlijnen betreffende het neerhalen van een doorgebroken speler. Van Eck (BVV Den Bosch), Rietbroek (Dordrecht '90) en Jurgens (RBC), werden voor drie duels geschorst wegens dat vergrijp. Mulders (Telstar) werd wegens het neerhalen van een doorgebroken tegenstander tijdens het bekerduel tegen DWV zelfs voor vier duels uitgesloten. Omdat van Eck en Rietbroek in beroep zijn gegaan, kunnen zij dit weekeinde gewoon in actie komen.

Ook Go Ahead Eagles-speler Bosvelt mag vandaag spelen tegen Excelsior. Hij ging in beroep tegen de schorsing van drie wedstrijden die hem werd opgelegd wegens het trappen van een tegenstander bij Halsteren-Eagles.

Vitesse-verdediger Bos kreeg een duel voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar, wegens belediging van grensrechter en scheidsrechter na afloop van het duel tegen Fortuna Sittard.

Uitslagen tennis in Europa

FILDERSTADT.- De Argentijnse Gabriela Sabatini en de Amerikaanse Mary Joe Fernandez hebben zich geplaatst voor de halve finales van het tennistoernooi dat in de Westduitse stad Filderstadt wordt gespeeld.
Sabatini won met 6-2, 6-7 en 6-2 van de Tjechische Helena Sukova, terwijl Fernandez de Belgische Sabine Appelmans met 2-6, 7-6 en 6-1 versloeg.
Sabatini moet nu uitkomen tegen de Oostenrijkse Barbara Paulus en Fernandez ontmoet de sterke Bulgaarse Katerina Maleeva.

In het toernooi van Antwerpen plaatste de Joegoslaaf Goran Ivanisevic zich voor de halve finale door de Australiër Pat Cash in een verbeten duel te verslaan: 1-6, 7-6, 7-6 (twee tiebreaks dus). Hij moet nu uitkomen tegen Amos Mansdorf uit Israël.
De Zweed Stefan Edberg ontdeed zich van tegenstander Juan Aguilera uit Spanje met 6-4, 6-3 en komt nu uit tegen de Fransman Henry Leconte.

PSV-er boos op coach Lazaroni
Romario wil niet meer in Braziliaans elftal

EINDHOVEN.- De naam Romario de Souza Faria zal voorlopig niet meer te ontdekken zijn in de Braziliaanse voetbalselectie. De 24-jarige aanvaller van PSV, beter bekend onder zijn roepnaam Romario, heeft deze week in PSV-voetbal verklaard het nationale elftal van zijn vaderland voor gezien te houden.

Directe aanleiding tot de verrassende stap van de spits was de handelwijze van de oude bondscoach Lazaroni in het vriendschappelijke duel tegen Schotland. Volledig hersteld van een kuitbeenbreuk had Romario verwacht in de basis te staan. Het werd een invalbeurt van 66 minuten. Romario was diep gekwetst door het zoveelste onrecht dat Lazaroni hem aandeed. "Het deed mij veel verdriet. Als professional dien je ook teleurstellingen te accepteren, maar ik kon hierna niet anders dan te besluiten het nationale team voor gezien te houden."

Heel voorzichtig zet de aanvaller er een 'voorlopig' bij. Hij wil de deur naar een optreden tijdens de wereldtitelstrijd van 1994 in de Verenigde Staten nog iets openhouden. "Misschien dan weer, maar nu absoluut niet meer."

PARTIJEN GEVEN GEEN INFO

Voor het eerst buiten landsgrenzen

Vakbond en PTT bereiken akkoord over Telbo- CAO

DEN HAAG/WILLEMSTAD — De Bonaireaanse vakbondsdelegatie die in Nederland C.A.O.-besprekingen heeft gevoerd met P.T.T.-TELECOM, is tevreden over het verloop van de onderhandelingen. Dit blijkt uit de reacties tijdens een gezellige bijeenkomst in de residentie van de Gevolmachtigde Minister van de Nederlandse Antillen, Edsel 'Papy' Jesurun, op maandag 15 oktober. Zo meldt een persbericht van het Antillenhuis.

Op verzoek van de werknemers reisde als 'vertrouweling' mee, Hubert 'Ibi' Antonius, stafmedewerker van TELBO NV. Zij kregen assistentie van Hubert 'Bèbè' Rojer en Alvin 'Boy' Chacuto van het A.B.V.O.-hoofdbestuur op Curaçao.

Ook de weergoden waren de Antilliaanse vakbondsonderhandelaars gunstig gezind. Zij werden samen met Gevolmachtigde Minister Edsel 'Papy' Jesurun op deze nazomerdag letterlijk in het zonnetje gezet. V.l.n.r. Alvin 'Boy' Chacuto en Hubert 'Bèbè' Rojer (A.B.V.O.-hoofdbestuur), minister 'Papy' Jesurun, Eric Tjietjie (dienstgroep Bonaire), Hubert 'Ibi' Antonius (stafmedewerker TELBO NV) en Herbert Cicilia (dienstgroep Bonaire).

Hoewel de gesprekspartners geen mededelingen wensten te doen over concrete afspraken noemden ze de sfeer waarin de besprekingen plaatsvonden 'zeer goed'. De onderhandelaars van de dienstgroep A.B.V.O.-Bonaire vertegenwoordigen de ruim 40 werknemers van het Bonaireaanse telecommunicatiebedrijf, TELBO NV.

OVERNAME

Op 1 december 1990 neemt de Nederlandse gigant op telecommunicatiegebied de bedrijfsvoering over van TELBO NV. Het bedrijf heeft met het eilandsbestuur van het Flamingo-eiland een participatie-overeenkomst gesloten. Volgens deze overeenkomst krijgt P.T.T.-TELECOM 49 procent van de Bonaireaanse aandelen in handen. Bonaire blijft met 51 procent een meerderheid behouden in het bedrijf. Omdat de meeste werknemers overheidsdienaren zijn, moet de gevolgen van de overname voor hun rechtspositie geregeld worden.

PRIMEUR

Nooit eerder in de geschiedenis van het vakbondswezen op de Nederlandse Antillen zijn er C.A.O.-onderhandelingen buiten de landsgrenzen gevoerd. In een toespraak noemde minister Jesurun de besprekingen daarom historisch. 'Het is voor het eerst in de Antilliaanse vakbondsgeschiedenis dat over een Collectieve Arbeidsovereenkomst in Nederland wordt onderhandeld', aldus de minister. Hij wees er ook op dat de eer van deze primeur toekomt aan Bonaire.

SPREEKVERBOD

De onderhandelingen zijn voor de P.T.T.-TELECOM niet van een leien dakje gegaan. Er is stevig onderhandeld. Uitlatingen van woordvoerder J. Harmelink, wijzen hierop. Hij noemde de besprekingen 'slopend'. Maar de sfeer tijdens de gesprekken was aldoor goed te noemen. 'Beide partijen hebben water bij de wijn moeten doen', aldus Harmelink.

De uitkomst van de onderhandelingen blijft voorlopig een zorgvuldig bewaard geheim. Daarover wensen de partijen nog geen mededelingen te doen. Ook niet de anders 'praatgrage' vakbondsman, Hubert 'Bèbè' Rojer. Hij hulde zich dit keer in stilzwijgen.

De partijen hebben afgesproken tot de week van 19 oktober een algeheel 'spreekverbod' in acht te nemen. In die week worden de besprekingen op Bonaire afgerond. 'Onze achterban moet zich nog over de bereikte accoorden uitspreken. Wij kunnen nog teruggefloten worden', voerde Harmelink aan om zijn voorzichtigheid toe te lichten. Maar noemenswaardige problemen verwacht Bèbè Rojer, die al meer dan 25 jaar ervaring heeft als vakbondsonderhandelaar, niet.

De dienstgroep A.B.V.O.-Bonaire werd in Nederland vertegenwoordigd door Eric Tjietjie en Herbert Cicilia.

■ *DEN HAAG / WILLEMSTAD — 'Madam' is de naam van een fraai kunstwerk dat de twee Antilliaanse kunstenaars Myrna Ruiter en Selsio Martha schonken aan het kabinet van gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen. Gevolmachtigde minister Edsel (Papy) Jesurun nam het beeld in ontvangst tijdens een bezoek aan de expositieruimte van het Gemeentehuis in Havelte (Drenthe) waar de kunstenaars exposeerden.*

Uit blijk van waardering voor de vele hulp die ze mochten ontvangen van de afdeling Culturele Zaken bij hun vestiging in Nederland boden ze het Antillenhuis dit beeld uit hun collectie. Werken van Selsio Martha zijn op dit ogenblik te bezichtigen in het Cultureel Centrum 'De Slof' in Beverwijk.

Voor VN-missie naar Israël:

Beroep PLO op Den Haag

DEN HAAG - De Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) heeft dinsdag de Nederlandse regering gevraagd het optreden van de Israelische autoriteiten bij de Tempelberg in oost-Jeruzalem te veroordelen, waarbij ruim twintig Palestijnen om het leven kwamen en meer dan achthonderd mensen gewond raakten.

De Nederlandse regering heeft met "geschoktheid" kennisgenomen van de "uitbarsting van geweld" op de Tempelberg in oost-Jeruzalem. In een verklaring van het ministerie van Buitenlandse zaken in Den Haag zegt de regering het excessieve gebruik van geweld te betreuren. Zij wil er bij Israel op aandringen bij het handhaven van de orde de uiterste zelfbeheersing te betrachten.

PLO-vertegenwoordigster Leila Shahid zei dinsdag tijdens een persconferentie in Den Haag de Nederlandse regering te vragen zich te scharen achter de oproep van diverse Arabische landen aan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een missie te sturen naar de door Israel bezette gebieden. De VN-missie zou moeten onderzoeken hoe de burgerbevolking in oost-Jeruzalem, de Gazastrook en de westelijke Jordaanoever het best beschermd kan worden tegen de Israelische militairen.

Emotioneel afscheid

■ *CARACAS - De ondertekening van verdragen met betrekking tot samenwerking op energie- en mijngebied tussen Venezuela en Nicaragua betekende het einde van het officiele bezoek van president Violeta Chamorro van Nicaragua aan haar ambtgenoot Carlos Andres Perez. Met een emotionele omhelzing en kus bezegelde de Nicaraguaanse president de plechtigheid.*

■ *WILLEMSTAD — In verband met de Internationale dag van het kind, 21 oktober, vond er een workshop plaats. Verschillende groepen namen aan deze workshop deel. Initiatief is afkomstig van de steering Committee.*

Dow Jones boven 2500-grens

Wall Street: goede dag

NEW YORK - De effectenbeurs van Wall Street heeft vrijdag een zeer goede dag beleefd. De Dow Jones index van de dertig grootste industriele fondsen steeg met 68,07 punten tot boven de 2500-grens om te sluiten op 2520,79 punten.

Er kwam een heel ruime omzet tot stand van 203 miljoen aandelen, ongeveer even veel als op donderdag, toen de index steeg met ruim 64 punten. Over de hele week genomen heeft de beursbarometer een stijging geboekt van bijna 123 punten.

De handel begon al veelbelovend met een stijging van de index van ruim 38 punten in het eerste kwartier na de opening. Het leek er even op dat de stemming omsloeg, maar kort daarop gingen de koersen weer omhoog. Zeker in het laatste halfuur ging het hard. De handel voelde zich bemoedigd door de daling van de olieprijzen, die op een gegeven ogenblik drie dollar lager waren dan donderdag.

Ook leek het begrotingsoverleg in Washington zicht op een oplossing te bieden, waardoor een renteverlagig mogelijk wordt.

CINTERFOR CONFERENTIE AFGESLOTEN:

"Beste congres sinds tien jaar"

Feffyk sluit coöperatie met organisatie Panama

WILLEMSTAD — Het Cinterfor-congres dat deze week in het Plaza-hotel is gehouden wordt zowel door de organisatie als door de deelnemers beschouwd als de best geslaagde bijeenkomst van de afgelopen tien jaar. Er zijn spijkers met koppen geslagen; tijdens de bijeenkomst hebben de Latijns-Amerikaanse en Caribische deelnemers goede afspraken kunnen maken over de voortgang van vakopleidingen. Volgens de directeur van Cinterfor dr João Carlos Alexim was de bijeenkomst zo vruchtbaar omdat de situaties binnen de deelnemende landen vergelijkbaar zijn: "Ze zijn min of meer gelijk, waardoor er goed gesproken kon worden over de veranderingen die er nodig zijn om het volk vooruit te helpen".

De conferentie heeft geleid tot meerdere afspraken tussen de Caribische en Latijns-Amerikaanse deelnemers op het gebied van vakopleiding, oftewel 'vocational training'.

Cinterfor zal ook in de toekomst de informatie en de contacten tussen de verschillende landen blijven coördineren.

Verder zijn de deelnemers tot de slotsom gekomen dat er een werkelijk tri-partiete overleg moet worden aangegaan waarbij zowel de overheid, de vakbond als de werkgevers betrokken zijn.

Ook is de afspraak gemaakt dat op Curaçao het vertalingscentrum van Cinterfor wordt gevestigd. Curaçao ligt als eiland tussen de andere Caribische en de Latijns-Amerikaanse landen vrij centraal en kan dan als brug fungeren tussen die landen. In het vertalingscentrum zal de informatie die de landen elkaar willen toespelen worden vertaald. "Het was eigenlijk een heel moeilijke ontmoeting, waaraan heel verschillende deelnemers meededen met ieder heel verschillende wensen", aldus João Carlos Alexim. "Het schema was zwaar, maar toch is iedereen het erover eens dat dit een zeer goede bijeenkomst was, het is nog nooit zo vloeiend verlopen".

PROFILEREN

Voorzitter Ronnie Lauffer van de Feffyk drukt zijn tevredenheid uit namens zijn organisatie. "Voor de Feffyk was het zeer belangrijk, we hebben veel materiaal ontvangen, waarmee we ons beter kunnen profileren.

Een ander winstpunt voor de Feffyk is dat er een coöperatie is vastgelegd met het vergelijkbare instituut INAFORP uit Panama. Voorzitter Lauffer, directeur van de Feffyk, A. Valeriaan en de Panamese directeur hebben daarvoor deze week de contracten al ondertekend".

De coöperatie beoogt een uitwisseling teweeg te brengen over de ontwikkelingen van technische vorming, vak- en beroepsopleidingen. Er zal een uitwisseling van didactische materiaal tot stand worden gebracht en er is afgesproken om samen te werken op het gebied van werkgelegenheid voor de economische en sociale ontwikkeling tussen de landen.

Ook zullen er technische evenementen worden gestimuleerd en gerealiseerd om zoveel mogelijk de uitwisseling van technische vorming en vocational training te bewerkstelligen.

Curaçao en Panama zullen eveneens samenwerken om financiële hulpprogramma's op te zetten voor derde wereldlanden. Tevens worden er nieuwe bronnen aangeboord voor de programmering en uitvoering van samenwerkingsacties op het gebied van professionele vormingsinstituten die de gezamenlijke acties ondersteunen zodat de doeleinden worden bereikt.

Deze week werd er al eerder bekend gemaakt dat Feffyk dit jaar ongeveer tweeduizend mensen opleidt die, aldus voorzitter Lauffer, "zonder meer aan een baan komen". Het betreft 660 mensen in de toeristische sector, 96 in de sociaal educatieve sector, 451 in de metallurgische sector, 100 in de bouwsector, 21 in de automobiel-sector, nog eens honderd die via het project Speransa pa Desempleado worden opgeleid en 200 mensen die vallen onder de categorie 'insular'.

■ *WILLEMSTAD— Kiwanis club Piscadera organiseerde afgelopen dinsdag een sportdag voor bewoners van internaten. Circa 500 jongeren namen aan dit evenement deel. Niet alleen sport, maar ook een quiz maakte deel uit van het programma. De wisselbeker, 'beste gedrag' ging naar de groep Kinderoorden Brakkeput. Op de foto overhandigt Norman Sephos de beker aan een vertegenwoordiger van de Kinderoord Brakkeput.*

Malaysia zondag naar stembus:

Voor eerst lijkt oppositie kans(je) te maken op zege

DEN HAAG - Dit weekeinde mag de bevolking van Malaysia naar de stembus om te bepalen wie hen de komende jaren zal regeren. Voor het eerst sinds de onafhankelijkheid van Groot-Brittannie in 1957 lijkt de oppositie een kans(je) te maken. Sinds hij in 1981 premier werd stuitte Datuk Seri Mahatir Mohamad nimmer op enige tegenstand van betekenis.

Niet eerder kon de bevolking kiezen uit twee vergelijkbare multiraciale politieke allianties. De kiezers kunnen deze keer ook nog een keuze maken uit twee etnische Maleiers die beiden een gooi doen naar het nationale leiderschap van Malaysia. Tegen elkaar in het krijt treden het Nationaal front, een coalitie van verschillende (deels etnische) partijen onder leiding van het Umno Van Mahatir, en de 'Volksmacht' een groepering onder leiding van Semangat '46 van oud-minister van Financien Tunku Razaleigh Hamzah.

Echt ontevreden over hun huidige regering kunnen de Malaysiers niet zijn. In 1988 groeide het Bruto Nationaal product (BNP) met 8,7 procent en in 1989 met 8,5 procent. Voor dit jaar wordt een groei van 10,5 procent verwacht, waardoor Malaysia zich een beetje mag gaan rekenen tot de economische elite in Azie.

Zelfs de crisis in de Golf doet het land nauwelijks pijn aangezien Malaysia olie uitvoert en daardoor zelfs de vruchten mag plukken van de huidige hoge olieprijs. De kans is groot dat zich de komende jaren een luxeprobleem zal voordoen: een tekort aan geschoolde arbeidskrachten. Wel is het zo dat een deel van de bevolking denkt dat een onevenredig groot deel van de economische bloei terecht komt bij de Chinezen, die een derde deel van de bevolking uitmaken.

INGEWIKKELD

Het Malaysische kiesstelsel is nu nog in het voordeel van de regeringscoalitie en Mahatirs Umno. Niemand durft dan ook te voorspellen dat hij de verkiezingen zal verliezen. De premier kon tot voor kort rekenen op een tweederde meerderheid in het Lagerhuis en dat wil hij zo houden. Behalve dat dit hem bijna in staat stelt de grondwet naar eigen believen aan te passen is een dergelijk meerderheid van groot symbolisch belang in Malaysia, waar het Nationaal front het politieke leven al meer dan drie decennia beheerst.

Het kiessysteem in Malaysia zit ingewikkeld in elkaar. De dominantie van de etnische Malaysiers is een ongeschreven wet. Degene die meer dan de helft van de 96 zetels die gereserveerd zijn voor Maleiers in de wacht sleept wordt automatisch door de koning gevraagd een nieuwe regering te vormen. De bevolking bestaat voor bijna 58 procent uit etnische Maleiers. Bijna 32 procent is van Chinese afkomst en ongeveer tien procent heeft een Indiase achtergrond.

Voor vluchtelingen

VN-kantoor blijft in Den Haag

DEN HAAG - De Hoge commissaris voor de Vluchtelingen in Geneve heeft besloten dat het Haagse kantoor van deze VN-organisatie open blijft.

Aanvankelijk zou het kantoor worden gesloten als gevolg van bezuinigingen bij het Hoge commissariaat, maar dit besluit is teruggedraaid. De Nederlandse regering heeft verheugd gereageerd op het openblijven van het kantoor. Woensdagavond nog werd minister Van den Broek (Buitenlandse zaken) scherp bekritiseerd in de Tweede Kamer omdat hij zich onvoldoende sterk had gemaakt om de dreigende sluiting van het Haagse kantoor te voorkomen. De Tweede Kamer had in juli al een PvdA-motie aangenomen waarin werd gesteld dat het kantoor in Den Haag open moest blijven.

VN-handelsboycot sorteert effect:

Benzine en olie op bon in Irak

BAGHDAD - Irak heeft vrijdag meegedeeld dat het vanaf dinsdag de benzine en motorolie gaat rantsoeneren als gevolg van het door de Verenigde Naties opgelegde handelsembargo.

In een verklaring die in Baghdad werd uitgegeven zei de minister van Oliezaken Issam Abdul-Rahim Al-Shalabi dat automobilisten contact moeten opnemen met overheidskantoren in alle Irakese provincies om rantsoenbonnen te verkrijgen voor benzine en olie. Het is het eerste duidelijke teken dat de VN-handelsboycot, die vier dagen na de Iraakse invasie in Koeweit werd ingesteld, gevolgen begint te krijgen voor de economie. Vrachtwagens en taxi's zouden in Irak respectievelijk drie en twee bonnenkaarten krijgen voor elk van de betrokken olieproducten.

De Iraakse minister gaf in de verklaring geen enkele aanwijzing over de omvang en de regelmaat waarmee de automobilisten van benzine en motorolie worden voorzien. Irak voerde begin jaren tachtig, na uitbreken van de oorlog met Iran, een rantsoensysteem in voor voertuigen.

Gevolg hoop op vreedzame Golf-oplossing

Newyorkse olieprijs met dollars omlaag

NEW YORK - Met het groeien van de hoop dat er een vreedzame oplossing mogelijk is in de Golfcrisis zijn de olieprijzen vrijdag flink gedaald.

In New York daalde de notering van West Texas intermediate, de meest verhandelde oliesoort, voor levering in november met 2,80 dollar per vat tot 34 dollar. Vrijdag verklaarde Taha Yassin Ramadan, vice premier van Irak, steeds meer aanwijzingen te zien voor een vreedzame regeling. In de handel werd die uitlating aangegrepen als het bewijs voor de stelling dat de olieprijzen op het ogenblik veel te hoog zijn.

Het Duitse Kartelbureau in Berlijn heeft de oliemaatschappijen Shell, Aral, BP, Esso en DEA opgedragen om de benzineprijzen aan de pompen in de Duitse deelstaat Hamburg met onmiddellijke ingang te verlagen met minimaal vijf pfennig.

Hamburg behoort met Berlijn en Munchen tot de gebieden met de hoogste benzineprijzen in de Bondsrepubliek. Volgens het Kartelbureau dalen de prijzen voor aardolie en daarvan afgeleide producten op de wereldmarkt al sinds het begin van oktober.

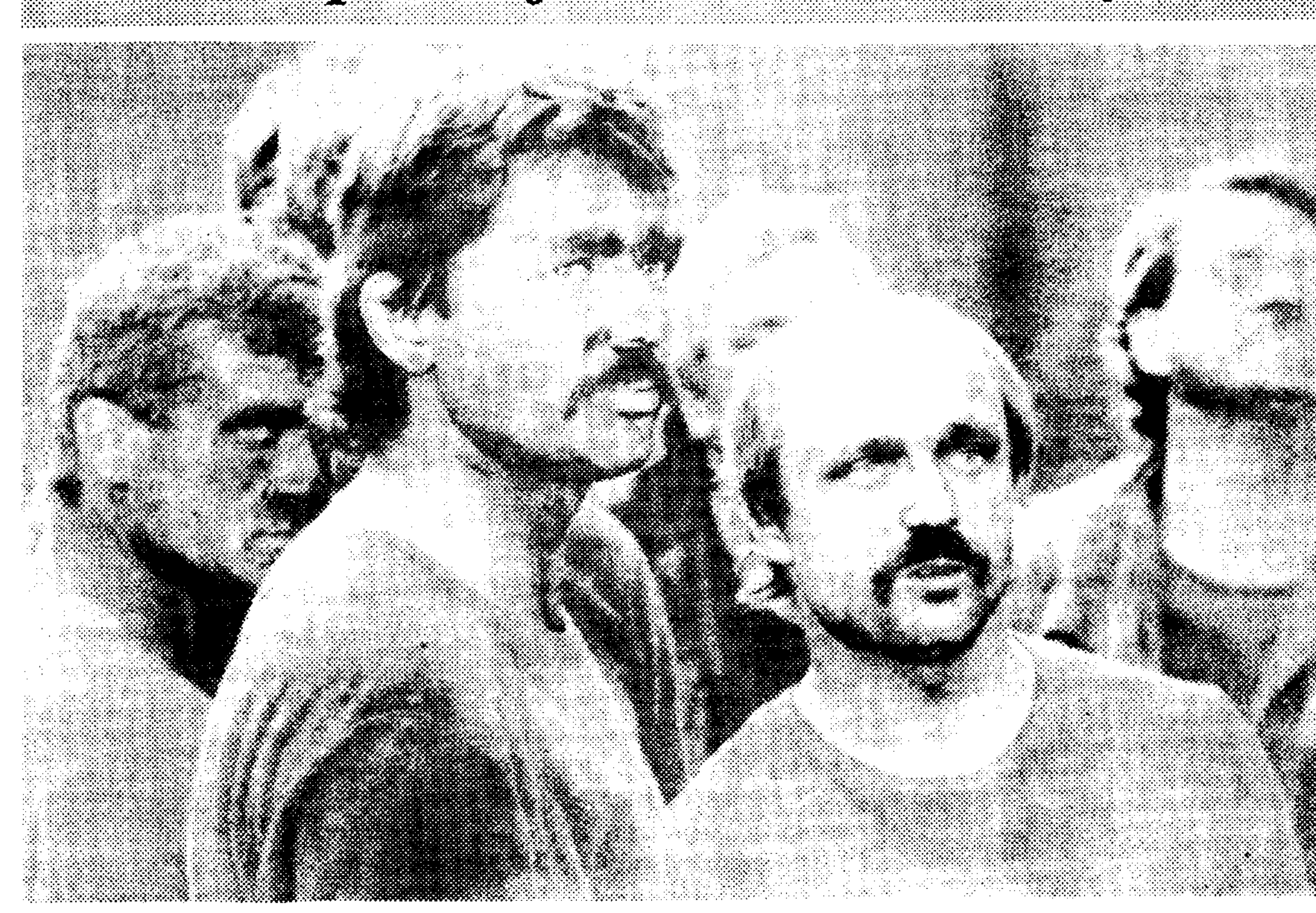
In Libanon:

Parijs wil VN-onderzoek executies

PARIJS - De Franse regering heeft de secretaris-generaal van de Verenigde Naties gevraagd om snel een onderzoek in te stellen naar de executies die zaterdag hebben plaatsgevonden tijdens en na de verdrijving van de christelijke juntaleider Michel Aoun.

Volgens nog niet officiele schattingen hebben ongeveer 460 Syriers en 240 christelijke soldaten tijdens het korte offensief tegen Aoun het leven gelaten. De meesten kwamen bij de gevechten om maar er zijn ook aanwijzingen voor executies en wreedheden. Hoewel in de verklaring van het Franse ministerie verzocht wordt om een onderzoek naar "de" executies, gaat het alleen om een onderzoek naar de dood van enkele christelijke soldaten die overduidelijk geexecuteerd werden.

Ramp in Tsjechoslowaakse mijn

■ *OSTRAVA - Een team reddingsgwerkers in het Tsjechoslowaakse Ostrava wacht op het vervoer dat hen van de Eerste Mei-kolenmijn weg zal brengen naar huis. Zij waren de eerste ploeg reddingswerkers welke de mijn inging na de explosie die zich in de mijn voordeed waarbij zeker 21 mijnwerkers het leven verloren.*

(AFP-satellietfoto)

VN-secretaris generaal bezorgd over geweld

Familie Aoun in Parijs aangekomen

PARIJS - Een Frans militair vliegtuig met aan boord de naasten van de verslagen Libanese militieleider, generaal Michel Aoun, is zaterdagochtend veilig geland in Frankrijk. Dit hebben de Franse autoriteiten meegedeeld.

De autoriteiten weigerden te zeggen waar het vliegtuig was geland. Een woordvoerster van het Franse ministerie van Buitenlandse zaken wilde bovendien geen verdere details geven. Onder de verwanten bevinden zich de echtgenote van de generaal en hun drie dochters.

De Libanese regering had vrijdag ingestemd met het vertrek van de familie en enkele medewerkers van generaal Aoun naar Frankrijk. Parijs had hen politiek asiel verleend. Het gezelschap bestond verder nog uit familieleden van twee van Aouns belangrijkste officieren evenals een kapitein en twee luitenants. Aoun zelf en zijn twee topmedewerkers, Edgar Maalouf en Issam Abu Jamra, mogen niet weg omdat de Libanese regering hen wil berechten voor oorlogsmisdaden.

"De families en de medewerkers hebben toestemming gekregen weg te gaan omdat zijn geen misdrijven hebben begaan die hun arrestatie nodig maakt", aldus een woordvoerder in Bayrut. Daar hebben Syrische troepen en legereenheden die trouw zijn aan president Elias Hrawi een kordon gelegd om de zwaar versterkte Franse ambassade. Frankrijk wil een onmiddellijk onderzoek en stappen van de kant van de Verenigde Naties in verband met executies van manschappen van Aoun nadat verleden week diens troepen zich hadden overgegeven. Aan Syrische zijde verwerpt men de beschuldiging en zegt men dat Parijs een rookgordijn wil leggen om de aandacht af te leiden van Aoun zodat men deze uit de ambassade kan krijgen. De secretaris generaal van de VN Javier Perez de Cuellar heeft ondertussen zijn bezorgdheid geuit over het recente geweld in Bayrut.

OOK PRIESTER IN RACE

Kopstuk van Tonton Macoutes

Lafontant kandidaat presidentschap Haïti

PORT-AU-PRINCE - Tonton Macoutes, c.q. Duvalieristen: volgens artikel 291 van de grondwet hadden zij zich tot 1997 niet kandidaat voor het presidentschap mogen stellen. Maar vrijdag stond er op de stoep van de Haitiaanse kiesraad een man tegen wie bovendien nog eens een - nooit uitgevoerd - arrestatiebevel loopt: Robert Lafontant, een voormalig militair leider van de Tonton Macoutes die veertig jaar lang, tot 1986, de dictators van de familie Duvalier in Haiti in het zadel hebben gehouden.

De laatste Duvalier, Jean Claude, alias Baby Doc, zit nog steeds met een deel van de staatskas aan de Franse Cote d'Azur. Lafontant leefde enige tijd in ballingschap in de Verenigde Staten. Hij liet zich vrijdag in gezelschap van zo'n vijftig aanhangers en gewapende soldaten registreren. Het is een recept voor geweld op 6 november, wanneer de kiesraad moet aankondigen wie naar het presidentschap mogen dingen en wie niet.

NOG ERGER

De enige die Lafontant zou kunnen tegenhouden, is de priester Jean Bertrand Aristide, die zich waarschijnlijk ook binnenkort bij de kiesraad zal melden - een kroniek van een aangekondigde dood vrezen sommige Haitianen. Op 16 december moeten de verkiezingen plaatsvinden. Aristide heeft al gezegd dat als Lafontant zou winnen, de onderdrukking "nog erger zal zijn dan in de tijden van Papa Doc."

Dat de Tonton Macoutes zich in het doodbloedende Haiti weer sterk genoeg voelden om een nieuwe gooi naar de macht te doen, was afgelopen zondag al duidelijk geworden toen zij voor het eerst sinds 1986, toen hun broodheer Duvalier de benen nam naar Frankrijk, een congres organiseerden. Twee dagen later kondigden de losse coalitie van Volksorganisaties aan dat Aristide hun kandidaat voor de presidentsverkiezingen zou worden. Aristide wil de Tonton met democratische middelen bestrijden en heeft gevraagd om een "verpletterende verkiezingsoverwinning" voor zijn coalitie.

Bij kust Sahara Aanvaring met 20 vermisten

LAS PALMAS - Een Grieks koopvaardijschip is donderdagavond in de Atlantische Oceaan ter hoogte van de westelijke Sahara in aanvaring gekomen met de treiler Ilha de Sao Vicente. Gevreesd wordt dat twintig bemanningsleden van het Portugese schip zijn omgekomen.

Dit heeft een Spaanse marinewoordvoerder bekendgemaakt. Het Griekse vaartuig, de 23.646 ton metende Ionian Wind, wist tien van de in totaal dertig opvarenden van het vissersschip te redden, zo zei de woordvoerder. Hij wist niet of het 418 ton metende Portugese schip was gezonken. Inmiddels zijn verscheidene andere schepen en een vliegtuig een speurtocht begonnen naar de vermisten.

Ook onrust in Gazastrook

Palestijnen op Tempelberg uiteengejaagd

JERUZALEM - Met waterstralen heeft de Israelische politie vrijdag in Jeruzalem honderden Palestijnse jongeren uiteengedreven die voor het vrijdaggebed naar de Tempelberg waren getrokken.

Er werden ongeveer veertig arrestaties verricht. Na de bloedige confrontatie van begin verleden week heeft de politie een deel van het oude deel van Jeruzalem en de Tempelberg afgesloten om nieuwe rellen te voorkomen. Slechts een paar duizend oude mannen en vrouwen mochten naar de Al Aqsa moskee op de Tempelberg, waar op een gewone vrijdag zo'n vijftienduizend Arabieren samenkomen.

In de bezette Gazastrook raakten zeker dertig mensen gewond bij een confrontatie met veiligheidstroepen in Khan Younis, waar drieduizend Palestijnen zich hadden verzameld na het gebed, nationalistische liederen aanhieven en stenen gooiden naar soldaten uit protest tegen de gebeurtenissen op de Tempelberg. De soldaten wierpen traangas en schoten met rubberkogels.

Na onrust op hogere scholen:

Arrestaties op Oost-Timor

JAKARTA - Op het in 1976 door Indonesie geannexeerde oost-Timor hebben de politie en legertroepen de afgelopen tien dagen rond twintig mensen gearresteerd uit kringen van groeperingen die streven naar onafhankelijkheid.

Dit is vrijdag vernomen uit Westerse diplomatieke bronnen in Jakarta. De aanhoudingen volgden bij incidenten die zich tussen 8 en 15 oktober voordeden in twee scholen voor hoger onderwijs.

GEVOLG HOGE BRANSTOFPRIJZEN

Mede door stagnatie in groei bij toeristenvervoer

Air Holland koerst op gevarenzone af

AMSTERDAM - Hoewel niet vleugellam heeft de in 1976 opgerichte charterluchtvaartmaatschappij Air Holland het danig moeilijk. Deze maatschappij heeft nauwe banden met AIR ARUBA. Stagnatie in de groei van het toeristenvervoer en de sterk gestegen brandstofprijzen sturen het bedrijf naar de gevarenzone toe. Hoewel pas begin december de halfjaarcijfers mogen worden verwacht rekenen ingewijden op behoorlijk lagere resultaten, een ontwikkeling die gezien de gang van zaken bij de KLM vermoedelijk verder zal doorzetten.

Op de effectenbeurs is op deze ontwikkeling al vast een stevig voorschot genomen. In amper een half jaar is de koers van de aandelen met meer dan tweederde in elkaar geklapt. De vorig jaar oktober met veel poeha naar de Amsterdamse effectenbeurs gebrachte onderneming van John Block raakte al snel de glans van het succes kwijt.

OVERTEKEND

Het begon allemaal zo mooi. In een gunstige luchtvaartmarkt kwam Air Holland naar de beurs. John Block was te rade gegaan bij de Amrobank die een legertje beleggingsdeskundigen aan het werk zette om de onderneming door te lichten. Mede gelet op de gunstige resultaten en de goede vooruitzichten adviseerden deze deskundigen een introductieprijs van f 37.

De inschrijving werd enkele malen overtekend. Beleggers geloofden er helemaal in en de weinige sceptici werden met de nek aangekeken. Immers, de cijfers spraken boekdelen, dacht men toen nog. In het boekjaar 1988/89 was de nettowinst verdubbeld tot ruim tien miljoen. Een verdere winststijging werd voorspeld.

EERSTE REL

De inkt van het prospectus was nauwelijks droog of Air Holland kreeg al de eerste rel te verwerken. De Vereniging van Nederlandse verkeersvliegers VNV onder voorzitterschap van gezagvoerder Baksteen gaf de stichting Onderzoek bedrijfsinformatie SOBI opdracht de financiele positie van Air Holland te onderzoeken. De VNV vermoedde dat de gang van zaken bij de maatschappij veel te rooskleurig was gepresenteerd en zette ook vraagtekens bij de manier waarop de Air Holland-directie haar vliegers in staat wilde stellen aandelen te krijgen.

Dit liep via een optiesysteem van langlopende falcons, waarvan er negentigduizend in een pot voor het personeel werden gedeponeerd. Iedere falcon geeft recht op het verkrijgen van vijf aandelen Air Holland van vijf gulden nominaal tegen een uitoefeningsprijs van zestig gulden per falcon, wat neerkomt op een uitoefeningsprijs van twaalf gulden per aandeel. De opties moeten vóór 1 oktober 1991 zijn uitgeoefend.

VEEG TEKEN

De vliegersorganisatie had al een extern deskundige in de arm genomen die had becijferd dat de intrinsieke waarde maar 25 miljoen bedroeg, ruim dertig miljoen minder dan in het jaarverslag werd voorgeschoteld. Als veeg teken aan de wand werd ook het overhaaste vertrek van Fokker-topman Nederkoorn uit de raad van commissarissen van Air Holland gezien.

In haar rapportage concludeerde Sobi dat het introductiebericht geen overspannen verwachtingen wekte en dat de vermogensverhoudingen en winstgevendheid van de onderneming voldoende waren om van een serieus vliegbedrijf te kunnen spreken. Wel oordeelde Sobi dat het AMRO-beleggingsrapport niet aan de eisen van Sobi had voldaan.

De AMRObank waste haar handen in onschuld en bleef in een verklaring achter het standpunt van haar deskundigen staan. De bank vond het reeel dat de winststijging van Air Holland ruimschoots boven het gemiddelde van de Nederlandse markt zou liggen. De bank achtte Air Holland bij een introductiekoers van f 37 bescheiden gewaardeerd waardoor aan het groeikarakter van het fonds geen duidelijke waardering is toegekend.

TELEURSTELLING

Op 15 december vorig jaar kregen beleggers hun eerste teleurstelling te slikken. Het eerste halfjaar (per 30 september) van het boekjaar werd met een iets lagere winst afgesloten: f 11,05 miljoen tegen f 11,5 miljoen. Het mooie zomerweer en de verschuiving van de consumentenvraag naar verdere bestemmingen hadden een lagere groei van de IT Europavervoersmarkt tot gevolg. Voor het hele jaar werd ook een lagere winst in het vooruitzicht gesteld, al liet de directie de gunstige vooruitzichten ongerept.

De koers van de aandelen bleef nog aardig op peil. De dag na de introductie werd de hoogste prijs van f 37,40 betaald, in april nog f 33,60 maar ingewijden vermoedden al dat het fout dreigde te lopen. Op 3 juli kwamen deze vermoedens haarfijn uit. De nettowinst bleek te zijn gedaald van f 10,2 miljoen naar f 7,3 miljoen bij een van f 111 miljoen tot f 134 miljoen gestegen omzet.

Air Holland had te kampen met twee onverwachte tegenvallers. De stagnatie in de groei van het IT-Europavervoer zette in de winter versterkt door. Verder nam de interesse van de consument voor Spanje en de Canarische eilanden af als gevolg van teruglopende kwaliteit en hogere prijzen.

VERBIJSTERING

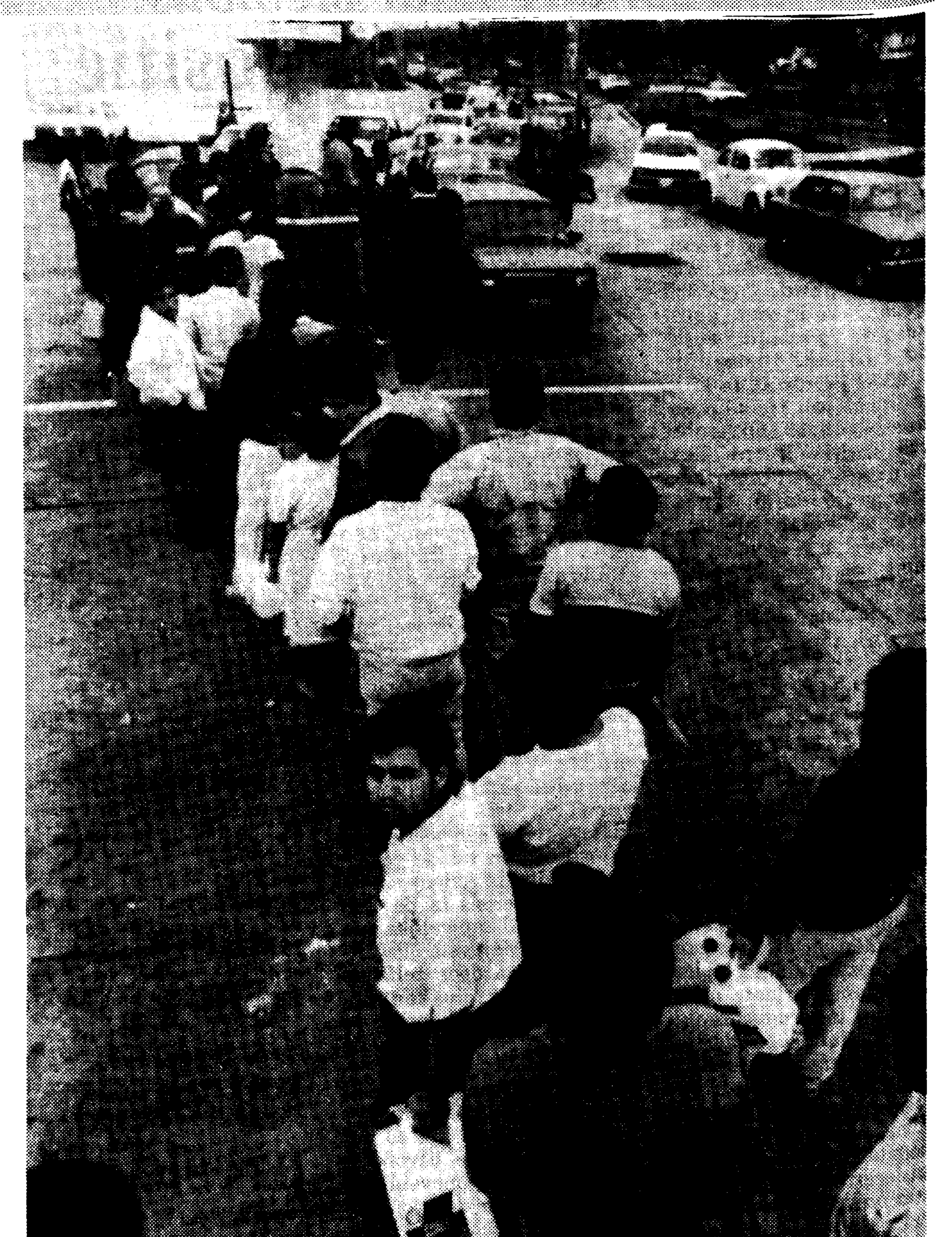
Op 12 september kregen de aandeelhouders in de jaarvergadering tot hun verbijstering te horen dat de resultaten in het lopende boekjaar weer lager zullen uitvallen. Maar de vooruitzichten op langere termijn blijven gunstig, riep de directie er direct achteraan.

Waar hebben we dit meer gehoord, dachten de aandeelhouders die meteen directie en commissarissen ter verantwoording riepen over de te rooskleurige resultaten die zij voorgespiegeld hadden gekregen. Zij torpedeerden het bestuursvoorstel een stockdividend uit te keren en namen genoegen met een contant dividend van f 0,87 per aandeel.

Financieel directeur H.J. van Haagen verklaarde bij die gelegenheid niet te verwachten dit jaar in de rode cijfers terecht te zullen komen. Wel zei hij rekening te houden met de gestegen brandstofprijzen door de Golfcrisis. Kort daarna kwam de KLM met sterk tegenvallende cijfers en de verwachting dat spoedig met grote verliezen rekening dient te worden gehouden.

Deze ontwikkeling en de sindsdien verder gestegen olieprijzen hebben de koers van het aandeel zwaar onder druk gezet. De laatste weken leek het iedere dag nog lager te kunnen met een triest dieptepunt van f 9 op 18 oktober. Begin december mogen de halfjaarcijfers tegemoet worden gezien.

In rij voor benzine in Peru

LIMA - Bij de benzinestations in Peru vormen zich dezer dagen twee rijen van klanten. Dat zijn de chauffeurs die als gevolg van gebrek aan benzine ergens zijn gestrand en nu maar met een blik in de hand brandstof gaan kopen en daarnaast de rij van voertuigen welke op hun laatste benen lopen, wat hun brandstof betreft. Een en ander heeft te maken met de staking bij het Peruaanse oliebedrijf zodat veel benzinestations door hun voorraad heen zijn.

(AFP-satellietfoto)

Washington wil troepen uit Duitsland overplaatsen

Greenpeace: 26 schepen met kernwapens in Golf

WASHINGTON - Er zijn nu minstens 26 schepen met kernwapens in de Golf of onderweg naar het conflictgebied met kernwapens aan boord. Zo meldde Greenpeace. De Washington Post berichtte dat de Verenigde Staten Amerikaanse troepen uit Duitsland naar de Golf wil sturen om troepen te vervangen welke daar sedert het begin van de Golfcrisis zijn gestationeerd.

De milieubeweging Greenpeace constateerde dat de meeste schepen met kernwapens aan boord Amerikanen zijn: vier vliegdekschepen, een slagschip, zes kruisers en vier kanonneerboten. Een Sovjetkruiser, twee Britse kanonneerboten en vier Britse fregatten met hun twee bevoorradingsschepen komen ook voor op de Greenpeacelijst.

VERBODEN

Volgens het Washington Post-bericht zou minister Dick Cheney van Defensie van de VS binnen twee weken een besluit nemen over de overplaatsing van de Amerikaanse troepen naar de Golfregio. Het zou dan voor de eerste keer zijn sinds de Tweede Wereldoorlog dat Amerikaanse militairen in NAVO-verband buiten het verdragsgebied opereren. Het officiele NAVO-beleid verbiedt dit, maar volgens de aangehaalde functionarissen heeft de verdragsorganisatie hiertegen geen bezwaren gemaakt.

Cheney liet ook in Moskou waar hij op bezoek was niet het achterste van zijn tong zien. Hij liet zich niet verleiden tot speculaties over de mogelijke opties om de Golfcrisis op te lossen. 'We hopen dat de economische sancties Saddam Husayn zullen dwingen zijn troepen uit Kuwayt terug te trekken, maar we hebben andere opties niet uitgesloten omdat die er nu eenmaal zijn', zei hij tijdens een persconferentie.

OOST EUROPA

Enkele Oosteuropese landen hebben een niet-militaire bijdrage aangeboden aan de Westerse-Arabische troepenmacht in Saudi-Arabie. Hongarije zal een medische ploeg naar het gebied sturen, aldus de Hongaarse premier Jozsef Antall op de laatste dag van zijn bezoek aan de VS. Polen heeft een sleepboot aangeboden en ook een medische ploeg. Het wachten is nu op een Saudische uitnodiging, zei men in Warschau.

Oost Europa hoopt wel op financiele steun uit het Westen om de economische gevolgen van de Golfcrisis te boven te kunnen komen. De steun is door president George Bush van de VS al toegezegd. Deze legde er nog eens de nadruk op dat de agressie van Saddam Husayn niet beloond mag worden door enig compromis.

Begrotingsoverleg

Bush tekent tweede noodwet

WASHINGTON - De Amerikaanse president George Bush heeft op de valreep een nieuwe noodwet getekend die de senaat en het huis van afgevaardigden nog tot woensdag middernacht de tijd geven om met een aanvaardbaar compromisvoorstel te komen voor de bezuinigingen op de federale begroting. Zonder deze noodwet zou de Amerikaanse regering vanaf zaterdag zonder geld zijn komen te zitten. Eerder deze week had Bush gedreigd de tweede noodwet binnen een maand niet te tekenen. Er is echter voortgang geconstateerd bij het overleg binnen het congres.

Anesi en Martha Isena exposeren

Curaçaose plaatjes

IN HET CURACAOSCH Museum vond gisteravond de opening plaats van een expositie van schilderwerken van Hermenegildo Isena, beter bekend als Anesi, en zijn vrouw Martha Isena. De expositie werd geopend door gouverneur mr Jaime Saleh.

STRUCTUUR

In zijn speech bracht de gouverneur tevens hulde aan de Antilliaanse schilderkunst in het algemeen en aan al de kunstenaars die op dit gebied werkzaam zijn. Naar zijn mening is er nog te weinig structuur te onderkennen in onze schilderkunst; bij tijd en wijle is er een expositie, maar hij zou graag meer continuïteit hierin willen zien. Hij pleitte voor een plaats waar de werken van lokale schilders en andere kunstenaars continu te bezichtigen zijn.

Anesi is geboren en getogen op Curaçao en dat zie je zodra je het museum binnenkomt: al zijn werk is een weergave van Curaçao, de kunuku, de kleine huisjes, veel baaien. De liefde voor zijn eiland is aan zijn werk af te lezen.

AUTODIDAKT

Anesi kreeg zijn eerste teken- en schilderlessen bij de fraters op Scherpenheuvel. Daarna ontwikkelde hij zich als autodidakt. Wel heeft hij nog schilderlessen gevolgd bij Nol Waterman in Suriname en door het bezoeken van vele musea zijn kennis verrijkt.

Zijn werk is op verschillende plaatsen, op Curaçao, maar ook in andere landen tentoongesteld. In 1968 bij een expositie in de VS raadde men hem aan een andere naam te kiezen, daar Hermenegildo Isena voor Amerikanen niet uit te spreken en zeker niet te onthouden viel. Isena besloot zijn naam om te keren. Anesi klonk Italiaans en later ontdekte hij dat er echt een Italiaanse schilder was die naam bestaan had. Isena werd Anesi, maar nu overal, ook op Curaçao.

VERLIEFD

In het begin van de jaren '70 kwam Martha als toeriste naar Curaçao. Haar zoon leerde Curaçao kennen door een bezoek met de Amerikaanse marine. Hij bracht zijn moeder hier en zij raakte verliefd op het eiland. Later leerde zij hier Isena kennen en zij besloten samen te trouwen.

Isena/Anesi gaf en geeft nog steeds schilderlessen in buurtcentra en hoopt daarmee ook de jeugd voor kunst te interesseren. Martha, die hem hielp met het klaarzetten van materiaal besloot zelf een van zijn cursussen te volgen. Zij had altijd al veel belangstelling gehad voor kunst en cultuur, maar zich nooit zelf aan het werk gewaagd. Nu echter kreeg zij de smaak te pakken en sindsdien schilderen zij beiden. Het echtpaar Isena heeft samen al vier tentoonstellingen gehouden, de eerste keer in 1978 op Curaçao in Centro Cultural Bolivar y Bello, daarna in Centro Pro Arte, in Salon Espanol in de Dominicaanse Republiek en in Galeria Crown in Forth Worth, Texas.

SYMBOLISME

Martha maakt ook schilderstukjes van Curaçao, maar haar belangstelling gaat tevens uit naar filosofie, sociologie en psychologie, wat zij in haar werk probeert te verwerken. Naast landschappen maakt Martha Isena abstracte werken waarin zij allerlei symbolen verwerkt, zoals Yin en Yang, vruchtbaarheidssymbolen, boeken, e.d. Dat symbolisme is terug te vinden in de titels van haar schilderijen, zoals 'Standing in relationship', 'Know Thyself', 'Dance', enz.

AMATEUR

Hoewel Anesi sinds zijn pensionering als ambtenaar in 1980 zich full time kan wijden aan zijn kunst, is hij, net als zijn vrouw Martha, wat compositie en schildertechniek betreft een amateur gebleven. Een amateur met een enorme liefde voor zijn kunst en zijn eiland. Zijn gebrek aan techniek komt het sterkst tot uiting als Anesi zich waagt aan menselijke figuren, voor veel schilders een struikelblok. De gezichten van de twee dansende vrouwen, maar ook het gezicht van de visser, had hij niet bij zijn werk in het museum moeten hangen. Daar komt bij dat ik zijn prijzen voor een aantal schilderijen wel erg hoog vind. Dat geldt ook voor het werk van Martha Isena.

Anesi schildert Curaçao, op zijn eigen wijze, in zijn eigen stijl. Het is de komende weken te bezichtigen in het Curacaosch Museum.

NEL CASIMIRI

Gumbs bezoekt Landsradio

WILLEMSTAD — Op 12 oktober jongstleden bracht de minister van Verkeer en Vervoer, Louis Gumbs, een werkbezoek aan de Landsradiodienst te Vredenberg. Hij bezocht onder anderen de afdeling Telefonie, waar hij uitleg kreeg over de laatste ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie.

Ook werd de minister op de hoogte gebracht van het feit dat de afdeling Telefonie binnenkort over zal gaan op 'on demand calling'. Dit betekent dat de abonnee die een gesprek aanvraagt, direkt wordt doorverbonden met de opgeroepene.

Momenteel moet de telefoniste de gegevens van het gesprek opnemen en de abonnee terugbellen. Binnen afzienbare tijd zal de afdeling Telefonie in samenwerking met de Setel N.V over de benodigde apparatuur beschikken.

Reisagenten op bezoek

WILLEMSTAD — Gedurende de week van 20 tot en met 25 oktober aanstaande zal Curaçao bezoek krijgen van niet minder dan drie Europese reisagentschappen. Het betreft een groep van 16 personen van de Nederlandse reisagent, Arke Reizen, een groep van 22 mensen van de Master Club de Viajes van Spanje en een delegatie van 17 man van Maduro Travel/ Indigo Reizen uit Nederland.

Voor het eerst na vijf jaar zal Curaçao weer bezocht worden door een groep van Spaanse reisagenten. Volgens de door de Curaçao Tourism Development Foundation uitgegeven persbericht, is het dankzij de inspanningen van de CTDB op Curaçao en de vertegenwoordiger in Europa dat Curaçao zulke bezoeken krijgt.

De reisagenten zullen gedurende hun verblijf op Curaçao verschillende toeristische trekpleisters op Curaçao bezoeken. Ook zullen zij met de leiding van de CTDB vergaderen.

Encephalitis: ook op Curaçao

GGD waarschuwt voor virus door Culex-mug

WILLEMSTAD — De aanwezigheid van de Culex-mug op Curaçao is voor het hoofd van de Geneeskundige- en Gezondheidsdienst (GGD) een reden om met informatie te komen over de mug en de ziekte Encephalitis die het diertje veroorzaakt. De mug die zich vooral ophoudt in de buurt van smerig water, is het meest gevaarlijk voor oudere mensen (boven de 60). In een persbericht maakt de GGD bekend op welke manier muggebeten het best kunnen worden voorkomen.

Aanleiding voor de informatie over Encephalitis zijn berichten uit de Verenigde Staten die daar onlangs in de media zijn verschenen. De GGD noemt drie types van Encephalitis in volgorde van gevaarlijkheid: Eastern (de gevaarlijkste), St. Louis en Wester Encephalitis. Het type dat op dit moment in Florida voorkomt is St. Louis Encephalitis. Deze soort komt ook hier op Curaçao voor.

De virussen die de ziekte veroorzaken houden zich vooral schuil in vogels in de mondi. Encephalitis wordt door de Culex-mug overgedragen van vogel op mens of van vogel op paard. De ziekte kan door de mug niet worden overgedragen van mens op mens. Ook kunnen mensen de ziekte niet van elkaar overnemen. Vooral oudere mensen van boven de zestig lopen een verhoogd risico op meer ernstige symptomen en ze kunnen er aan doodgaan.

BRON

Om de ziekte te verspreiden is er een bron nodig (de vogels in de mondi) en zijn er overdragers nodig (de Culex-mug). De Culex-mug leeft vooral in de buurt van smerig water, zoals bij de beerput.De kans dat de ziekte zich uitbreidt is afhankelijk van de hoeveelheid muggen en de mogelijkheid voor de diertjes om zich voort te planten.

De GGD doet daarom een beroep op de bevolking om beerputten goed af te sluiten op alle plaatsen waar er muggen naar binnen of buiten kunnen gaan.

Een tweede verzoek luidt om alles wat water kan bevatten en dat daarom een goede broedplaats is voor de muggen, te verwijderen.

De GGD adviseert mensen die naar het zuiden of naar het centrum van Florida moeten reizen, om niet buiten te blijven op de uren dat de muggen het meest actief zijn ('s ochtends vroeg en tegen de tijd dat de zon ondergaat). Zij die perse naar buiten moeten gaan moeten een kledingstuk met lange mouwen en een lange broek aantrekken en gebruik maken van producten die muggebeten tegengaan.

Met nadruk wijst de GGD erop dat vooral 60-plussers moeten oppassen dat ze niet worden gestoken.

Als voorzorgsmaatregel zal de GGD, zoveel als mogelijk de vliegtuigen en boten vanuit Florida met insecticide muggenvrij houden.

WILLEMSTAD — Raymundo Eleonora herdacht op 16 oktober het feit dat hij 35 jaar geleden in dienst trad van de DOW. De jubilaris werd gefeliciteerd en in de bloemetjes gezet in het bijzijn van ir Frans, hoofd Civiele Techniek en J. Harrigan en het hoofd van dienst Jose Simmons.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:

Vandaag licht tot half bewolkt en droog, tijdens de nacht en ochtenduren enkele plaatselijke buien, mogelijk vergezeld van onweer. Overwegend matige oostelijk wind (tussen vijf en vijftien knopen). Tijdens de nacht en morgenochtend zwakke wind uit uiteenlopende richtingen, (tussen 3 en 6 knopen).

WEEROVERZICHT:

De Tropical wave in het oostelijk deel van het Caribisch gebied beweegt heel langzaam verder in noordwestelijke richting en zal naar verwachting in de loop van vannacht en morgenochtend ten noorden van de Benedenwindse eilanden langs trekken. Door de aanwezigheid van deze tropical wave kunnen echter tijdens de nacht- en ochtenduren plaatselijke buien tot ontwikkeling komen.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	half bewolkt	33	27	0.2
Bonaire	half bewolkt	-.-	-.-	0.2
Curaçao	half bewolkt	33	28	0.0
St Eustatius	geheel bewolkt	30	23	11.3
St Maarten	geheel bewolkt	31	24	2.8
Amsterdam	zwaar bewolkt	18	12	0.0
Boston	licht bewolkt	15	5	0.0
Caracas	zwaar bewolkt	28	21	0.0
Chicago	zwaar bewolkt	11	0.0	0.0
Detroit	nevel	11	2	0.0
Miami	zwaar bewolkt	32	24	4.8
New York	onbewolk	15	7	0.0
Paramaribo	zwaar bewolkt	35	23	0.0
Port au Prince	licht bewolkt	34	23	0.0
Port of Spain	regenbui	26	24	0.7
San Juan	zwaar bewolkt	32	24	0.3
Santo Domingo	zwaar bewolkt	29	23	0.0

Irakere: Grootste attractie derde Curaçaose Jazz festival

WILLEMSTAD — Bij voorbaat kan gesteld worden dat de muziekformatie uit Cuba, Irakere, één van de grote trekpleisters wordt van het derde 'Curaçao Caribbean Jazz Festival' dat begin volgende maand op Curaçao zal plaatsvinden. Net zoals zij exact een jaar geleden de show stalen op jazz festivals op Martinique en in Brazilië, zullen zij dat hier ook doen.

In Venezuela en Miami bestaat reeds (zonder dat daarvoor noemenswaardige promotie is gedaan) grote belangstelling van jazzliefhebbers om speciaal voor het optreden van Irakere op het Curaçaose festival naar het eiland te komen.

Jesus 'Chucho' Valdez is de leider van de groep die totaal uit 13 musici bestaat. Als componist en arrangeur vindt hij zijn inspiratie uit zeer uiteenlopende muzikale bronnen, van Afrikaanse en Latijns-Amerikaanse ritmen tot aan klassieke muziek van Mozart en Beethoven.

Er bestaat geen enkel muzikale groep die zich van zoveel diverse muzikale ingrediënten bedient. In 1979 heeft de 'National Academy of Recording Arts and Siences' in de Verenigde Staten de Grammy Award uitgereikt aan Irakere voor de beste plaat voor dat jaar. Het daarop volgende jaar werd de Cubaanse groep wederom genomineerd.

Reeds in 1971 noemde het maandblad 'Playboy' Chucho Valdez in het rijtje van de beste jazz-pianisten ter wereld. Als hun opnamen op plaat en 'CD' al indrukwekkend zijn, dan krijgt dat zelfs een diepere dimensie gedurende een live optreden van Irakere. Het exotische dat deze groep via zijn muziek en presentatie uitdraagt heeft er in belangrijke mate toe bijgedragen dat Irakere èèn van de meest gevraagde groepen is op internationale jazz festivals, vooral in Europa.

Gedurende de twee optredens op Curaçao tijdens het aanstaande festival zal Irakere zorgen voor veel jazz, maar ook veel salsa muziek. Daarom zou het zonde zijn om de optredens van Irakere te moeten missen wanneer de groep op 10 november in Centro Pro Arte en de dag daarop in het Curaçao Festival Center op de planken staat.

Succesvolle Patuá-cursus

WILLEMSTAD — Onlangs vond de uitreiking plaats van certificaten aan personen die de cursus 'Creools-Haïtiaans' met goed gevolg hebben doorlopen. De 'Instituto Lingwistiko Antiano' (ILA), een afdeling van het Departement van Onderwijs had de organisatie van de cursus in handen.

Doel van de cursus was om een betere communicatie tussen Curaçaoënaars en Haïtianen te bewerkstelligen. Dit vooral voor personen die dagelijks in contact komen met Haïtianen.

De Haïtiaanse troubadour, Valcourt, die toevallig op Curaçao was om aan de onlangs gehouden troubadours festival mee te doen, reikte de certificaten namens de ILA uit.

MENSEN

Nederland ten onder

HET OMSTREDEN boek "De ondergang van Nederland, Land der naieve dwazen" van de zich Mohammed Rasoul noemende schrijver is over het algemeen gewoon verkrijgbaar in de boekhandel. Slechts enkele boekhandels hebben de uitgave om principiële redenen niet in de verkoop genomen. Naar verwachting zal het boek over enige tijd ook in de Nederlandse bibliotheken te leen zijn.

Het boek, dat volgens de Anne Frankstichting "onnodig grievend" is voor Moslims en dat volgens het Nederlands Centrum Buitenlanders "uitermate provocerend"is, is vorige week verschenen bij uitgeverij Gerard Timmer in Amsterdam.

Navraag bij enkele boekhandels in de grote steden leert dat er veel vraag is naar het boek. In Rotterdam bijvoorbeeld wordt het boek niet verkocht bij Donner. Een woordvoerder vertelt dat het bedrijf de uitspraken in het boek niet kan tolereren. Bovendien willen ze bij Donner niet een boek verkopen van iemand die zich anomiem houdt.

De Bijenkorf in Rotterdam verkoopt het wel, want zo meldt een woordvoerder vanuit het hoofdkantoor in Amsterdam: "De Bijenkorf wil niet censuren." Overigens verkocht de Bijenkorf vorig jaar niet het zo omstreden boek De Duivelsverzen van Salmen Rushdie omdat er vanuit het bedrijf de angst heerste dat het winkelend publiek in gevaar zou worden gebracht.

Ook in andere steden is er verschillend gereageerd op de uitgave van het boek 'De ondergang van Nederland'.

Koninklijk huishoudgeld

GROOT-BRITTANNNIE zal dit jaar 56 miljoen pond (180 miljoen gulden) uittrekken voor het levensonderhoud van koningin Elisabeth II en de huishoudelijke uitgaven van haar familieleden. Het geld wordt gespendeerd aan zaken die uiteenlopen van het onderhoud van het koninklijk jacht tot rekeningen van de bloemist en de stomerij.

Het is voor het eerst in zes jaar dat het publiek een kijkje kijkt in de huishoudportemonnee van 'the British queen'. Het rapport waarin de balans van de koninklijke uitgaven is opgemaakt, meldt dat de Windsors op geheel eigen wijze proberen hun buitensporige kosten te beteugelen. Sinds 1983 zijn die slechts met 4,6 procent gestegen, hetgeen ongeveer 1 procent ligt onder het Britse Nationaal Gemiddelde.

Ondanks de bezuinigingen blijft Queen Elisabeth II de rijkste vrouw op aarde.

Leden van de Manobo berg stam uit het zuiden van het Philipijnse eiland Mindanao houden een demonstratie naast het presidentieel paleis in Manila. De stamleden protesteren tegen de overname van hun voorouderlijke grondgebieden door een agrarisch bedrijf.

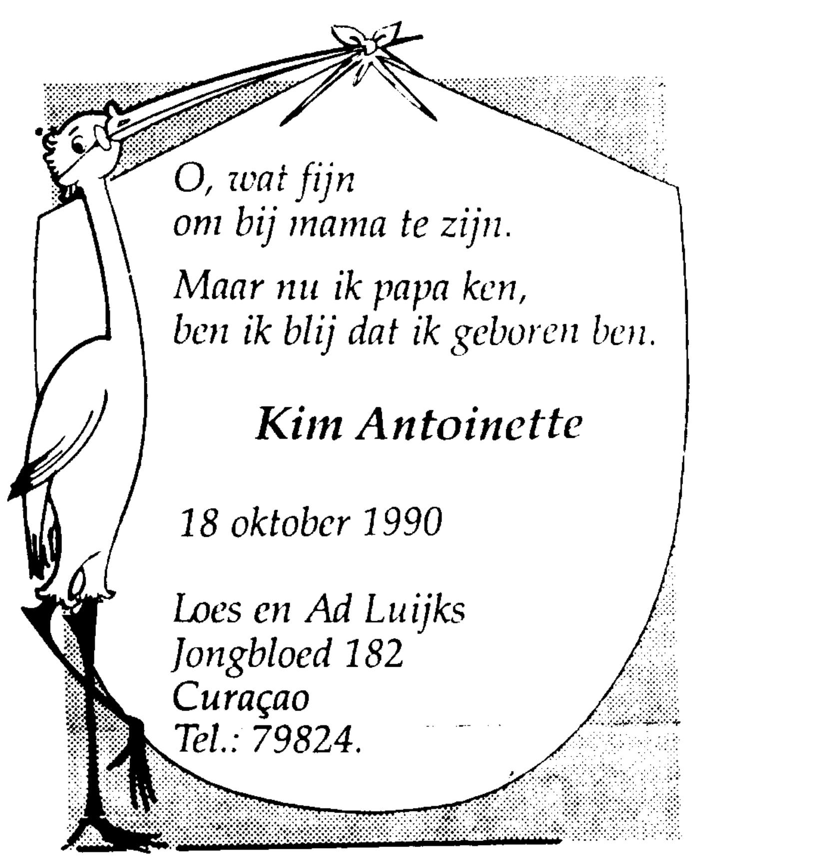
Niet storen, ik lees

ROTTERDAM START maandag met een project leesbevordering 'Niet storen, ik lees'. Het doel is om bij kinderen tot negen jaar, hun ouders en leerkrachten het lees- en voorleesplezier te bevorderen. De Maasstad is door het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur uitgekozen voor dit proefproject.

Zondag geeft minister d'Ancona van WVC aan het einde van het kinderboekenweekfeest in Rotterdam daarvoor het startsein. De bedoeling is om het project later landelijk een vervolg te geven als de wetenschappelijke evaluatie van de proef in Rotterdam positief uitvalt.

WVC maakt zich al jaren zorgen over het feit dat er door jongeren steeds minder wordt gelezen, terwijl men weet hoe wezenlijk lezen is voor deelneming aan de cultuur en voor het maatschappelijk functioneren. Dit proefproject kan volgens WVC een belangrijke stap in de goede richting zijn.

Gedurende het project zijn er cursussen en lezingen, voorleesprogramma's op video en wekelijks televisie-specials over kinderboeken. Ook wordt er veel publiciteitsmateriaal verspreid om de proef bekendheid te geven.

Aidsbeet

OFFICIER VAN justitie I. Klopper heeft vrijdag bij de rechtbank in Den Haag zes maanden gevangenisstraf geëist tegen de 28-jarige Leidenaar M.B. voor het bijten van twee agenten en een NS-medewerker met de toevoeging "Ik heb aids". Volgens Klopper is het optreden van de verdachte op 3 juni 1989 aan te merken als bedreiging met de dood of zware mishandeling.

De man die in de boeien werd geslagen omdat hij gratis met de trein reisde en om zich heen schopte en sloeg, beet de twee agenten en de perronopzichter en scheeuwde daarbij dat hij aids zou hebben. De drie mannen liepen kleine wondjes op als gevolg van het bijten.

Volgens Klopper heeft het drietal na de eerste paniek wekenlang in enorme onzekerheid geleefd of zij de ziekte inderdaad hadden opgelopen.

Op verzoek van de politie heeft B. zich laten testen. Omdat hij drugs gebruikt, was besmettingsgevaar niet ondenkbaar. De test wees uit dat de man het aidsvirus niet droeg. Ook de drie gebeten mannen bleken op het moment van testen niet besmet te zijn. Maar daarmee is de onzekerheid volgens Klopper niet weggenomen, want de testen geven geen honderd procent zekerheid. Klopper kwam tot het oordeel dat hier duidelijk sprake was van bedreiging.

Behalve de bedreiging met dood of zware mishandeling werd B. nog een aantal diefstallen ten laste gelegd, die hij ter rechtszitting bekende.

EEN COMPUTERSTORING bij een uitgever in het Nederlandse Doetinchem heeft vrijdag geleid tot een golf van brievenbussenterreur. Tal van brievenbussen in diverse delen van het land raakten hopeloos verstopt, toen ze werden overladen met soms wel vijftig kranten tegelijk.

Oorzaak was een fout in de adresseringscomputer van uitgeverij Misset in Doetinchem. Daar werden de adressen gedrukt voor de abonnees van het Agrarisch Daglad, een krant die per post wordt bezorgd. In totaal ging het om 61.000 adressen.

Door de storing werden diverse adresbanden voorzien van één en hetzelfde adres. De postbodes, die de kranten trouw bezorgden, brachten tal van abonnees vijftig kranten tegelijk. Volgens adjunct-hoofdredacteur TH. Leone van het Agrarisch Dagblad stond de telefoon vrijdagmorgen roodgloeiend door de telefoontjes van mensen die klaagden over een enorme toevoer van kranten. Op verschillende postkantoren stonden bovendien nog bakken met kranten die allemaal hetzelfde adres droegen, aldus Leone. Verreweg de meeste abonnees liepen echter vergeefs naar hun brievenbus. Hun krant lag bij een ander in de bus.

TBS

ZATERDAG

16.05 Munsters
16.35 Beverly Hillbillies
17.05 Andy Griffith
17.35 Happy Days
18.05 World Championship Wrestling
20.05 Movie: 'Surviving: Family in Crisis' (1985, Marsha Mason)
23.05 Olympic Gold

24.05 Night Tracks - Chartbusters
01.05 Movie: 'Night of the Cobra Woman' (1972, Joy Bang)

02.50 Night Tracks

05.50 Night Tracks

ZONDAG

12.35 Movie: 'The Patsy' (1964)
15.05 Movie: 'Good, the Bad and Huckleberry Hound Animated' (1987).
17.05 Tom and Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet
18.05 NWA Main Event
19.00 Movie: 'Sink the Bismarck'
21.00 Nat'l Geo. Explorer
23.00 Network Earth
23.30 'Till help Arrives
24.00 Love after Marriage
24.30 World Tomorrow.

TELECURAÇAO

ZATERDAG

17.00 Telefiesta met tante Irma;
18.00 Boneiru i su Regatta;
18.57 Kòktel Turístiko met captain Sterling;
20.00 Telenotisia;
20.30 Live uitzending baseballwedstrijd Oakland Athletics vs Cincinnati Reds (World Series, 4e wedstrijd;
22.00 Wega di Number Kòrsou;
22.07 vervolg baseballwedstrijd;
24.00 Sluiting.

ZONDAG

15.00 Sala di konsierto;
16.00 Sena di Señor;
17.00 Samenvatting 23ste Bonaire Sailingregatta;
17.50 Wega di Number Kòrsou;
18.00 Show di Job: 'Turbo';
19.00 E Oloshi/Wil di Suerte;
20.00 Telenotisia;
20.30 Shete dia;
21.00 Best seller: 'Master of the Game';
22.00 Easy Street;
22.30 Santo Domingo invita;
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden)

HBO

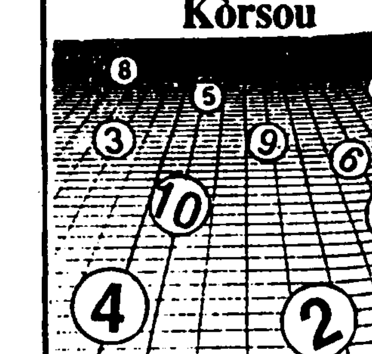
ZATERDAG

15.00 It takes Two
16.30 9 to 5
18.30 Transylvania Twist
20.00 Shag, the Movie
22.00 HBO Comedy Hour: 'Bob Goldthwait - Is he like that all the Time?'
23.00 Caddyshack
24.40 Jumpin' Jack Flash
02.30 Phantom of the Opera
04.05 Killing Time
05.40 How to raise a Drug-Free Child.

ZONDAG

12.30 Sweet Lie
14.00 Judgment
15.30 Cousins
17.30 Sticky Fingers
19.15 Iron Eagle II
21.00 Next of Kin
23.00 Dream On: 'Death takes a Coffee Break'
23.30 1st & Ten: 'She's Ba-ack'
24.00 Judgment
01.35 Night of the Demons
15.05 Hawks
04.50 Next of Kin.

Wega di Number Kòrsou

2808
3655
2577

AMIGOE Fax: 674524 Tel: 672000

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro 440.000
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

CURAÇAO
Centrale (alle afdelingen)
672000

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
A. van Leeuwen(adjunct-hoofdredactrice)
N. Hendrikse (eindredacteur ÑAPA)

Overige leden Redactie:
Toon van Dongen, Jacoline Steegstra, Bob Harms, Sheila Rhodes (secretaresse), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie:
Viola Bernardus en Janny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-15.30 uur
Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór 15.30 binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dindag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-15.30 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110
Tel: 24333 (drie lijnen)
Faxnummer: 22368

Eindredacteur/Directeur
Jos van der Schoot
Redactie: Ramiro Tromp, Anna Tromp-Van der Schoot, Djisbie Franken (fotograaf)
Advertentie-afdeling: Etleen Clemencia-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 154 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams, P.O Box 366, tel: 22580 / 22764
Faxnummer: 25868

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster / Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabantse Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626
Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333
Bonaire (abonnementen en incasso): mv. A. Wong-Loi-Sing, Kaya Cacique 4

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen **vijftien gulden per maand**

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 80,15 per maand (luchtpost) of NAf. 24,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Heer Bommel en de Platmaker door Marten Toonder

6672 — 'Waarom gaat u niet eens met de commissaris praten?' herhaalde Tom Poes. 'Dan komt het best in orde, wil ik wedden'. Maar er kwam geen antwoord en toen hij opkeek zag hij dat heer Bommel een andere kant op liep, dwars door een veldje stuifzwammen. Hij stoorde zich niet aan de opwolkende sporen en er lag een vastberaden uitdrukking op zijn gelaat terwijl hij zo zijn eigen weg ging.

'Een eigenaardig iemand, die Pastuiven Verkwil', sprak hij tot zichzelf. 'Een scherpe kop, lijkt me. Het is de moeite waard om eens naar het adres te gaan, dat hij me gegeven heeft. Ik wil wel eens weten hoe men Bulle Bas plat kan maken. Als lijder aan de moderne samenleving kan een gesprek met een geestelijk hoogstaand iemand me alleen maar goed doen'.

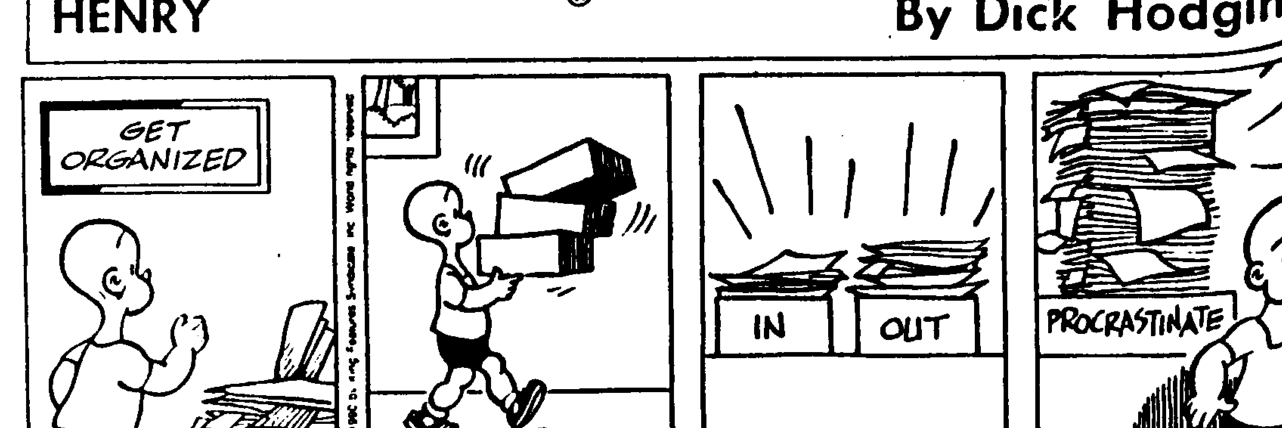
Met deze gedachte begaf hij zich naar de rand van het bos, waar Ibbele Zweder zijn woning had gebouwd. Reeds van verre zag hij de baardige vreemdeling op de mesthoop zitten, die zich naast de deuropening gevormd had. Daar genoot hij van de zon en van de dronk die hij zo nu en dan tot zich nam.

Heer Ollie trad nader en bleef aarzelend staan. Hij had zich de geestelijke leider anders voorgesteld en bovendien stond de geur van diens zitplaats hem tegen.

'Wat sta je daar te loeren?' vroeg Zweder, terwijl hij zijn flesje liet zakken. 'Is het hier te min? Denk je soms dat je er te goed voor bent? Dan heb je zeker vergeten wat je op de avond van 2 januari hebt uitgehaald, hè?'

Hij lachte gorgelend en nam aandachtig een diepe teug.

HENRY ® By Dick Hodgins

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(**openingstijden** voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
(**openingstijden** voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. Nicolaas, tel.: 5520/8688.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.

KERKDIENSTEN
Sint Bernarduskerk, Kralendijk:
maandag t/m zaterdag om 18.45 uur; zondag om 08.00 en 19.00 uur.
Coromotokerk, Antriol:
maandag t/m zaterdag om 19.30 uur; zondag om 09.00 en 18.00 uur.
Ludovicuskerk, Rincon:
maandag t/m zondag om 19.30 uur.

****

BOKSEN.- De Amerikaan Jemal Hinton heeft donderdag met succes zijn wereldtitel boksen in het lichtvedergewicht (WBC) verdedigd. Hij versloeg in Washington de Colombiaanse uitdager Rafael Ortega door knock out in de vijfde ronde.

****

VOETBAL.- De Duitse voetbalvereniging Karlsruher sc verkeert in financiële problemen. Op de jaarvergadering werd donderdag bekend dat er een schuld is van ruim vier miljoen gulden. Als eerste maatregel besloot het bestuur de contributie met vijf mark per maand te verhogen.

Gerharts: ALM verleent wèl medewerking aan patiënten

KRALENDIJK — Hoewel ALM vertegenwoordiger op Bonaire, Hugo Gerharts van mening is, dat het uitermate belangrijk is dat er altijd op Bonaire een vliegtuig klaar moet staan voor noodgevallen, vindt hij toch dat de ALM ten onrechte is beschuldigd van het weigeren om een patiënt te vervoeren. 'Van de zijde van de ALM is altijd alle medewerking verleend, maar ik vind het toch belangrijk dat Michael Coffie beschikbaar blijft,' aldus Gerharts tegenover de Amigoe.

Hij beaamde dat het merendeel van de spoedeisende patiënten de laatste jaren inderdaad vervoerd is met het vliegtuig van de ASNA waar ook Michael Coffie als piloot fungeerde. Het afgelopen jaar werden de patiënten die met spoed vervoerd moesten worden door Bonaire Airways N.V. naar Curaçao gevlogen.

Gerharts: 'Maar ook worden door de ALM met regelmaat patiënten — en dit zijn meestal lopende patiënten — die door de artsen naar Curaçao worden verwezen, overgevlogen. Dit gaat prima, zolang er plaats is. Soms is de vlucht echter vol en dan word ik rechtstreeks door dokter Welvaart of een van de andere artsen benaderd die een uitleg geven over de urgentie van het geval. Wij hebben daarbij van onze kant altijd de volle medewerking gegeven. Indien nodig neem ik zelf de beslissing om een of twee passagiers op een volgende vlucht te boeken, zodat de naar Curaçao verwezen patiënt met voorrang mee kan gaan'.

AMBULANCE

Bij het nemen van zijn beslissing laat Hugo Gerharts zich dan leiden door de betrokken arts. Wel blijft het een moeilijke zaak, wanneer er een stretcherpatiënt vervoerd moet worden, omdat het dan niet een of twee maar zes passagiers betreft die achter moeten blijven. Maar het is pertinent onjuist de ALM te betichten van een weigering.

Gerharts: 'Het probleem is echter wanneer er midden in de nacht een geval van urgentie zich voordoet of vroeg in de ochtend. Dan kan het inderdaad uren duren voor er een ALM vliegtuig op Bonaire is om een patiënt met de grootste spoed naar Curaçao te vervoeren. De ALM op Curaçao voert na een bepaalde tijd 's avonds geen vluchten uit naar Bonaire of een andere bestemming. Bovendien moeten voor zo'n vlucht minstens twee piloten en een lid van het cabine personeel beschikbaar zijn. En een dergelijke vlucht met de Fairchild of een DC-9 als charter is voor de overheid een veel te kostbare geschiedenis'.

Toch vindt Hugo Gerharts het om de genoemde redenen uiterst belangrijk dat het vliegtuig van Bonaire Airways N.V. onder leiding van Michael Coffie ook na eind oktober beschikbaar zal zijn om op ieder uur van de dag of nacht ernstige patiënten naar Curaçao te vervoeren. Zoals bekend attendeerde de Amigoe er woensdag op, dat Coffie met deze vluchten per 31 oktober zal stoppen, aangezien hij het financieel niet meer kan bolwerken.

Tafel tennis bond heeft grote plannen

KRALENDIJK — Het bestuur van de Bonaireaanse Tafel Tennis Bond (BTTB) heeft grote plannen voor de toekomst. Niet alleen is het de bedoeling om de op Bonaire geliefde tafeltennissport een bredere basis te geven door het organiseren van diverse toernooien, maar het ligt ook in de bedoeling dat vooral de junioren zich kunnen bekwamen in interinsulaire wedstrijden.

Hoewel de belangstelling voor tafeltennis — op Bonaire wordt gesproken over 'ping-pong' — altijd groot is geweest, werd er de laatste jaren nauwelijks enige aandacht besteed aan de sport. Mede omdat vele jongeren voor lawn tennis kozen. De laatste maanden echter heeft Doei Clarinda zijn schouders onder het tafeltennis gezet om deze sport weer nieuw leven in te blazen. Clarinda is er zeker in geslaagd om de belangstelling weer te vergroten, mede dank zij de inspanningen van bekende (vroegere) tafeltennisspelers als Leo Domacasse en Germen Rondon. De trainingen van de BTTB vonden en vinden in feite nog steeds plaats in jeugdhuis Bonaire. Op zich is de ruimte daarvoor wel geschikt, maar het streven van het BTTB bestuur is toch om een eigen onderkomen te vinden voor de sport, waardoor men niet afhankelijk is van andere instanties.

PRAKTISCH

De bouw van een tafeltenniszaal is natuurlijk een kostbare gelegenheid maar het ligt niet in de bedoeling van het BTTB bestuur een groot en uiterst geoutilleerd gebouw neer te zetten. Het noodzakelijke terrein is al beschikbaar, maar de grootste zorg van het bestuur is nu om bij de juiste instanties hulp te verkrijgen. Opzet is evenwel, dat het nieuwe gebouw zodanig is ingericht, dat er zoveel mogelijk tafels geplaatst kunnen worden.

Inmiddels is de BTTB in de wijken begonnen met het stimuleren van de tafeltennissport; vroeger was dat voornamelijk geconcentreerd in en rond het jeugdhuis te Kralendijk, maar nu wordt er ook meer aandacht besteed aan de mogelijkheden die de andere wijkcentra bieden.

Paboso verwacht sociale onrust

KRALENDIJK — Het uitblijven van de uitvoering van de unaniem in de Eilandsraad aangenomen moties over de herinvoering van de indexering, kan volgens de Partido Boneriano Sosial (Paboso) nu anderhalf jaar na dato leiden tot een grote sociale onrust bij de laagstbetaalden van de overheid, die bijvoorbeeld met een maandelijks inkomen van 416 gulden, niet begrijpen waarom de drie Bonaireaanse Statenleden - naast hun pensioen -toch een inkomen hebben van zevenduizend gulden per maand.

Op zich zegt Paboso geen vergelijking te willen trekken tot de verschillende verantwoordelijkheden die er gedragen worden, maar wel vraagt partijleider Nochi Willem zich af, waarom de UPB met behulp van Goeloe een motie indient tentijde van het PDB/POB-bestuur en nu na anderhalf jaar bestuursverantwoordelijkheid de motie nog steeds niet uitgevoerd heeft.

Willem: 'Vrijwel elke dag verschijnen er artikelen in de lokale media waarin gedeputeerde Rudi Ellis en gezaghebber George Soliana de bevolking oproepen meer respect te tonen voor de bestuurlijke autoriteiten. Maar hoe kunnen ze dat eisen wanneer zij zelf als Bestuurscollege elk respect voor het hoogste bestuursorgaan, de Eilandsraad, ontberen'.

Ondanks de stilte die er leeft onder de bevolking, is de Paboso er van overtuigd dat de werknemers bij de overheid wel degelijk de stappen volgen die er genomen worden.

Willem: 'Zij krijgen hun indexering niet en er is evenmin geld om de vakantieuitkering uit te betalen. Maar de bevolking had nog niet voor de UPB gekozen of een maand later verhoogden Statia, Booi en Pourier samen met de andere Statenleden hun salaris tot zevenduizend gulden per maand. Een grote onrechtvaardigheid tegenover allen die een ouderdomspensioentje ontvangen van 416 gulden per maand'.

BOKSEN.- Arnold Vanderlijde is de enige Nederlander, die voorkomt op de wereldranglijst 1990 van de internationale amateur boks bond (AIBA). De Limburger staat op de ranglijst van de super-zwaargewichten vierde met 48 punten.

Bloemen voor Bolivar

KRALENDIJK — Maandag werd aan de voet van de buste van de Venezolaanse vrijheidsstrijder Simón Bolivar door officieren en bemanning van het oorlogschip 'Esequibo' een krans gelegd. Kort daarvoor werd eveneens een krans gelegd bij het monument voor gevallenen in de Tweede Wereldoorlog. Ook de Venezolaanse zeildelegatie nam deel aan deze kranslegging met twee afgevaardigden Silvio Masieri en Arturo Doval.

Mike Tyson uitdager wereldkampioen

ATLANTIC CITY.- De Wereldboksfederatie heeft zwaargewicht Mike Tyson aangewezen als de eerste uitdager van degene die volgende week het titelgevecht tussen Buster Douglas en Evander Hollyfield wint. Tyson die indertijd in Japan door knockout zijn titel kwijtraakte tegen Douglas heeft de Wereldboksfederatie verzocht het titelgevecht binnen vier maanden na de wedstrijd Douglas-Hollyfield te doen plaatsvinden.

Tijdens de gisteren gehouden vergadering van de federatie werd door een vertegenwoordiger van een groep aanhangers van Nelson Mandela geprotesteerd tegen het feit dat de bokssport in Zuid Afrika geheel wordt gecontroleerd door blanken.

Op 19 oktober is plotseling van ons heen gegaan onze dierbare man, vader, zoon, broer, oom en zwager

MARCEL THEO MARIE LIEUW
in de leeftijd van 44 jaar

Echtgenote	:	Carmen Lieuw-Sanchez
Kinderen	:	Gerald
		Judith en Daniel
Moeder	:	Agnes Lieuw-Glans
Broer en familie	:	Paul Lieuw
		Florry Lieuw-Reeberg
		Cecilia en Marcel
Zus en familie	:	Dorothy Clements-Lieuw
		Rupport Clements
		Howard en Ruth

De overige familie.

De teraardebestelling zal plaats vinden in Puerto Rico.
Condoleance adres: Fam. P.L.M. Lieuw
Kaya Krewchi 10
Curaçao
Ned. Antillen

Met diepe verslagenheid maken wij het plotselinge overlijden bekend van de heer:

Marcel Theo Marie Lieuw
Mede-oprichter en steunpilaar van ons bedrijf

Zijn warme persoonlijkheid zal in onze herinnering blijven voortleven.

Moge hij in vrede rusten.

Direktie en personeel
SOFTEX PRODUCTS N.V.

KRALENDIJK — Afgelopen week bracht een delegatie van Saba en Sint Eustatius een bezoek aan Bonaire. Van deze gelegenheid werd gebruik gemaakt om van gedachten te wisselen met het Bestuurscollege van Bonaire, waarbij ook de fractie-voorzitter van de UPB in de Eilandsraad en tevens Statenlid Ramoncito Booi aanwezig was. Van Saba waren aanwezig de gedeputeerden George Hassel en Pieter Granger. Van Sint Eustatius gedeputeerde Eric Henriquez en zijn adviseur Ralph Berkel. Van Bonaire was het voltallige Bestuurscollege present onder wie mr Frits Goedgedrag. Voornaamste punt van bespreking van de drie eilanden was de financiële situatie en de staatkundige structuur.

Stockmarkets - NEWS

NEW YORK	PREV.	19-10	FRANKFURT	PREV.	19-10	AMSTERDAM	PREV	19-10
DOW JONES	2452	2520	DAX INDEX	1470	1482	CBS GEN.INDEX	97.40	97.20
AM.BRANDS	70.00	72.00	ASKO	920.00	924.00	ABN-AMRO	31.90	31.70
AM.EXP.	18.38	19.25	BASF	206.10	208.10	AEGON	114.20	114.50
ANHEUSER B	36.75	37.63	BMW	431.00	439.00	AHOLD	127.80	128.00
ATT	32.00	33.50	COMMERZBANK	229.50	233.20	AMEV	48.00	48.00
BORDEN	32.38	33.38	DAIMLER BENZ	616.50	622.00	AKZO	79.00	78.40
CAMPBELL S	50.38	50.63	DEUTSCHE BANK	622.00	629.50	BOLS	171.00	171.00
CHRYSLER	11.25	11.25	HOECHST	201.30	200.10	BUHR.TET.	55.80	55.00
CITICORP	13.13	13.13	KAUFHOF	549.00	558.00	DAF	22.40	22.10
COCA COLA	43.38	45.75	MAN	353.00	356.00	DSM	84.80	84.70
DIGITAL	51.13	49.75	PREUSSAG	302.00	301.00	ELSEVIER	78.50	79.30
DUPONT	32.38	34.75	SIEMENS	581.80	589.00	FOKKER	37.90	40.30
EAST.KODAK	38.00	39.75	VW	407.50	407.10	GIST BROC.	26.00	25.40
EXXON	48.50	50.13				HAGEMEYER	104.80	105.00
FORD	30.50	31.38				HEINEKEN	124.00	123.80
GEN.ELECT.	54.50	55.63	LONDON			HOOGOVENS	52.40	51.40
GEN.MOTORS	36.38	37.88				KLM	22.00	22.10
HEINZ	32.38	34.75	FT-100 INDEX	2082	2089	KNP	40.70	40.00
HOMESTAKE	18.13	18.25				NEDLLOYD	42.50	40.50
IBM	105.13	109.00	ARGYLL	2.36	2.34	NMB	40.00	40.10
KELLOGG	67.25	70.13	BARCLAYS BANK	3.55	3.55	NAT.NED	52.60	52.70
MC DONALDS	27.13	27.50	BASS	10.45	10.38	PHILIPS	21.40	21.00
MERCK	80.13	81.00	BRITISH STEEL	1.23	1.23	ROBECO	87.00	87.20
MINNES.MNG	76.25	80.00	BRITISH TEL	2.63	2.61	ROLINCO	82.30	82.50
MOBIL CORP	56.75	59.13	BTR	3.13	3.15	RORENTO	60.00	60.00
NCR	46.50	46.63	CADBURY	3.10	3.12	RODAMCO	54.30	54.20
PFIZER	77.00	77.13	CABLE & WIRE	4.22	4.20	ROYAL DUTCH	133.20	133.00
P.MORRIS	46.88	48.38	GRAND MET	5.81	5.85	UNILEVER	145.00	144.80
QUAKER	43.75	44.50	MARKS & SPENCER	2.40	2.37	VMF STORK	45.80	46.70
SEARS	23.88	25.88	REDLAND	5.72	5.67	VOC	40.80	40.20
UP JOHN	37.00	36.75	TATE & LYLE	2.47	2.46	VNU	76.50	78.00
USX	30.88	31.38				WESSANEN	61.00	60.00
WOOLWORTH	26.00	27.13						
			TOKYO					
GOLD	367.40	373.20				TORONTO		
			NIKKEI DOW IND.	24367	24481			
SILVER	4.17	4.24				TSE 300	3060.1	3086.7
			BRIDGESTONE	1150	1170			
CRUDE OIL	35.35	34.50	CANON	1380	1420	ALCAN	19.13	19.38
			DAI ICHI KANGYO	1800	1840	BELL	36.13	36.50
US$/Yen	125.20	125.86	DAIWA SEC.	1080	1140	BANK OF NS	11.63	11.50
			HITACHI	1180	1230	CAN.PAC.	18.63	18.75
US$/DMARK	1.51	1.50	HONDA MOT.	1420	1430	IMASCO	29.75	29.38
			JAPAN AIRLINES	1160	1250	LAIDLAW	19.38	20.38
GBP/US$	1.95	1.96	NEC	1410	1460	MOORE	26.63	27.00
			NOMURA SEC.	1680	1790	NORANDA	15.38	15.63
US$/NLG	1.70	1.69	NIPPON STEEL	470	485	PLACER DOME	18.00	17.50
ECU/US$	136.87	137.55	MAZDA	630	650	POWER CORP.	15.00	15.13
CAN/US$	85.14	85.66	SONY	6450	6500	ROYAL BANK	20.50	20.80

TE KOOP
WEGENS VERTREK
Komplete luxueuze inboedel
w.o. eetkamer, zitkamerset, barsets, etc. etc.
BONAM
Kaya Miss Alegre 23
Tel. 79478

Wegens omstandigheden
TE KOOP
Hyundai Stellar
1.6, G.S.L., 3 jaar, 36.000 km., 5 speed, power window, radio-cassette stereo.
Vraagprijs: NAf. 12.300,-.
Tel. nr. 673079

De lekkerste
ROTIE'S,
pom, pastei, bamie, nassie, Chinese kip, geroosterde kip, varken moksie alesie, moksie moksie, bruine bonen.
kunt U krijgen elke zondag tussen 12 en 4 uur te
Koraal Partir Kav. 87
Tel.: 674103

schildersbedrijf
Perfect
De huisschilder van Huis uit
Gedipl. Mr. Schilder
Tel. 601766

f. 250,— BELONING
voor degene die mij helpt aan
ONGEMEUBILEERD WOONHUIS
3 Slaapkamers
in rustige buurt
Offertes: tel. 88226
Beloning na huurovereenkomst

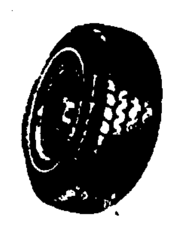
TE HUUR
GEVRAAGD
gemeubileerd huisje of flat
met 1 of 2 slaapkamers
max. f. 900,—
Contact opnemen: op telefoon 676621 na 14.00 uur

TE KOOP
DATSUN SUNNY Diesel
bj. 1983, kleur: groen
Vraagprijs: f. 8750.—
Tel.: 899[illegible]

TE HUUR
Volledig ingericht
appartement
met airco
NAf. 250,— p/week
Inl.: 683459

UN DAMA
serio y ku eksperensha
TA BUSKA
TRABOW
pa kuida bejanan
of persona malo na kas
672114 despues di 2 'or

Zondag 21 oktober
GEEN
INDONESISCHE RIJSTTAFEL
i.v.m. verjaarsfeestje
Volgende week zijn we er weer
Tot ziens op 28 oktober
FAMILIE KERGER
Canadaweg 9

Wij hebben net een container binnen!!
o.a. maten: 155SR12
750X20
825X20 en verschillende andere maten!
Wij accepteren alle credit cards!
Wij verkopen nu ook
VELGEN (MAC WHEELS)!
Wij hebben ook
ACCU'S IN VOORRAAD!
Bij elk gekochte buitenband, wordt hij GRATIS gebalanceerd en gemonteerd.
Komt U even langs bij:
Cooper TIRES
Cooper Tire Sales & Service
Caracasbaaiweg 121 - Tel.: 614493
Open: maandag t/m vrijdag 08.00 - 18.00
zaterdag: 09.00 - 13.00

van dorp - eddine n.v. ......net even iets beter

Kerstinkopen .... NU
Bij Van Dorp-Eddine een zeer
aantrekkelijke korting
op alle kerstartikelen voor de snelle beslissers.
Tot 1 november extra lage prijzen!!
Wees verstandig, doe Uw kerstinkopen **NU** .... bij:
van dorp - eddine n.v.

FANCIES N.V.
Heeft alles voor de
HELFT VAN DE PRIJS
Kleren voor dames, heren, tieners, kinderen en baby's.
Ook eau de colognes, tassen en meer.
FANCIES N.V.
Schottegatweg Oost 110
Naast Burger King waar het spandoek "Baratio di Prijs" hangt.

Kursus voor a.s. moeders
De nieuwe kursus begint op maandag 29 oktober.
Dagmo- ling U de dag en tijden die U het beste schikt.
Voor verdere informaties:
Mevr. M.E. Boom - Berenos
Tel.: 73948

WAARSCHUWING
De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.
Op de schietbaan HATO:
VRIJDAG 26 OKTOBER 1990 van 07.00 tot 13.20
ZATERDAG 27 OKTOBER 1990 van 08.00 tot 12.00
Onveilig zeegebied ± 4000 meter uit de kust.

WANDAC n.v. WD
prefab betonwaren
Sta. Rosaweg 163
CURAÇAO N.A.
tel. (599 9) 676116
fax. (599 9) 676886
UW PREFAB BETON PRODUCENT VOOR:
— wand elementen
— breedplaat vloeren voor verdiepingen en daken
— kodela nissen
— latei balken
— transportvloer platen
— alle betonnen elementen die U nodig heeft.

IT'S NEVER TOO LATE TO CHANGE YOUR JOB
Send for free facts. Get your Career Diploma, or Degree...at home in your spare time...without attending class.
Now it's easy to train for a money-making career...or get your Degree...to help you get a better job. Find out what you need to know about any one of these programs with no obligation.
No need to attend classes. Study at home to get your Degree or Diploma. Compare your present salary with the kind of money you could be earning in any one of the careers listed below. Check over the business and technical programs that can train you for a new great-paying career or help you advance in your present job.
It's easy! It's fun! You learn from specialists. You need no previous experience for any of the programs listed below. No need to change your daily routine or take time from family or job. Our staff of educators, consultants, administrators, authors and distinguished instructors are specialists in home-study training. You'll be a "class of one" with your exams graded by experts who offer comments and suggestions whenever needed. Get the facts at no cost. Just indicate the program you're interested in and MAIL COUPON TODAY!
CHOOSE FROM 41 CAREER OPPORTUNITIES. 2566
International Correspondence Schools, Dept. 606A6
Box 1900, Scranton, Pennsylvania 18501, U.S.A.
CAREER DIPLOMA PROGRAMS
07 U.S. High School Diploma — 02 Electronics
58 Catering/Gourmet Cooking — 21 Secretary
20 Medical/Dental Office Asst. — 06 Electrician
57 Microcomputer Repair — 29 Police Sciences
05 Hotel/Restaurant Mgmt. — 32 Art
14 Air Conditioning & Refrig. — 09 Legal Secretary
12 Interior Decorating — 56 Diesel Mechanics
51 Fashion Merchandising — 87 TV/VCR Repair
03 Child Day Care
Surveying & Mapping — Drafting
Fitness & Nutrition — Travel Agent
Small Engine Repair — Architecture
47 Veterinary Assistant — Machine Shop
Building Trades — 101 Engineering
Auto Mechanics — Bookkeeping — Photography & Design

Landhuis
Jan Kock
Restaurant Foenchipot
Lekkere krioyo gerechten
Hollandse pannekoeken met aardbeien, kaas en spek
Het is echt geen gok, gezelligheid vindt U op Jan Kock
* Voor rondleidingen bellen: Tel.: 648087.

the Jungle
Chobolobo Shopping Center
Tel.: 614136
Bestel nú Uw meubels voor december.
U doet slechts een aanbetaling van 10%.
Van "Madura" grote kollektie doeken om over de meubels te draperen met bijpassende kussenovertrekken, servetten en tafelkleden.

Praktijk Hervat
W.J. LETZER
Manueel-therapeut (Eindhoven)
Chiropractor
Int. bevoegd
W.J. LETZER
Int. bevoegd: Manueel-Therapeut (Eindhoven)
Fimm. Chiropractie
Specialist voor Rug- en Nekklachten
15 jaar ervaring.
Praktijk: Asbestweg 40.
Goede Hoop, Tel.: 80502.

BANCO DI CARIBE N.V.
Wij zoeken voor onmiddellijke indiensttreding een
RECEPTIONISTE
Vereisten: — HAVO
— HOST/RECEPTIONISTE OPLEIDING
— REPRESENTATIEF VOORKOMEN.
Schriftelijke sollicitaties met pasfoto te richten aan postbus 3785 binnen 8 dagen.

PHP
PIERSON, HELDRING & PIERSON (CURAÇAO) N.V.
onderdeel van het wereldwijde netwerk van Pierson, Heldring & Pierson N.V., Amsterdam, is een internationaal georiënteerde merchant bank die, zowel on- als offshore, alle bankdiensten levert w.o. vermogensbeheer, valuta-advies, documentaire kredieten en internationaal betalingsverkeer.
In verband met de aanhoudende groei van de werkzaamheden zoeken wij een:
BEDRIJFSJURIST(E)
die, als lid van de afdeling Juridische Zaken, ten behoeve van zowel de Bank- als Trustafdeling onder meer de volgende werkzaamheden zal verrichten:
— het adviseren van het bedrijf op bedrijfsjuridisch gebied in zijn algemeen en op vennootschapsrechtelijk en internationaal-privaatrechtelijk terrein in het bijzonder.
— het voorbereiden, opmaken en afwikkelen van overeenkomsten in zaken welke het bedrijf regarderen.
— het begeleiden van eventuele gerechtelijke procedures.
— het geven van voorlichting binnen het bedrijf over nieuwe ontwikkelingen op juridisch gebied.
Voor deze functie komen wij graag in contact met kandidaten die voldoen aan de volgende eisen.
* doctoraal examen Nederlands en/of Nederlands Antilliaans Recht.
* voldoende ervaring bij voorkeur binnen een gelijksoortige functie.
* praktisch en creatief binnen het bedrijf mee kunnen denken.
* goede contactuele eigenschappen.
* goede beheersing van de Nederlandse en Engelse taal in woord en geschrift.
Ervaring in de advokatuur alsmede enige praktische fiskale kennis strekken tot aanbeveling.
Schriftelijke sollicitaties voorzien van een curriculum vitae te richten aan:
Pierson, Heldring & Pierson (Curaçao) N.V.
J.B. Gorsiraweg # 6, Curaçao
T.a.v. Afdeling Personeelszaken.

FOR SALE
DAY CHARTER BOAT
Fully square rigged, 2 masted, 138 ft. LOA.
For details call:
St. Lucia 809 452 8445 after 6 p.m.

ETRUSCO INTERNATIONAL N.V.,
een trustbedrijf, zoekt op korte termijn voor één van haar werknemers
TE HUUR:
EEN WONING
gelegen in goede buurt. Huur tot f.1.500,-.
Voor reacties Tel.: 616261.

TE HUUR
GROOT WOONHUIS
volledig gemeubileerd
5 slaapkamers, 2 badkamers, zitkamer, eetkamer en keuken, grote overdekte achterporch en voorporch, hoog gelegen aan de Carawaraweg
Prijs 2000,— p.m. plus maand borgsom
Direct beschikbaar
Te bevragen: RAVEN REALTY N.V.
Tel. 78578 tussen 1 p.m. tot 6 p.m.

TE HUUR AANGEBODEN:
LUXE APPARTEMENT VOOR VAKANTIE-GANGERS
Fl. 50,- per dag.
Inlichtingen:
Kaya Kooyman # 18
Tel.: 616335 of 618988

Pietersz Guesthouse & Apartments
gelegen bij de ingang van het Hospitaal
in de Breedestraat Otrabanda
Speciaal voor de mensen uit Bonaire die om zakelijke of andere redenen naar Curaçao moeten komen:
Luxueuze kamers voorzien van: • Airco
Kamers [illegible] voor 2 personen.
en [illegible] voor een gezin van 4 personen.
Op de [illegible] verdieping heeft U de reeds bekende
Pietersz Coffeeshop
waar U maaltijden, alcoholische dranken en [illegible] kunt krijgen.
Wij verwachten U of U kunt ook reserveren op:
Tel.: 626272
Wij staan graag tot Uw dienst.

PLANO2
heeft op zeer korte termijn plaats voor een ervaren
HOOFD ADMINISTRATIE EN SEKRETARIE
tot de taken behoren:
— bedrijfs- en loonadministratie
— projektadministratie
— technische documentatieverzorging
— koördinatie sekretarieel werk
— begeleiding en beheer automatisering.
Minstens drie jaar ervaring vereist in bedrijfsadministratie, offertebeoordeling, projektadministratie- en begeleiding in geautomatiseerde werkomgeving.
Aangeboden wordt werk met een afwisselend en veelzijdig karakter, voor een ondernemend en akkuraat persoon.
Schriftelijke sollicitaties dienen uiterlijk [illegible] 26 oktober a.s. binnen te zijn op het kantoor [illegible]

ÑAPA

AMIGOE

ZATERDAG 20 OKTOBER 1990

Weekend Bijlage

SPELEN OP CURACAO IS EEN UITDAGING

Piano-virtuoos woont in gevaarlijk Medellin

Harold Martina: 'Je moet een hele sterke vlam van binnen hebben'

= door Nel Casimiri =

WAT IS EEN LEEG Centro Pro Arte toch leeg! Op het halfduistere podium in de lugubere lege zaal staat de grote vleugel open en daarachter zit met kaarsrechte rug Harold Martina. Hij oefent voor het concert van woensdagavond. Hij heeft zich helemaal geconcentreerd op de muziek en hoort me niet binnenkomen. De vloeren zijn nog nat. Er is net gedweild, maar er is niemand meer te zien. Een enorme leegte, gevuld met muziek. Hoeveel mooier klinkt die vleugel dan een geluidinstallatie. Afgezaagde uitdrukkingen als het strelen van de toetsen worden werkelijkheid. Al die klanken samen worden één vloeiende beweging, een eenheid van geluid. Het heeft iets sprookjesachtig. Gebroeders Grimm, gecombineerd met Gorter.

Harold Martina is op Curacao voor zijn jaarlijkse bezoek. Zoals traditie is geeft hij een concert in Centro Pro Arte en dit jaar ook weer een workshop voor pianisten, voor de derde keer al. Vier pianisten: Johnny Kleinmoedig, Hendrick Kreyen, Iman Landheer en Robert Rojer bereidden een aantal pianowerken voor en tijdens die workshop werden die door Harold Martina van kritische op- en aanmerkingen voorzien. Anderen die toehoorden konden daarbij vragen stellen.

Harold Martina werd op Curacao geboren en woonde hier tot zijn achttiende jaar. Na zijn studie aan de h.b.s.-b afdeling van het Radulphus College wilde hij chemisch ingenieur worden en hij vertrok voor zijn studie naar Colombia. Al vanaf zijn derde jaar speelde Harold Martina piano en vanaf zijn vijfde jaar kreeg hij daarin ook les, eerst van de bekende muziekleraar Patrick, later van de Nederlandse muziekpedagoog Teun Don. Hij hield veel van pianospelen maar om daar nu je beroep van te maken is weer een andere zaak: 'Na mijn veertiende besloot ik om toch maar geen pianist te worden. Het is hier ook beperkt. Ik keek niet verder dan Curacao.'

GEEN LERAAR

Wel bleef Harold Martina doorgaan met pianospelen. Er waren echter lang niet altijd leraren op Curacao, en de laatste jaren speelde hij alleen, zonder docent. Maar hij bleef wel doorgaan en hij begeleidde ook anderen, waar dat zo uitkwam. Zo ging dat ook in Colombia: 'Ik heb die studie voor chemisch ingenieur zomaar gekozen. Ik had ook voor civiel ingenieur of voor arts kunnen opteren. Ik had geen speciale roeping voor dat vak. Maar mijn oudste broer had ook chemie gestudeerd, dus dat moest ik dan maar ook doen.' Toen Martina 21 jaar oud was, kwam een uitstekende concertpianiste, Anna Maria Pennella, naar Medellin. Zij hoorde Martina iemand begeleiden, en vroeg hem of hij ook sonates en etudes speelde. Toen heeft hij Chopin en Beethoven voor haar voorgespeeld. Zij stimuleerde hem om door te gaan met de piano. Zij gaf hem les na les aan de Academia de Bellas Artes. Zij eiste van hem dat hij in drie maanden een recital zou spelen. Zijzelf koos daarvoor de stukken uit: 'Zij wilde me op de proef stellen. Kijken of het ging. Ik heb toen heel hard gestudeerd. Mijn ouders stemden er mee in dat ik omzwaaide naar muziek. Zij wilden altijd al liever dat ik muziek ging studeren. De opleiding aan de Academia de Bellas Artes duurt officieel tien jaar. Ik heb het in een jaar gedaan. Dat was een goede oefening voor Wenen.'

ACADEMIA

Na zijn opleiding aan de Academia de Bellas Artes in Colombia moest Martina een beslissing nemen over zijn verdere leven. Wat wilde hij? Over die beslissing heeft hij een heel jaar nagedacht. Uiteindelijk hielp zijn verloofde hem de, zoals hij nu zegt, juiste stap te doen. Harold Martina is 23 jaar oud als hij besluit door te gaan met zijn muziek studie. Hij heeft het diploma van het Colombiaanse conservatorium dan al in zijn zak. De opleiding aan het conservatorium van Medellin is gebaseerd op de opleiding in Milaan en een pianostudie duurt normaliter tien jaar. Na een toelatingstest bleek het niveau van Harold Martina zo hoog dat hij nog maar vier jaar zou moeten studeren. Het lukte hem die vier jaar in een jaar af te ronden. Daarmee was hij de eerste die de volledige conservatoriumstudie voor piano in Medellin afmaakte. En daarmee was hij ook meteen concertpianist. Harold Martina besluit daarna naar Wenen te gaan. Hij krijgt een beurs aange-

Deze artistieke foto van Harold Martina werd door Amigoe-fotograaf Ken Wong genomen tijdens een repetitie in Centro Pro Arte.

boden voor Nederland, maar dat wil hij niet. Hij wil naar Wenen. Dat is voor hem het centrum van de muziek. Twee bekenden uit Colombia, de pianiste Blanca Uribe en de zangeres Lya Montoya studeren in Oostenrijk, bij de Linzer opera, en zij leggen voor hem de contacten. En hij krijgt toch nog een eilandsbeurs. De helft van zijn toelage wordt betaald door het eiland en de helft door zijn ouders. Ook geeft hij lessen daar om aan geld te komen, want drie dagen vóór zijn vertrek naar Europa trouwt hij met zijn Colombiaanse verloofde.

WENEN

In Wenen studeerde Harold Martina aan de Akademie fur Musik und darstellende Kunst bij professor Richard Hauser. 'We woonden bij Frau Hauser en zij leerde me Duits. Ze corrigeerde me bij wat ik fout zei. Ik moest het snel leren. Professor Hauser sprak zeven talen, maar ik heb vanaf het begin Duits met hem gesproken. Dat hielp me ook. Ik ben bijna vijf jaar daar gebleven.' In 1962 slaagde hij summa cum laude als concertpianist aan het Weense conservatorium. 'Professor Hauser wilde dat ik daarna zijn assistent werd. Dat was een moeilijke toestand. Ik moest nee zeggen. Ik was opgeleid tot concertpianist en als ik dan zoveel les moet gaan geven, lukt dat niet. Ik heb hem dat uitgelegd en hij was bedroefd. Hij zei: 'Je wilt geen professor Hauser worden'. Ik kreeg ook een aanbod om repetitor te worden bij de Duitse opera. Dat wordt heel goed betaald, maar het is acht uur per dag werken. Dan hou je geen tijd over om jezelf te ontwikkelen. We besloten toenslotte weer terug te gaan naar Colombia en dat was een goede beslissing. In Colombia had ik de gelegenheid vele recitals te geven en

'Professor wilde me houden in Wenen'

ook om met orkesten op te treden. Ik kon daar ook beroemde solisten begeleiden.'

Maar het bleef niet bij Colombia?

'Neen. In maart 1969 ben ik voor het eerst in Washington geweest. Dat werd gelukkig een succes. In november van datzelfde jaar was ik er weer terug voor vijftien concerten. Sinsdien ga ik elk jaar terug en geef concerten in verschillende plaatsen. Ik heb al in meer dan honderd steden van de Verenigde Staten gespeeld. Ook kom ik elk jaar weer naar Curacao. Gelukkig, ja. Dan zie ik mijn broers weer, mijn andere familieleden en al mijn goede oude vrienden, en last but not least mijn publiek. Soms komt een dame of een heer naar me toe en die vertelt: 'Ik heb je 40 of 45 jaar geleden nog in het Briontheater gehoord, als kind.' Dat maakt me gelukkig. Ik heb een vast publiek, heel trouw.'

Het is nu al de derde keer dat u een workshop houdt?

'O ja, ik vind het leuk om te doen. De mensen die meedoen zijn zo actief en komen zo op een heel degelijk peil. Ze kiezen goede, moeilijke stukken uit. En de luisteraars weten waarover het gaat. Ze komen met vragen die soms niet gemakkelijk te beantwoorden zijn. Het is een uitdaging voor me. Ook het zelf spelen op Curacao is een enorme uitdaging. Als je steeds voor dezelfde mensen speelt moet je altijd nieuwe stukken hebben. Dat wordt steeds moeilijker. Vanmorgen was ik bezig een eventuele toegift voor te bereiden, toen mijn zwager tegen me zei: 'Dat hebben we al gehoord. Krijgen we dat een tweede keer te horen?' Ik moest dus wat anders kiezen.'

Speelt u naast het werk van de klassieke componisten ook moderne stukken? 'Mijn repertoire is niet zo omvangrijk op dat gebied. Ik speel wel wat Duitse componisten w.o. Walter Steffens en ook Amerikanen w.o. Copeland e.a. Op 6 oktober heb ik nieuw werk van een Colombiaan gespeeld voor piano en orkest en op 7 november speel ik een nieuw concert van een andere Colombiaan voor het eerst. Ik speel zo wat me ligt. Als je in een standaard repertoire bent opgevoed, is het niet gemakkelijk daarvan af te wijken.'

Componeert u zelf ook?

'Neen, dat heb ik nooit gedaan. Wel geprobeerd, maar ik heb niets nieuws of belangrijks te zeggen, geloof ik. Ik zou het heel graag doen, maar het gaat niet.'

MEDELLIN

U woont nu al een heel lange tijd in Medellin. Vroeger gingen veel Antillianen daar studeren, daar naar de dokter, op vakantie, wat al niet. De ALM vloog een paar keer per week naar Medellin. Nu is dat helemaal niet meer het geval. Niemand wil daar meer heen door alle drugsoorlogen aanslagen en enge verhalen die je erover hoort. Bevalt het u nog steeds om daar te wonen?

'Het is een groot verschil met twintig jaar geleden. Er wonen nu veel meer mensen, er is veel meer drukte en ook veel meer criminaliteit. Er ontploffen veel bommen. Ik merk het wel. Waar wij wonen, hoor je 's nachts mitrailleurs ratelen. Ik ben wel bang ja. Niet voor mezelf. Ik ben niet bang voor de dood. Maar als ik aan mijn vrouw en dochters denk, dan wel. Ik heb wel eens aan verhuizen gedacht, ja, maar als ik de bergen zie en de weelderige tropische plantengroei, het is zo mooi. Ik wil wel weg, maar ik zeg steeds nog even wachten en dan...Zo komt het nooit tot stand. Ik heb verschillende goede aanbiedingen gehad uit de Verenigde Staten en ik heb altijd nee gezegd, maar zoals het nu is, zal ik misschien toch wel ja zeggen. Het wordt niet beter.'

Hebt u zelf ook last gehad van de criminaliteit?

'Niet rechtstreeks, wel in mijn beroep. Verleden jaar zouden verschillende beroemde artiesten naar Medellin komen die ik zou begeleiden. Ze hebben allemaal afgezegd. Niemand durft meer te komen. Er komen steeds minder contracten. Ook het publiek wordt minder, de mensen zijn bang om 's avonds uit te gaan. Nu durven ze nog wel naar de schouwburg, maar niet meer naar restaurants. Dat is nog gevaarlijker. Het is niet alleen in Medellin, ook in Bogota wordt het minder. Normaal speel ik veel in Bogota. Als ik zou willen, zou ik alleen van de concerten in Bogota kunnen leven. Er zijn in Bogota twee orkesten, met elk orkest speel ik ieder jaar minstens twee keer. Daarnaast zijn er nog tien of twaalf zalen voor recitals en begeleiding. Er is veel te doen daar.'

Geeft u ook concerten in Europa? ' Ja, in Duitsland bijvoorbeeld. Eind november geef ik negen concerten in Duitsland. En tweëeneenhalf jaar gelden was ik het laatst in Nederland. Waar ik het liefst speel? Dat is verschillend. Bij Curacao speelt natuurlijk een sentimenteel gedeelte een grote rol. In Colombia is het publiek warm en uitbundig. Over de Verenigde Staten kan ik niet zomaar zeggen het is zus of zo. Dat hangt van een hele-

Wie komt er na hem fakkel brandend houden?

boel factoren af, of het een *college* is of een grote stad, e.d. Iedere zaal is heel verschillend. Ik speel heel graag in de U.S.A. In Duitsland is alles perfect, een goede zaal, een perfecte piano, een goed publiek. In Nederland trouwens ook. In Wenen ben ik wel terug geweest, maar als toerist, niet als pianist. Ik zou er wel kunnen spelen, maar vanaf dat ik in 1962 ben afgestudeerd, heb ik gezegd: 'Ik zal nooit om een concert vragen.' En dat heb ik ook nooit gedaan. Als ik gevraagd word, schrijf ik terug. Vanuit Wenen heb ik nooit een offerte gehad.'

DRIE VLEUGELS

Bijna overal waar ik speel ontmoet ik Curacaoënaars in de concertzaal: in de Verenigde Staten, in Duitsland, in Israël. Alleen in Japan niet. In Japan is het helemaal anders. Iedereen is op tijd. Ik kan daar minstens over drie vleugels beschikken. Ik mag kiezen. Er zit ook altijd een Steinway bij.

Het zijn grote zalen en ze zitten altijd vol. Tot en met het voorlaatste stuk is hun reactie beleefd. Pas na het laatste stuk roepen ze bravo of geven eventueel een staande ovatie. Ook zitten er meer mannen dan vrouwen in de zaal. De laatste keer in Japan heb ik in 17 dagen 17 concerten gegeven, elke dag één. Steeds in een andere plaats, dus het was aldoor reizen en maar zeer krap met de tijd. Vanuit Japan moest ik door naar een festival en ik was zo mager geworden, dat mijn vrouw zei: 'Je moest maar elk jaar naar Japan gaan.': ik was tien kilo kwijt geraakt door het reizen en werken.'

Na dit gesprek komt Harold Martina toch nog even terug op de andere pianisten op Curacao. De jongste pianist die meedeed met de workshop was Johnny Kleinmoedig. Maar wie komen er nog na hem om de fakkel brandend te houden? Martina maakt zich ongerust, hij kent er geen, hij zoekt de nieuwe jonge talenten. Hij heeft deze week zitten bladeren in een boek over de fraters en kwam daar het orkestje van frater Gualbert tegen, met een heel stel jonge jongens die viool speelden. Dat deed hem terug denken aan vroeger, aan de tijd van Jacobo Palm, aan Wim Statius Muller, aan de gebroeders Sweers, aan Erik Gorsira, de namen stromen zijn mond uit. 'Ik zie hier nog geen jonge potentiële beroepspianist. Het is natuurlijk ook niet gemakkelijk op dit eiland. Het klimaat werkt niet mee.'

Maar u redde het toch ook?

'Als je het wilt, gebeurt het toch. Maar je moet een hele sterke vlam van binnen hebben.'

IN DIT NUMMER van Ñapa :

*** DE CURACAOSE pianist Harold Martina, die al twintig jaar woonachtig is in Medellin, waar hij zijn briljante carrière begon, is weer 'even' op het eiland. Nel Casimiri sprak met hem over zijn loopbaan, zijn muziek en zijn plannen voor de toekomst. pag.1**

*** TWEE NEDERLANDSE dames zijn een onderneming begonnen die allerlei informatie moet gaan verschaffen aan buitenlanders die zich pas op Curacao hebben gevestigd. Zij zien hier een gat in de markt omdat volgens hun daar nog veel te weinig aan wordt gedaan pag.3**

*** TIP MARUGG laat zich niet gemakkelijk interviewen. Jos de Roo had tijdens zijn jaren op het eiland veel contact met de schrijver van o.m. Weekendpelgrimage en De morgen loeit weer aan. In het recente nummer van De Gids publiceerde hij een 'nooit gehouden vraaggesprek' met Marugg. Met zijn toestemming brengen wij dit in Napa op pag.4**

*** DE PARIJSE jaren van Ernest Hemingway en de avonturen die hij daar beleefde met andere Amerikaanse emigré'szijn onderwerp geweest van talrijke publicaties. Een reportage over de kroegen die Hemingway bezocht en daaraan verbonden herinneringen op pag.8**

*** DR PIETER OFFRINGA promoveerde onlangs in Groningen op een proefschrift over perinataal onderzoek in het Caribisch gebied. Offringa, die op Aruba werkte in het Dr.Horacio Oduber-hospitaal en in het St.Elisabeth-ziekenhuis op Curacao, deed daarbij interessante ontdekkingen o.m. over voeding in relatie tot zwangerschap pag.9**

*** Verder in Ñapa de gebruikelijke rubrieken Buitenland, Literatuur, Techniek, Kerk en Wereld en uiteraard ook de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.**

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

EINDREDACTIE: Norbert Hendrikse
LAYOUT: Solange Isselt

MICHAIL GORBACHOF
...Vredesprijs...

ZWARE DRUK IN EIGEN LAND DOOR ECONOMISCHE CRISIS

Nobelprijs hoogtepunt in bliksemcarrière

Gorbatsjov nam grote risico's om perestroïka te bereiken

SOVJET-PRESIDENT en partijleider Michail Gorbatsjov heeft de Nobelprijs voor de vrede gekregen op een moment dat de crisis in zijn land een hoogtepunt bereikt en ook op buitenlandse toneel zijn imago lijkt te verbleken.

Tegelijkertijd valt het moeilijk te bestrijden dat Gorbatsjov - na de kernfysicus en activist voor de mensenrechten Andrej Sacharov de tweede Sovjetburger die de hoogste internationale onderscheiding in ontvangst zal nemen - de zaak van de vrede in de wereld tijdens de bijna zes jaar dat hij aan de macht is uitmuntend heeft gediend.

Ondanks de tegenwerking en de gevaren die dat in eigen land met zich mee bracht, was het voor een groot deel aan hem te danken dat de omwentelingen in de Oost-Europa, met name de revoluties in Praag en Berlijn, grotendeels geweldloos verliepen. Hij heeft de oude communistische garde in de voormalige broederstaten in niet mis te verstane woorden te kennen gegeven dat hij, in tegenstelling tot zijn voorgangers, niet bereid was hun regimes met tanks te steunen. Daardoor kreeg de democratie in die landen weer een kans.

AKKOORD

Hij was verder nog nauwelijks aan de macht getreden, dat hij in 1985 al met ontwapeningsinitiatieven kwam. In december 1987 tekende hij met de toenmalige Amerikaanse president Ronald Reagan een akkoord, waarbij de Sovjetunie en de Verenigde Staten zich verplichtten al hun kernwapens voor de middellange afstand te vernietigen. Zijn handtekening staat ook onder het verdrag ter halvering van het aantal strategische kernwapens, dat tegen het einde van dit jaar tijdens een Sovjet-Amerikaanse top moet worden getekend.

Het was ook Gorbatsjov die een einde maakte aan de oorlog in Afghanistan, die begon met de inval van Sovjettroepen in dat land in december 1979. In februari 1989 verlieten de laatste Sovjet-militairen Afghanistan. De soldaten die terugkeerden waren de eerste van een groot aantal Sovjetmilitairen die in hun moederland een ongewisse toekomst tegemoet gaan. De komende jaren zullen ook alle militairen uit de oostbloklanden terugkeren naar hun land, waar de leefomstandigheden met dag slechter worden.

KEERZIJDE

De binnenlandse situatie in de Sovjetunie is de keerzijde van de medaille van het Gorbatsjov-tijdperk. De Sovjetburgers hebben weliswaar meer politieke vrijheid gekregen, maar deze gaat gepaard met een steeds verder verslechterende economische situatie en sombere en onzekere toekomstperspectieven. Bovendien zijn de etnische tegenstellingen in de republieken de afgelopen jaren in de schijnwerpers komen te staan, wat onder andere in de Kaukasus heeft geleid tot een slepende burgeroorlog tussen Armeniërs en Azerbajdzjanen.

In de Sovjetunie heeft Gorbatsjovs populariteit zwaar te lijden onder de eindeloze strijd om de centraal geleide economie om te vormen tot een markteconomie, terwijl de burger gebukt gaat onder steeds nijpender voedseltekorten en het feit dat er nauwelijks meer iets in het land te koop is. Maandag werd een cruciaal debat over een economische hervormingsplan in de Opperste Sovjet opnieuw uitgesteld, tot het einde van de week.

Hoewel de internationale gemeenschap vol lof is over wat Gorbatsjov heeft bereikt en de charismatische leider herhaaldelijk als populairste politicus ter wereld is toegejuicht, neemt nu ook in het westen de bezorgdheid over de Sovjetunie toe. De industriële produktie in het land neemt maandelijks af, wat het gevolg is van zowel het slechte arbeidsmoreel, de armoedige technische middelen als de erbarmelijke infrastructuur. Met name de olie-produktie die het land moet voorzien van de zo dringend noodzakelijke buitenlandse deviezen, loopt met grote passen terug. De vrees groeit dat de economische debacle in het grootste land ter wereld zijn weerslag zal hebben in de rest van de wereld en op de westerse economieën.

EMIGRANTEN

Een van de meest alarmerende berichten was de voorspelling door de Belgische minister van arbeid Luc van den Brande, enkele weken geleden, dat West-Europa vanaf 1991 jaarlijks zal worden overspoeld door een à drie miljoen Sovjet-burgers die door de economische hervormingen werkloos zullen zijn geworden en op zoek gaan naar werk en een beter bestaan. De stroom zou volgens de politicus, die deze conclusies trok uit gesprekken die hij heeft gevoerd met Vladimir Sjtsjerbakov, de voorzitter van het Sovjet-comité voor arbeid en social[e] zaken, op gang komen op het moment dat de Sovjetun[ie] een wet aanneemt waar[bij] Sovjet-burgers vrij naar he[t] buitenland kunnen reizen, mogelijk nog voor het eind[e] van dit jaar.

Michail Sergejevitsj Gor[-]batsjov werd op 2 maart 1931 geboren in een boeren[-]gezin in het dorpje Privol[-]noje, in het Zuid-Russisch[e] district Stavropol. Van 1944 tot 1950 werkte Gorbatsjov in een kolchoze, waarna hij naar Moskou trok om te 1955 rechten te studeren. Tijdens zijn studie werd hij actief in de jeugdorganisatie Komsomol en in 1952 trad hij toe tot de communistische partij. Ook trouwde hij tijdens zijn studie met de studente Raisa.

Na zijn studie keerde Gorbatsjov, samen met Raisa, terug naar Stavropol, waar zijn voorspoedige carrière in het partijapparaat begon. In die periode voltooide hij ook een universitaire cursus landbouwwetenschappen.

In 1970 was Gorbatsjov opgeklommen tot partijleider van Stavropol: een landbouwdistrict met tweeeneenhalf miljoen inwoners.

Als regionaal partijleider kwam Gorbatsjov in die tijd op goede voet te staan met vooraanstaande politici, onder wie de toenmalige leider van de KGB Joeri Andropov. Deze maakte er geen geheim van onder de indruk te zijn van Gorbatsjovs aanpak bij de bestrijding van de corruptie. Deze contacten bleken van grote waarde voor de toekomst.

POLITBURO

In 1980 was Gorbatsjov, die al twee jaar eerder naar Moskou was gehaald, opgeklomen tot kandidaat-lid van het Politburo en een jaar daarna werd hij als stemgerechtigd lid opgenomen in het toenmalig machtigste orgaan van de Sovjetunie.

Na de dood van zijn voorganger Konstantin Tsjernenko werd Gorbatsjov al benjamin van het Politburo op in maart 1985 gekozen tot secretaris-generaal van de communistische partij.

Tijdens de eerste zitting van het Politburo onder zijn voorzitterschap, maakte hij meteen duidelijk dat er harder moet worden gewerkt in de Sovjetunie. Toen al werd overduidelijk dat de economie drastisch moest worden verbeterd, het bestuur gedecentraliseerd en de verantwoordelijkheden van de bedrijven vergroot.

Gorbatsjov is de eerste naoorlogse Sovjetleider die niet heeft gevochten in de Tweede Wereldoorlog en hij heeft zijn handen niet vuil kunnen maken tijdens de terreur van Josef Stalin. Zijn politieke start ligt juist aan het einde van het Stalin-tijdperk en is vooral bepaald door de vernieuwingen en het begin van de destalinisering onder Nikita Chroesjtsjov.

Al heel snel maakte Gorbatsjov duidelijk dat het hem ernst is met het "invullen van de witte plekken", waarmee hij de periode van het schrikbewind van Stalin bedoelde.

Drie jaar nadat hij aan de macht kwam, riep het Amerikaanse weekblad Time Gorbatsjov uit tot "Man-van-het-jaar" en bereikte zijn boek "Perestrojka" in het westen de eerste plaats op de lijst van best-sellers. Zijn beleid van "Glasnost" (openheid) en "Perestrojka" (herstructurering) werd op grote schaal verwelkomd en deze termen zijn inmiddels opgenomen in de woordenlijst van talloze talen.

Vietnamese held stierf in eenvoud

Le Duc Tho weigerde Nobelprijs voor Vrede

ZEVENTIEN JAAR nadat hij zijn paraaf zette onder een vredesakkoord met de Amerikanen dat een einde had moeten maken aan de Vietnamo-orlog, is de Vietnamese politicus Le Duc Tho (78) vorige week in Hanoi overleden.

Medewerkers van Tho zeiden dat hij aan kanker leed. Begin dit jaar reisde hij naar Parijs voor behandeling - opmerkelijk vonden sommigen voor een van de "historische leiders" van Vietnam die de ene helft van zijn leven tegen het Franse kolonialisme heeft gevochten.

Jarenlang - van 1968 tot 1973 - voerde Tho in Parijs besprekingen met de vijand die de andere helft van zijn leven heeft beheerst: de verenigde staten. Zijn tegenpool bij die onderhandelingen was Henry Kissinger, de gezant van de toenmalige Amerikaanse president Richard Nixon, in de tijd dat 'dear Henry' het nog niet druk had met lobbyen voor Irak.

Het was de tijd van massale anti-Vietnamdemonstraties, op de been geholpen door het stijgend aantal doden onder Amerikaanse soldaten en Amerikaanse correspondenten die hun lezers een beeld gaven om de verschrikkingen van de oorlog live op de tv te brengen. Kissinger stond onder druk van de protesten van de publieke opinie en had haast. Tho wist dat en ook de Sovjetsteun aan Vietnam indachtig gaf hij geen duimbreed toe aan de Amerikaanse voorwaarden. Kissinger wist Tho persoonlijk soms te waarderen als onderhandelaar en moet eens gezegd hebben: "ik bewonder uw vermogen om onmogelijke voorwaarden om te toveren tot puur onverdraaglijke voorwaarden en dit vervolgens vooruitgang te noemen."

KERSTBOMMEN

Met de kerstdagen van 1972 lieten voor het eerst Amerikaanse B-52 bommenwerpers ook hun vernietigende bommenlast los boven Hanoi. Toen gaf Tho wel toe en kon een maand na het "kerstbombardement" op 23 januari 1973 "vrede" worden gesloten. Hetzelfde jaar werd hem samen met Kissinger de Nobelprijs voor de vrede aangeboden ondanks dat twee leden van Nobelcommissie uit protest opstapten. Tho weigerde die met de woorden: "Je kunt aangevallene en aanvaller niet op een lijn plaatsen." De Amerikaanse troepen werden teruggetrokken uit het Vietnamese "moeras", de Amerikaanse politiek in Vietnam werd "gevietnamiseerd", wat betekende dat Zuidvietnamese soldaten voortaan het handwerk mochten doen.

Vlak voor hun vertrek uit Vietnam hadden de Amerikanen Saigon volgepompt met wapens en munitie. In 1974 keerden veel Amerikaanse militairen als adviseurs in burger weer terug om het ruim 1 miljoen tellende leger van de Zuidvietnamese regering van Nguyen van Thieu te steunen. Met bestandsschendingen hoopte thieu een aanval van Noord-Vietnam uit te lokken. Hij verwachtte dat Nixon hem dan wel te hulp zou snellen, zoals deze had toegezegd. Maar toen in 1975 Noordvietnam inderdaad tot de aanval overging, had Nixon inmiddels in Washington het veld moeten ruimen wegens het geruchtmakende Watergate-afluisterschandaal. OP

TELEVISIE

Le Duc Tho kreeg de leiding over de Noordvietnamese legers die Zuid-Vietnam veroverden. Voor de televisie konden de kijkers in de Verenigde Staten zien hoe Amerikanen en Zuidvietnamezen in allerijl met helikopters van het Amerikaanse ambassadegebouw werden geplukt. Op 30 april 1975 viel Saigon en werd Vietnam herenigd. Saigon werd veroemd naar Ho Chin Minh, de leider van de Vietnamese revolutie met wie Tho sinds de jaren dertig nauw had samengewerkt.

Jarenlang was Tho een van de belangrijkste beleidsmakers in Hanoi. In de jaren zestig en zeventig stond Tho op de derde of vierde plaats in de partijhierarchie. In 1986 legde hij zijn officiële functies neer. Maar nadien bleef hij achter de schermen een belangrijke rol spelen en een grote invloed houden op de conservatieven binnen de communistische partij. Tho's broer Mai Chi werd minister van Binnenlandse Zaken.

Le Duc Tho werd op 14 oktober 1910 geboren in een welgestelde familie in de noordelijke provincie Nam Ha. Zijn moeder noemde hem Phan Dinh Khai. Maar tijdens de oorlog tegen de Fransen nam hij een schuilnaam aan die hij zijn hele verdere leven behield. Op zijn negentiende sloot hij zich aan bij de Indochinese communistische partij om te vechten tegen de Franse "imperialisten" die tot 1954 het land bestuurden.

Eind jaren twintig organiseerde de partij onder leiding van "de vader des vaderlands" Ho Chi Minh diverse boerenopstanden tegen de Fransen die steeds bloedig werden neergeslagen. "Om een revolutie te voeren, moet je een droom hebben. Ik ben een van de gelukkigen die die droom werkelijkheid hebben zien worden", zo zou Tho later op zijn oude dag zeggen.

Toen tijdens de Tweede Wereldoorlog de Franse kolonialisten met de Japanse bezetters gingen samenwerken, richtte Ho Chi Minh de Viet Minh op als verzetsleger tegen de Japanners. Binnen de communistische partij maakte tho intussen snel carriere. Dit ondanks het feit dat hij in de jaren dertig en veertig in totaal elf jaar achter de tralies zat. In 1946 werd Tho ondersecretaris van de partij. Tot 1954 bleef hij deze functie behouden. In die tussentijd trad hij evenens toe tot het Politburo. Sinds 1957 trad hij geregeld op als partijvoorzitter.

Nadat in 1954 een demarcatielijn werd ingesteld die het land langs de zeventiende breedtegraad verdeelde in een Noord- en Zuid-Vietnam nam de Amerikaanse bemoeienis toe. In 1965 landden er de eerste Amerikaanse grondtroepen en begon een oorlog die aan naar schatting 2'5 miljoen Vietnamezen en 55.000 Amerikanen het leven heeft gekost. Tij-

Le Duc Tho (rechts) schudt de hand met 'dear Henry' Kissinger tijdens de vredesbesprekingen in Parijs (Archieffoto ANP)

dens het beroemde Tet-offensief in 1968 verdiende Tho zijn sporen als politiek strateeg. Onder zijn leiding wisten de Noordvietnamezen en het communistische bevrijdingsfront zelfs tot in Saigon door te dringen voordat ze werden teruggeslagen. Vlak hierna werd Tho naar Parijs gestuurd om nu aan het politieke front zijn krachten te meten met kissinger aan de onderhandelingstafel.

Over de vele besprekingen die Tho met Kissinger heeft gevoerd is maar weinig bekend. Wel herinnerde Tho zich later dat het er soms heftig aan toeging. "Het was per slot van rekening tijdens de oorlog waarin gemoord werd en de B-52 bommenwerpers duizenden vrouwen en kinderen doden", zo verklaarde hij later in een van de zeldzame interviews die hij gaf.

Tussen de besprekingen door onderwierp Tho zich aan een strak regime van weinig eten en veel lichaamsbeweging. Ook een kopje koffie of een glaasje wijn was aan Tho niet besteed. "Tijdens mijn gevangenschap had ik deze dingen ook niet", zei hij later. Voor zijn ontmoetingen met Kissinger had de Vietnamees met zilverwitte haren er meestal al een uur hardlopen en yoga-oefeningen opzitten.

In de jaren na de oorlog was Tho onder meer belast met defensie en de wederopbouw. In 1978 leidde hij ook de Vietnamese invasie van Kampuchea om daar een einde te maken aan het moordadige regiem van Pol Pot. Nadat Tho in 1982 permanent lid van partijsecretariaat was geworden, ging hij meer taken delegeren.

In 1982 zette hij zich in voor een opening en hervorming van de Vietnamese, maar hij moest toegeven dat de strijd aan het economisch front hem moeilijker viel dan de strijd aan het oorlogsfront of aan de onderhandelingstafel. Tussen de bedrijven door publiceerde de energieke Tho onder de naam Trung Thanh een aantal dichtbundels waarin hij onder meer vorm gaf aan zijn heimwee naar de tijden van eenvoudige kameraadschap. Tot aan zijn dood leidde hij een zelf-gekozen sober bestaan in een van de regeringsbungalowtjes in Hanoi.

Dos Mundos: Nederlanders wegwijs maken op Curacao

INFORMATIEBUREAU ONTDEKT GAT IN DE MARKT

= door Nel Casimiri =

TWEE WERELDEN met elkaar verenigen, of liever de overgang van de ene wereld naar de andere zo soepel mogelijk laten verlopen, dat is het doel dat Jose Karhof en Myra Massar zich gesteld hebben in hun nieuwe firma Dos Mundos n.v. Zij hebben een gat in de markt ondekt en zijn druk bezig dat gat te vullen. Uit hun eigen ervaring bleek dat de opvang van mensen die vanuit Nederland naar Curacao verhuizen niet optimaal is. Zij constateerden een groot gebrek aan informatie, aan opvang en begeleiding, ook bij degenen die voor bijvoorbeeld een bedrijf uitkomen. Daarom hebben zij een bedrijf opgericht die de begeleiding op een commerciële basis zal verzorgen. Een bedrijf of een instelling kan zich op de diensten van 'Dos Mundos n.v. Informatie- en Servicebureau' abonneren en afspreken van welke van de vele diensten die zij aanbieden zij gebruik willen maken.

Myra Massar (links) en Jose Karhof die samen een bureau hebben opgericht om allerhande informatie te verschaffen aan pas aangekomen Nederlander op het eiland.

Initiatief Jose Karhof en Myra Massar

Zowel Jose Karhof als Myra Massar wonen pas betrekkelijk kort op Curacao en hebben de overgang van Nederland naar Curacao pas kort geleden moeten verwerken. Dat viel niet zo erg mee.

VRAGEN

Jose Karhof: 'Ik kwam na vijftien jaar terug naar Curacao en voelde me volkomen gedesorienteerd. Hoewel ik nog vrij veel mensen ken, zat ik met veel vragen en als je verlegen bent, is het vervelend steeds te moeten vragen. Ik heb van 1973 tot 1975 op Curacao gewoond. Die twee jaar waren zo intensief dat ze voor wel tien jaar tellen. Ik heb nog steeds vrienden hier en voel me nauw verweven met het eiland. Op 1 december vorig jaar zijn we teruggekomen. Ik wilde graag werken, maar vroeg me af waar of wat? Het ontvangen van mensen is, naar ik constateerde niet goed geregeld. Ik ben gaan informeren en hoorde dat er op dat gebied een grote behoefte bestaat.'

Er is toch zoiets als een Bon Bini Club?

Jose Karhof: 'Dat is waar, maar die werkt heel anders dan wij doen. Wij werken commercieel, zij pro deo. Zij geven bijvoorbeeld een keer in de maand voorlichting, houden ook wel excursie, e.d. Wij bieden bedrijven een *membership* aan. Wij halen nieuwe Nederlandse gezinnen af van Hato, spreken meteen vier ochtenden af om alles te laten zien, drie volgens een vast programma, een vierde ochtend naar eigen keuze. En als we een aantal nieuwe mensen hebben, houden we ook een voorlichtingsochtend, waarbij we de nieuwkomers met elkaar in contact brengen. Ik ben zelf naar zo'n Bon Bini bijeenkomst geweest. Zij brengen daar de mensen niet met elkaar in contact.'

Myra Massar: 'Je moet ook maar net weten dat die bijeenkomsten van de Bon Bini Club er zijn. Ik ben er pas na vijf maanden voor het eerst geweest. Toen hoorde ik er pas van.'

Jose Karhof: 'Maar ik wil niets negatiefs ervan zeggen, we noemen ze ook in ons voorlichtingsboek. De Bon Bini Club geeft ook lezingen maar ze brengen de mensen niet naar elkaar toe. Er wordt na afloop wel koffie gedronken samen en dan kun je met anderen in contact komen als je brutaal genoeg bent. Er zijn echter ook mensen die alleen blijven staan. Die worden niet geholpen.'

LEEGTE

'Er zit gaapt een leegte tussen de mensen die hier aankomen en mensen die naar Bon Bini gaan. Daarom hebben wij de bedrijven benaderd. We sturen al een boekje naar de mensen in Nederland vooraat ze komen. Daarin staat alle informatie die ze in Nederland al moeten weten. Dat is vooral belangrijk bij het inpakken van de kisten. Wat moet je meenemen? Het Antillenhuis gaf een nieuw boekje uit in 1989. Daar staat veel te weinig in. Als je dat hebt gelezen, weet je nog niets. Wij hebben het Antillenhuis opgebeld en hoorden dat ze het daar te druk hebben om een beter boekje te maken. Het Antillenhuis is ook erg blij met ons nieuwe publicatie. We gaan deze volgende maand officieel presenteren aan minister Jesurun en die biedt ons dan een receptie aan op het Antillenhuis. Ons boekje telt 80 bladzijden en we laten het elke drie maanden opnieuw drukken om de informatie *up to date* te maken. Dat is echt nodig. We zijn nu zes maanden bezig en we hebben al een heleboel informatie moeten vernieuwen, nu al! De benzineprijzen bijvoorbeeld en veel telefoonnummers.'

'Er staan ook de voorzitters in van alle verenigingen. Die hebben we allemaal opgebeld om te vragen wie er nu voorzitter is. Dat was veel werk. We zijn twee dagen **bezig geweest om er achter te komen** wie bijvoorbeeld voorzitter van de Toastmasters is. We hebben de serviceclubs gehaald uit 'Curacao Holiday', maar veel telefoonnummers daarin kloppen niet. Zij geven ook alleen de voorzitters en de lunchmeetings.'

BEDRIJVEN

'We bellen de bedrijven op en leggen uit waar we mee bezig zijn. Iedereen is geïnteresseerd. We laten de folder zien en de procedures voor de directie van een bedrijf. We kunnen eventueel ook relaties van een bedrijf het eiland laten zien. Vaak heeft men daar zelf geen tijd voor en wil men toch wel graag zo gastvrij zijn. Nu kunnen wij dat voor ze doen. Bedrijven krijgen een contract voor een membership. Bij dat membership hoort ook dat boekje met informatie. We bekostigen het boekje o.a. door advertenties.'

De marine begeleidt ook de nieuwelingen en zij geven toch ook een boek met informatie uit?

Myra: 'Dat boek is wel dik, maar niet praktisch. De opvang bij de marine wordt geregeld met een sponsorship. Of dat succesvol is hangt van de sponsor af. De luchtmacht werkt ook zo. De marine en de luchtmacht zijn bij ons vooral geïnteresseerd in het boekje. Bedrijven kunnen bij ons een lidmaatschap afsluiten en daarvoor krijgen zij vier keer per jaar twee boekjes, vier keer per jaar een voorlichtingsochtend en ze worden kosteloos lid van de babysitcentrale. We beginnen half november in het ITC officieel met ons bedrijf.'

Jose: 'We zijn nu zeven maanden bezig met alles op te starten. Dat is een full time job, vooral het boekje.'

Myra: 'Iedereen was zo aardig. Iedereen staat enorm open voor wat we doen.'

LEUKE REACTIES

Jose: 'We hebben ook leuke reacties gekregen van Curacaose mensen. Die zeiden dat ze niet wisten dat er zoveel op het eiland was. Er zijn veel mensen die niet weten wat hier allemaal te doen is. We willen ook vragen aan mensen om ons informatie toe te zenden. Het boekje is niet alleen belangrijk voor mensen die hier naar toe komen, maar ook voor veel mensen hier.'

Hoe weet u nu welke informatie nodig is en welke niet?

'Wij werken voor een bepaalde doelgroep, zoeken personen op en praten veel en dan hoor je de verhalen. Zoals een gezin dat in een oppashuis terecht kwam in een stille straat. Ze hebben drie kinderen, geen auto en Antilliaanse buren. De vrouw vroeg me of ik haar wat supermarkten wilde aanwijzen. Dat was voor haar een probleem, hoe gaat dat, waar haal ik dit of dat?'

Myra: 'Ik heb gevallen meegemaakt van vrouwen die niet wisten dat ze hier niet mochten werken. Ze waren niet goed voorbereid en die zijn toen maar teruggegaan. Als je naar Afrika gaat, krijg je een week lang informatie over het land waar je naar toe gaat. Over Curacao wordt veel te weinig informatie gegeven en in Nederland heeft men nog steeds een heel verkeerd beeld. Je hoort nog steeds van: 'O, ga je naar Suriname toe?'

Jose: 'En die bakker, die zei: 'Had ik dat boekje maar eerder, dan had mijn vrouw het heel wat minder moeilijk gehad. Het is in het begin moeilijk vooral voor vrouwen met kleine kinderen. Bedrijven verklaren dat de man het vaak naar zijn zin heeft, maar de vrouw niet. Dat gebeurt veel. Het is veel fijner als iedereen het naar zijn zin heeft. En als je goed wordt opgevangen, zullen veel kleine irritaties niet nodig zijn.'

'Nederlandse mensen die hier al wat langer zitten vragen waarom dit nodig is. Als je hier langer zit, zie je de problemen niet meer zo. Maar ze zijn er wel, anders zouden wij niet zoveel reacties krijgen.'

Neemt een te strakke begeleiding niet de mogelijkheid weg om zelf contacten te leggen?

'Men is vrij. Men kan onze begeleiding nemen of niet. Veel bedrijven zeggen: 'Hoera, dan hoef ik niet om vier uur op de airport te staan.' Natuurlijk is het als je aankomt, leuk als je door iemand van je nieuwe bedrijf wordt afgehaald. Dat gebeurt soms ook en dan begint ons werk bij de vier dagen rondleiden. Het blijkt moeilijk om vrouwen te vinden in bedrijven die dat werk willen doen. Dat is ook zo bij het onderwijs. Daar vragen ze collega's om

'Van Afrika veel meer informatie beschikbaar'

nieuwe mensen op te vangen en de reactie is tegenwoordig: 'O.k. Ik zal het wel even doen.' Het enthousiasme is eraf. Er zijn vaak geen personen voor te vinden of te weinig. De klacht is dat nieuwe mensen slecht worden opgevangen. Er blijkt een grote behoefte aan onze service te bestaan.'

Na deze informatie laten Jose Karhof en Myra Massar de fotocopieën zien voor het boekje. De kopij is klaar om naar de drukker te gaan en ik kan het niet op mijn gemak lezen. Het blijft inkijken en wat bladeren tijdens het gesprek. Er komen veel verschillende items in voor, alfabetisch gerangschikt, soms met uitgebreide informatie, soms met alleen de aanduiding dat iets wel of niet op Curacao bestaat. Wel lijkt me het boekje heel sterk gericht te zijn vanuit een bepaalde visie en vooral voor een beperkte doelgroep. Zo vielen me zinssneden op als : 'Curacao heeft een beperkte flora en weinig gras.' of een lijstje met 'bijzondere groenten' en vooral ook het beperkte aantal genoemde scholen. Naast de drie middelbare scholen worden twee mavo's genoemd en ongeveer zes basisscholen. Zijn er dan niet meer? Naar aanleiding van mijn vraag daarover, vertelde Jose Karhof:

'In het eerste deel staan de praktische informatie en tips die je nodig hebt vóór je vertrek uit Nederland. Hoe zit het met de ziekteverzekering? Hoe gaat het met het invoeren van een auto? Voor mensen die uitkomen schrijven wij de kinderen in op scholen. Het blijkt dat mensen die uit Nederland komen van juist deze scholen gebruik maken. Iemand vertelde me dat op een andere mavo vooral papiaments wordt gesproken dat ze haar kind maar van school had gehaald en naar een andere school heeft gedaan. Wij werken voor een bepaalde doelgroep, veelal voor mensen die maar voor drie jaar naar hier komen.'

Myra: 'Het boekje is in het Nederlands geschreven. Later willen we het ook vertalen in het Engels en eventueel in het Spaans. Dan willen we ook mensen aantrekken die juist die doelgroep het best kunnen begrijpen.'

Uw bedrijf verzorgt ook rondleidingen over het eiland, en door Punda en Otrobanda. Wie is daarmee belast?

'Dat doen wij zelf. Wij maken ook rondleidingen door Otrobanda. Natuurlijk niet zo goed als b.v. Anco van der Woude, maar hij doet het alleen op donderdag om kwart over vijf. Nu, die tijd komt sommige mensen niet goed uit en wij kunnen ook op andere uren. We ontdekken zelf ook veel nieuwe dingen voor onszelf. Gisteren hebben we mensen rondgeleid langs Landhuis Brievengat, de Arowak Clay Fabriek en Playa Canoa. Dat laatste hebben we zelf pas kort geleden ontdekt. We krijgen trouwens hulp. Ibi Scoop heeft ons beloofd dingen te laten zien waar wij nog nooit van gehoord hebben.'

ZELFDE BUURT

Wie zijn nu Jose Karhof en Myra Massar? Het zijn twee Nederlandse dames, beiden uit Den Haag afkomstig en zelfs uit dezelfde buurt van die stad, zoals zij hier pas ontdekten. Jose haar man werd op Curacao geboren en hij heeft tot zijn zesde jaar hier gewoond, omdat zijn vader bij de Shell werkte. In 1973 zijn zij samen twee jaar voor een bedrijf naar Curacao uitgezonden en daarna zijn zij teruggegaan naar Nederland waar zij de afgelopen vijftien jaar woonden. Nu zijn zij voor een ander bedrijf voor drie jaar uitgekomen en hun grote wens is hier op Curaca te blijven. Twee van hun kinderen studeren in Nederland, een zit hier op school.

Myra Massar trouwde met een in Indonesië geboren Nederlander. Kort daarna vertrok het echtpaar naar Ethiopië. Daar woonden zij zeven en een half jaar en daar werden ook hun kinderen geboren. Daarna verhuisden zij naar andere Afrikaanse landen. Bij elkaar heeft Myra Massar twintig jaar in Afrika gewoond, twintig jaar werkte haar man bij dezelfde maatschappij. De kinderen werden echter groter en zij wilde ze niet op kostschool naar Nederland sturen. Daarom is haar man van werkkring veranderd en zijn ze nu op Curacao waar haar drie kinderen op het Radulphus College zitten. Zij zijn vorig jaar augustus op Curacao aangekomen.

REISBUREAU

Myra: 'Ik wilde hier eerst een reisbureau beginnen, maar daarvan zijn er al zoveel. Ik denk niet dat ik daar tussenkom. Dit is een kans voor mij. Het viel mij op dat je in Afrika vanuit Holland veel beter wordt opgevangen dan hier.'

Misschien is het in Afrika harder nodig?

'Ik ben nog nooit in zo'n groot gat gevallen, als hier op Curacao.'

'Jose: 'Je kunt hier wel werken, al is het vaak clandestien en je zult veel minder verdienen dan in Nederland. Maar als je een eigen bedrijf start, waar je zelf directeur van bent, kan het wel.'

Myra: 'Vroeger liep elke vrouw braaf achter haar man aan. Dat is nu niet meer zo. Een vrouw wil een eigen carrière opbouwen. En als ze met haar man hier naar toe komt en ze mag niet werken, is ze het daar niet mee eens. Ze voelt het als terug naar af.'

Jose: 'Het is ook moeilijk om in contact te komen met andere Nederlanders, moeilijker dan vijftien jaar geleden. Je maakt vlugger contact met Antillianen. Het is ook wel te begrijpen, elke keer weer afscheid nemen. Het is een soort bescherming van jezelf.'

Doet u als bedrijf ook moeite de nieuwe mensen in contact te brengen met de Antilliaanse bevolking? Jose: 'Om te beginnen hebben we al iemand die voor ons wil werken die Antilliaan is. En ook door te vertellen over de Antillen en door te vertellen dat het belangrijk is om Papiaments te leren, bevorder je dat contact. Als je je een beetje interesseert voor de bevolking, krijg je veel vlugger contact. Ik ga nu bijvoorbeeld naar het communiefeest van mijn hulp.'

Myrá: 'En je kunt dansles nemen. De bedrijven zijn heel blij dat we hiermee beginnen. We hebben eerst aquisitie gedaan en daarop kwamen heel enthousiaste

'Wij doen iets anders dan mensen Bon Bini'

reacties. We kregen ook veel tips, veel van Antillianen.'

Jose: 'Het is nu de tijd om met dit bedrijf te beginnen. Vijftien jaar geleden gaf de Shell haar eigen informatie. Sinds de Shell weg is, is het sociale gedrag van de Nederlanders minder geworden. En sinds de off-shore is ook een ander soort mensen naar Curacao gekomen.'

Naast het drukklare informatieboekje dat vier keer per jaar zal worden aangevuld, hebben Jose Karhof en Myra Massar ook een folder meegenomen die verspreid wordt en waarin zij de diensten van hun bureau aanbieden. Er wordt op aangegeven wat het doel is van hun bedrijf, voor wie hun service bestemd is, hoe die wordt aangeboden en welke dienstverlening van toepassing is. Het bedrijf dat een membership aangaat met Dos Mundos n.v. tekent een contract en krijgt daarop een lijst met een uitleg en de prijzen van de verschillende diensten. Daaruit kan het voor iedere nieuwe employee die uitkomt, apart een keuze maken. Voor de rondleidingen zijn speciale formulieren gedrukt, waarop een aantal mogelijkheden zijn aangegeven maar waarop ook ruimte is opengelaten om de rondleidingen uit te breiden met plaatsen naar eigen keuze. Het boek zal bestaan uit twee delen.

'Idioten moet je idiote antwoorden geven'

Eerst speel je met het leven dan speelt het leven met jou

= door Jos de Roo =

DE EERSTE KEER dat ik Tip Marugg bezocht, woonde hij nog op Abraham, een stoffige nieuwbouwwijk tegen de Curaçaose noordkust aan. De percelen lagen aan kaarsrechte asfaltwegen zonder trottoir, sommige nog onbebouwd, op andere stonden halfafgebouwde huizen, waarvan niet duidelijk was of de korrelige, onbepleisterde cementstenen nu optimistische brokken nieuwbouw of tekenen van verval waren. Op de meeste percelen stonden kleine bungalows die al waren bewoond.

Tip Marugg woonde in een appartement dat onderdeel was van een L-vormige bungalow die bijna het hele perceel besloeg, er was geen hek omheen, je kon zo met je auto het asfalt afgaan en de niet aangelegde tuin inhobbelen. 's Middags moet het in dat huis bloedheet zijn geweest, het dak bestond uit golfplaten die bijna horizontaal lagen, zodat er nauwelijks ventilatieruimte onder was die als warmtebuffer kon dienen.

Om vijf uur, als elders de verkoeling al was ingetreden, hing er in ieder geval nog een loom makende warmte, maar op Tip leek dat geen invloed te hebben; zijn lange lijf schoot attent overeind als er een nieuw pilsje moest worden ingeschonken, geen druppeltje zweet was op zijn voorhoofd te zien.

EEN NOOIT EERDER GEHOUDEN INTERVIEW MET TIP MARUGG

Op Curaçao was Tip in die tijd een legende. Hij had twee succesvolle romans gepubliceerd, *Weekendpelgrimage* en *In de straten van Tepalka,* daarvóór gedichten in het tijdschrift *De Stoep*. Het was stil geworden rond hem, geruchten deden de ronde dat hij wel bezig was met een nieuwe roman, maar hij zou hem steeds verbranden als hij bijna af was; het fijne wist niemand ervan.

GEEN FOTO'S

Foto's van hem waren er ook niet, behalve een spotprent in de Lorito Real en een vage kopfoto van een onmiskenbare jonge, magere man, wiens gezicht een al schichtige ogen waren. Iedereen op Curaçao was het erover eens: Tip was een kluizenaar die contact meed en van wie het de vraag was of er ooit nog iets van zijn hand zou verschijnen.

Tot er bij uitgeverij Flamboyant/P, de kleine, idealistische uitgeverij van Andries van der Wal en Carel de Haseth, een bundeling van zijn gedichten verscheen onder de veelzeggende titel *Afschuw van licht*. Het was weliswaar geen nieuw werk, maar de uitgave bewees wel dat Tip contacten met de buitenwereld had.

Ik heb die gedichten opnieuw in me opgezogen als een heilig geschrift, brevierend in de tuin, de woorden proevend en daarna schreef ik een recensie in de *Amigoe* getiteld 'De loden extase van Tip Marugg'. Achteraf gezien was het lood van Tip, de extase van mij, maar het was duidelijk: ik moest met hem in contact komen.

NIET MENSENSCHUW

Via Carel de Haseth lukte dat en zo zat ik de eerste keer op zijn minst net zo ongemakkelijk als hij tegenover hem. Hij verbaasde zich spontaan over mijn aarzeling of ik hem wel kon opzoeken: 'Ik ben niet wereldvreemd en niet mensenschuw, alleen wat de meeste mensen te zeggen hebben, is zinloze tijdverspilling, kolder', zei hij met zijn karakteristieke stem, die bij de trefwoorden in een zin even bleef hangen, de tussenliggende woorden in snel geruis nemend: een kolibri die van bloem naar bloem vliegt om honing te snoepen.

Al gauw bezocht ik hem wekelijks in zijn keurig opgeruimde appartement, waar alles zijn vaste plaats had. Hij bleek een enthousiast [illegible] woordenboeken, [illegible] een Papiaments erotisch woordenboek samen te stellen. Hij smulde van de stijl van de Statenbijbel en van die van Gerard Reve. Schrijven deed hij nog wel, maar iets nieuws zou het wel niet worden. Neem nou de reus Faulkner, die ook eenzelfde maatschappij als de Curaçaose beschreef, daar kon hij toch niet aan tippen?

Als ik daar tegenin bracht dat *Weekendpelgrimage* toch ook een uitzonderlijke roman was, lachte hij smalend, tilde zijn armen afwerend op en zei: 'Dat is een jongensboek, maar een goed jongensboek. In Nederland is het geprezen, maar dat is positieve discriminatie. Ze zullen daar denken: Toch al heel wat, dat iemand op Curaçao een pen kan vasthouden!'

EDELE SPORT

De ontwikkelingen in de Curaçaose maatschappij waren ook een gespreksthema; hij hield zijn hart vast, het eiland ging naar de bliksem. Toen hij ontdekte dat ik niets wist van baseball, de nationale Antilliaanse sport, probeerde hij me de regels uit te leggen, ook al vond hij boksen een mooiere sport. 'Een echt mannelijke sport, de édele sport en dat is het', zei hij en zijn felle, alles gulzig in zich opnemende ogen glommen.

We maakten ruzie over de Antilliaanse literatuur, hij vond mijn standpunt dat ze een onderdeel van de Caribische literatuur zou zijn, maar modieuze onzin: 'Benauwend regionalisme, er is maar één literatuur, de rest is geen literatuur'.

En we verzonnen plots voor romans: een groep mensen die in het Amazoneoerwoud verdwaalde, zou uiteenvallen omdat ieder uiteindelijk voor zijn eigen eenzaamheid zou kiezen. Of de inwoners van een land dat onafhankelijk zou worden, kregen elk tienduizend gulden om te voorkomen dat het geld van het moederland spoorloos via de staatskas zou verdwijnen: zodra dit nieuws bekend werd, staken de armen zich diep in de schulden voor luxe-artikelen zodat het uiteindelijke resultaat hetzelfde was: de rijken werden rijker, de armen armer: mensen zijn nu eenmaal zoals ze zijn.

Toen ik eens voorzichtig polste of hij ook in de *Amigoe* wilde recenseren, ging hij dat zonder aarzeling doen. Het werden stilistische meesterstukjes, hij kon nog steeds fantastisch schrijven. Over de roman waar hij al jaren aan werkte, vertelde hij niet veel, wel dat hij er nooit tevreden over was. Eens zei hij me dat hij met het laatste hoofdstuk bezig was.

VERHUIZEN

De namiddagen en avonden bij Tip zat ik op een eiland waar toch het hele universum voorhanden was, maar dan helder, overzichtelijk, met een warmte die continenten niet kennen. Daarom schrok ik toen hij in de regentijd aankondigde naar Nederland te verhuizen, in dit huis kon hij niet werken, de honden blaffen voor zijn raam, het lawaai uit de buurt stoorde hem en het lawaai van de regen op het dak was iets verschrikkelijks. De Sticusa wilde hem vast wel helpen en inderdaad, Max Nord schreef een allervriendelijkste brief terug.

Tip aarzelde nu toch, ik zei dat alle bezwaren die hij tegen zijn woning had, in Nederland ook zouden gelden en dat we op zijn minst konden proberen om via de *Amigoe* een huis op Curaçao te vinden. Hij ging ermee accoord dat ik wat op papier zou zetten, wat hij voor plaatsing zou lezen.

INTERVIEW

Thuis schreef ik een verzonnen interview voor de kerstkrant, dan had het stuk ook de onuitgesproken gedachte dat er voor de geesteskinderen waarvan Tip zwanger was, op Curaçao geen huis was. Het verzonnen interview moest ook genoeg aanduidingen bevatten dat het verzonnen was en tegelijkertijd toch inzicht geven in de persoonlijkheid van Tip, dus mixte ik de herinneringen aan gesprekken met een behoorlijke portie nattigheid. Het werd het volgende stuk:

EERST SPEEL JE HET LEVEN,
DAARNA SPEELT HET LEVEN MET JOU
Tip Marugg, de kluizenaarschrijver:
'Idioten moet je idiote antwoorden geven'
= door Jos de Roo =

'Kom maar eens bij me voor een interview als het regent', zegt Tip Marugg half spottend. 'Dan kan je meteen zien hoe ik hier zit'. Mistroostig kijkt hij naar het lijvige manuscript van zijn derde roman. 'Wat ik wil zeggen, is nog niet duidelijk genoeg uit de verf gekomen. Ik moet de hele zaak herschrijven en er een beetje meer seks indoen, dat verkoopt beter'. Op mijn geschrokken reactie geruststellend: 'Nee, je moet niet denken dat ik het slechte schrijverspad opga. De seks komt me van pas in de roman. O God nee, ik zou dat niet kunnen: op de verkoop schrijven, populair willen worden. Dat is trouwens een bezwaar dat ik tegen jou heb: ik verdenk je ervan dat je met populair wilt maken. *Hoezo?* Die recensies die ik schrijf voor de *Amigoe* en nu de vraag of je een interview voor de kerstkrant mag maken. Ik zou het nooit doen als ik die roman niet wilde afmaken, maar waar ik nu woon, kan ik niet werken. Ik zoek me rot naar een klein en vooral heel rustig gelegen huis dat ik kan huren of kopen. Hier heb ik geen rust: honden die onder mijn raam blaffen, lawaai de hele dag, het gaat gewoon niet'. Weer half spottend: 'Als het regent, gutst het water mijn huis door, ik moet de boeken gewoon in waterdichte kastjes verstoppen'.

Ernstiger nu: 'De laatste maanden ben ik met niets anders bezig dan een huis zoeken. Normaal moet ik mijn benzinetank eenmaal in de maand laten aanvullen, de laatste tijd één keer per week. Ik ben al overal geweest, maar nergens kan ik iets krijgen. Er zijn wel lege huisjes, maar die zijn van gestorven oude mensen. Hun kinderen willen niet verkopen of verhuren, die willen alles laten zoals het was, ze gaan soms elke avond de lichten aandoen in zo'n huis. Dóm zijn die mensen, maar ik zit er maar mee. Mijn enige kans op een huis waar ik weer kan werken, is een fiks aangepakt interview.

Je moet er goed in laten uitkomen hoe de omstandigheden hier zijn, misschien dat het iets oplevert. Anders moet ik weg van Curaçao, dan ga ik naar Holland, al houd ik mijn hart ervoor vast. Je weet nooit wat voor reactie dat geeft, dat vreselijke klimaat, misschien schrijf je dan ook niet meer. Maar je zit soms stiller in een drukke massa dan hier. Als je dat interview wilt, kom dan maar eens als het regent', besluit hij, weer met dat spottende lachje.

ONGEWONE GEEST

Een merkwaardige voorwaarde voor een interview. Zover ik Tip Marugg ken een definitieve afwijzing, want het appartement waar hij woont, is weliswaar niet groot, maar het ziet er niet naar uit dat het lekt. Maar ik heb intussen geleerd dat achter het gewone uiterlijk van Tip Marugg een ongewone geest schuilgaat.

Hij verkiest consequent de eenzaamheid. Zelf sprak hij in een bijdrage aan Studio Zes van Radio Korsou van 'mijn kluizenaarsbestaan' en voegde eraan toe: 'Gelukkig is er dit jaar niets opwindends gebeurd, want opwindende gebeurtenissen brengen mij dagenlang van streek'. Hij mijdt de pers ('Aan idioten moet je idiote antwoorden geven') en buiten zijn familie mijdt hij alle sociale contacten ('Dat gezeur van mensen leidt je maar af van wat werkelijk belangrijk is: schrijven'). Hij is daarnaast een enthousiaste baseball- en boksliefhebber; vooral dat laatste zou je gezien zijn vogelpostuur niet verwachten.

SHELL

Hij was, voordat hij zich vroegtijdig terugtrok, redacteur van *Nos Isla*, het krantje van de Shell. Over die tijd zegt hij: 'Het was vreselijk, al dat gezeur om je heen, maar het had tenminste te maken met schrijven, je was ermee bezig. Maar ik kon het in die vorm niet meer opbrengen: speeches schrijven voor de echtgenote van de directeur die een poppententoonstelling moest openen. Al waren het vaak aardige mensen, het was een gruwel voor me'.

Zijn felle priemende ogen krijgen een twinkeling: 'Ik werkte op de Shell samen met 'Paatchi' van Kampen, de man van de Lorita Real. Je weet dat literaire vervalsingen bijna een Caribische en Latijnsamerikaanse must zijn en dat hebben we samen ook wel eens gedaan. Nog nooit ontdekt'.

Hij praat graag en veel over het werk van andere schrijvers, met name over Faulkner: 'Dat zijn reuzen, daar zijn wij maar kleine jongens bij. Ik denk wel eens: zouden ze ons in het buitenland niet lezen met de bijgedachte: gut, wat leuk dat ze op zo'n eiland ook kunnen schrijven? Ik ben als de dood voor een soort positieve discriminatie. Jij schrijft soms zo enthousiast, maar dan denk ik toch: wie zijn wij vergeleken met de echte reuzen?'

Hij praat eigenlijk nooit over zijn werk: 'Je moet het lezen, dan weet je alles. Maar als ik zie wat erover wordt geschreven, dan merk ik dat toch maar weinig mensen kunnen lezen. Die yu-di-Korsou-onzin bijvoorbeeld die over *Weekendpelgrimage* wordt verteld, dan lach ik maar eens. Bovendien moeten lezers altijd voorzichtig zijn met uitspraken van schrijvers, dat schreef ik pasgeleden ook in een recensie, je kunt schrijvers nooit helemaal vertrouwen. Het gaat hen niet om het praten, maar om het schrijven en het gelezen worden'.

Om die reden wist ik niet of Tip Marugg nu wel of geen interview wilde, de weergoden zouden het moeten uitmaken. Daarom reed ik eind oktober, in een fikse regenbui, naar de afgelegen hoek van het eiland waar Tip Marugg woont, met de beginregels van zijn eerste gedicht in gedachten: 'Het noodlot klopte aan./ Het koos een donker, eenzaam uur'.

Tip Marugg moet lachen, als ik deze regels citeer bij binnenkomst. Meteen vraagt hij of ik al met het stuk opschiet dat ik over dit gedicht zou schrijven. Ik moet bekennen dat mij nog te veel punten duister zijn om er een goed stuk over te maken, telkens stuit ik op nieuwe problemen. Dat doet hem duidelijk genoegen. Ik vertel hem de problemen, hij luistert aandachtig en laat zich opeens ontvallen: 'Het gedicht is ook te lezen als een aanklacht tegen de godsdienst, maar daar kunnen we het dus niet over hebben in de kerstkrant van het bisdom'.

Om toch maar wat te vragen, zeg ik: 'Waar is dat water nu dat door je huis geen gutst?' 'Je hebt geen verbeelding', antwoordt Tip, 'ik zie het overal om me heen. Wij schrijvers gebben inderdaad een noodlot: vastgebakken te zitten aan fantasieloze recensenten'.

Dan ernstiger: Zo'n interview is inderdaad een noodsprong van me. Je moet goed begrijpen, het gaat om één ding: een rustig huis waar ik kan schrijven. Ik ben bang van Nederland; op Curaçao ben ik thuis, je hoeft mijn werken maar te lezen om dat te zien. Ook al ben ik het met een heleboel zaken niet eens: Curaçao is mijn vaderland, hier wil ik werken, hier wil ik wonen, als een kluizenaar. Ik geloof diep in mijn hart dat ik alleen hier maar kan werken. Als jij al een huis hebt gevonden, hoeft die hele poespas van dat interview niet door te gaan'.

SPELLING

Ik vertel wat ik heb gevonden, maar het is allemaal ongeschikt. Buiten is de regen opgehouden, de honden gaan weer lustig blaffen tegen elke auto die voorbijrijdt, schelle stemmen zijn te horen. Tip Marugg zit er gespannen bij: 'Zo kan ik niet werken, je mag me interviewen'.

Welke zaken van de buitenwereld houden je op het ogenblik bezig?

'De spelling en het zogenaamde Antilliaanse Nederlands. Over de spelling heeft mijn mening al in de *Amigoe* gestaan, die zal ik niet herhalen, maar over het Antilliaans-Nederlands een zogenaamde studie verschenen die beweert dat er zoiets als Antilliaans-Nederlands zou zijn. Aan zulke beweringen erger ik me.

Ik ben bezig geweest met het schrijven van een tegenstuk, maar ik heb het maar laten varen, het is toch water naar de zee dragen. Alle voorbeelden die in dat boekje worden gegeven, zijn te herleiden tot een gebrekkige kennis van het Nederlands. Antilliaans-Nederlands is de kreet die mensen gebruiken om hun fouten te camoufleren, regelrechte vertaalfouten uit het Papiamentu zijn het. Het is een symptoom van een hellende weg, je hoeft iets niet meer goed te beheersen, je doet maar wat aan, het wordt toch wel geslikt en als er kritiek op komt, zet je gewoon een grote bek op, dan houdt de criticus wel op. Zo gaan we naar de bliksem, zo worden we nog meer een dorp dan we al zijn'.

De laatste tijd heb je weer gedichten geschreven, niet alleen in het Nederlands, maar ook in het Papiamentu.

'Met het dichten in het Papiamentu is het wat de onderwerpen betreft de dood in de pot, terwijl het Papiamentu een prachtige taal is, mijn

Vervolg op pag. 5

KUENTA DI TUR TEMPU

Initiatief Instituto Raul Römer

'Keunta di tur tempu' goed maar slordig verzorgd

= door Viola Statia =

HET INSTITUTO Raúl Römer (IRR), dat zich onder meer bezighoudt met de studie van het Papiamentu en met vertaalwerk, heeft onlangs zorg gedragen voor de publicatie van een bundel verhalen getiteld *'Kuenta di tur tempu'* (Verhalen van alle tijden) met als ondertitel: 'Un kolekshon di kuenta klásiko pa mucha' (een bundel klassieke verhalen voor kinderen). Het betreft hier een kinderboek waarin negen vertaalde en bewerkte verhalen in het Papiamentu zijn opgenomen.

In 'Kuenta di tur tempu' gaat het om merendeels bekende sprookjes van de Gebroeders Grimm, Hans Chr. Andersen en Charles Perrault waarvan enkele in Nederlandse uitgaven bekend zijn onder de titels: 'De drie wensen', 'Strohalm, kooltje vuur en boontje', 'De nieuwe kleren van de keizer', 'De Bremer stadsmuzikanten', 'Gelukkige Hans' en 'Het lelijke jonge eendje'. Verder bevat het boek ook een Japans en Engels sprookje waarvan het laatste in de Nederlandse taal bekend is onder de titel: 'Jaap en de bonenstaak'.

Het boek is geïllustreerd door *Ivette Brandt-Lesiré:* het bevat 60 pagina's waarin 16 zwart-witte illustraties zijn opgenomen. De omslagillustratie is dezelfde als die van het verhaal 'Shaki i e ranka di bonchi' (p.45).

Een lovenswaardig initiatief van het IRR om sprookjes te vertalen en/of te bewerken. Sprookjes zijn immers eeuwenoude onvergankelijke volksverhalen die zowel kinderen als volwassenen te allen tijde en overal ter wereld zullen blijven fascineren.

Door vertalingen wordt bovendien een grotere toegankelijkheid gecreëerd voor degenen die in het Papiamentu willen lezen, maar tegelijkertijd afhankelijk zijn van een beperkt aanbod van Papiamentstalige boeken. Het is bovendien niet gemakkelijk een keuze te maken uit het overweldigende aanbod aan sprookjes die de moeite van het vertalen waard zijn.

GEVARIEERD

Met *'Kuenta di tur tempu'* is het het IRR gelukt een gevarieerd aanbod aan verhalen te presenteren: gepersonifieerde voorwerpen, pratende dieren, kabouters, een tovenaar, een keizer, een reus e.d. komen allemaal voor in de verhalen. Het eigene van het sprookje zoals het fantastische, het magische, het aanwezig zijn van verborgen levenswijsheden, het goede en het kwade, het gebruik van magische getallen als 3 en 7, het uitvoeren van een opdracht, dat zit er allemaal in.

Bovendien zijn de verhalen aanvaardbare bewerkingen. Sommige komen grotendeels overeen met sprookjes in verantwoorde sprookjesbundels zoals *'Sprookjes voor kind en gezin'* (volledige uitgave) van de uitgeverij Lemniscaat, met uitzondering van *'Shaki i e ranka di bonchi'* (Engels sprookje) waarbij in de Papiamentu-uitgave enkele elementen zijn weggelaten terwijl enkele zijn toegevoegd. En in *'E patu chikitu mahos'* wordt een overdreven moederliefde tentoongesteld in tegenstelling tot de Nederlandstalige bewerking van het sprookje waarin ook de moeder haar 'lelijk eendje' min of meer in de steek laat (Sprookjes en vertellingen: volledige uitgave van de uitgeverij Van Holkema en Warendorf).

Desondanks vraag ik me dan af wat voor zin het heeft om in een bewerking het allemaal mooier voor te stellen dan het is. Toch wil ik er hier echter niet al te veel over vallen omdat volks-verhalen zich ervoor lenen om bewerkers de vrije hand te geven zonder dat deze verantwoordingen hoeven af te leggen in tegenstelling tot andere verhalen (boeken) waarbij de ethiek van het vertalen in het gedrang komt als er te vrij wordt bewerkt.

Het taalgebruik is over het algemeen juist gehanteerd. Wat uiteraard te verwachten is van mensen die het Papiamentu en de uitgave van werken in het Papiamentu serieus nemen: May Henriquez, Silvio Jonis, Chila de Haseth-Bolivar, Sidney Joubert, Enrique Muller, Jenny Fraai en Ruth Zefrin. Het taalgebruik is dan ook rijk en origineel en de spelling is korrekt. Er komen met regelmaat minder bekende woorden voor in de tekst waarvan de betekenis echter gauw valt af te leiden.

Desondanks denk ik dat een verklarend woordenlijstje voor sommige lezers (vooral als kinderen het boek zelf gaan lezen) evenwel op zijn plaats zou zijn geweest waarin woorden als: 'garnafei (p.7), fashi (p.8), metamorfósis (p.15), bencha e bonchinan (p.17), duende (p.28), kachuela en séliga (p.31), bigona en lapistón (p.32), stelustan (p.51) en sisne (p.59) zijn opgenomen.

Toch zijn hier en daar schoonheidsfoutjes in het boek blijven zitten. Er is bijvoorbeeld sprake van pleonasme op p.6: 'e tabata blo korda *tur e tantu kantidat di kos* ku e tabatin gana di pidi en op p.17: Laga nos bai un pais pa nos *no bolbe kore peliger nunka mas.*

Het veelvuldig gebruik van het tegenwoordig deelwoord zoals 'sonriendo gritando, temblando, bisando, sklamando', had naar mijn mening best vermeden kunnen worden.

GEBREKEN

Maar dat alles valt in het niets als er even bij het uiterlijk van het boek stil gestaan wordt. Helaas is dit boek qua vormgeving niet zonder gebreken wat ik uitermate betreur. Het boek dat voor kinderen bedoeld is of door volwassenen als voorleesboek kan worden gebruikt, ziet er allesbehalve aantrekkelijk uit. De omslagillustratie roept geen passende verwachtingen op, iets wat volgens mij voor zo'n boek beslist noodzakelijk is. Ik kan me voorstellen dat het IRR zich misschien door financiële beperkingen noodgedwongen heeft laten leiden, zodat een fraai kleuren omslagillustratie die de lezers als het ware naar de magische wereld van het sprookje trekt, niet te realiseren was.

Illustraties bij een kinderboek — en vooral bij sprookjesboeken — zijn minstens even belangrijk als een verantwoorde keuze van verhalen in inhoudelijk en taalkundig opzicht.

Illustraties moeten bij sprookjes sfeerondersteunend zijn en dit is helaas niet het geval in *'Kuenta di tur tempu'.* De door de illustrator toegepaste verhoudingen en perspektieven kloppen mijns inziens niet altijd en het is haar ook niet gelukt een harmonieus geheel van de illustraties te realiseren. Het geheel heeft geleid tot harde en vlakke tekeningen.

Kriegelige afbeeldingen komen voor op p.6 (Je ziet Lamberto bijna niet en wat zou het toch leuk zijn geweest als ook de tovenaar te zien was geweest) en op p.37 waar de haan op het hoofd van de boef bijna niet te onderscheiden is. Stereotypering komt voor in het uiterlijk van de gepersonifieerde bonchi en karbonchi (p.18).

En op p.27 mis ik een duidelijk beeld van het kind dat wel durft te zeggen dat de keizer geen kleren aanheeft, vooral omdat het kind het verhaal naar het hoogtepunt leidt. De afbeelding op p.41 laat ook te wensen over en tot slot heeft Shaki op de omslag-illustratie en in het boek zelf (p.45) eerder een vredige uitdrukking op zijn gezicht dan een droevige.

BEHOEFTE

Er is een grote behoefte aan verhalen voor kinderen in het Papiamentu en met deze sprookjes is zeker in een leemte voorzien. Maar wat jammer dat er een kans voorbij is gegaan om iets blijvends moois te realiseren, dat door het esthetische even eeuwig had kunnen zijn als het inhoudelijke. Wat jammer, vooral als je weet dat het IRR het zo goed bedoeld heeft en dat je dan toch het gevoel krijgt dat het een boek betreft dat de moeite waard is om in handen te nemen en struisvogelpolitiek te hanteren ten aanzien van de illustraties. Of iemand je eruit voor laten lezen, de ogen sluiten en je laten meevoeren in het fantastische. Dat kan allemaal.

Maar nu even terug naar het kind. Beseffen we wel hoeveel behoefte kinderen hebben aan mooie sfeervolle illustraties? Kinderen willen altijd hun eigen verbeelding aan mooie plaatjes toetsen.

Het beeld moet zowel het begrip van de tekst als de daarin vervatte emoties versterken. En vooral in sprookjes hebben illustraties de funktie het emotionele aspekt te verdiepen en de eigen beelden te verrijken. En dit zijn zaken die we, naar mijn mening, beslist niet mogen veronachtzamen bij de uitgave van geïllustreerde kinderverhalen en dan zeker bij sprookjes.

'Kuenta di tur tempu' is geschikt om voor te lezen aan kinderen van 5 jaar tot en met 8 jaar, en om zelf te lezen door kinderen in de leeftijdsgroep van 9 tot en met 12 jaar. Het boek is voor NAfl.10,- verkrijgbaar in plaatselijke boekhandels.

EEN NOOIT EERDER GEHOUDEN INTERVIEW MET TIP MARUGG

Vervolg van pag. 4

moedertaal. Die taal is niet alleen geschikt om alledaagse dingen in uit te drukken, je kunt er ook heel wat serieuzere thema's in bespelen.

Dat zie ik de laatste tijd alleen maar bij Enrique Muller. Ik heb nu in het Papiamentu die gedichten in *Kristóf* gezet om te laten zien dat je ook in het Papiamentu grotere problemen kunt aansnijden dan gewoonlijk wordt gedaan'.

Hoe breng je je dag door?

'Kan je dan niet beter naar mijn maat schoenen vragen? Als je het toch weten wilt: ik lees en maak aantekeningen. Ik verzin zelf puzzels en snuffel in woordenboeken. Van tijd tot tijd houd ik een snipperdag, dan versnipper ik alle aantekeningen'.

Heb je wel eens manuscripten verscheurd?

'Ja, dat heb ik wel eens gedaan, ik weet niet eens of ik daar later spijt van heb gekregen of niet, het is gebeurd. Ik zag het dan niet meer zitten, kon er niet aan werken en dat gaat je zo ergeren dat je de hele zaak maar beter kan vernietigen, dan ben je ervan af en heb je tenminste weer een beetje gemoedrust in je leven, voorzover een mens teminste gemoedsrust kan hebben'.

Denk je nog wel eens terug aan de De Stoep-*periode?*

'Over die tijd doen een heleboel fabeltjes de ronde. Ik zou mijn gedichten bij het licht van een zaklantaarn aan de kust hebben gemaakt... Romantische onzin is dat. Ik denk nog met plezier terug aan mijn goede vriend Chal Corsen, met hem ben ik veel omgegaan, veel gefeest. Maar hoe gaat dat? Hij trouwt met een lieve vrouw, het leven gaat door, je gaat allemaal je eigen weg, ach, het is allemaal voorbij. We speelden het leven en dat leverde nog literatuur op ook. Daarna speelt het leven met jou en ook dat levert literatuur op. Als omstandigheden maar zo zijn dat je het kunt op schrijven. Af en toe zoek in Chris Engels nog wel eens op, tegen hem hoef je niet veel te zeggen, hij praat wel'.

We hebben het nu over de buitenwereld gehad, maar uit je werken blijkt dat je de binnenwereld veel belangrijker vindt.

'Natuurlijk. De buitenwereld, dat is wat we om ons heen zien, meemaken, het is allemaal gemaakt door mensen die er hun binnenwereld in blootleggen. Ik ben erg strikt in een scheiding tussen goed en kwaad. Dat gezeur over Antilliaans-Nederlands bijvoorbeeld: in diepste wezen komt dat voort uit de binnenwereld van die mensen. Ze geven ermee bloot dat ze zo graag beroemd willen zijn, al kunnen ze het materiaal van een schrijver niet eens beheersen.

Als je in het Papiamentu schrijft, moet je die taal goed beheersen. Een schrijver die de taal niet beheerst waarin hij schrijft, is een componist die geen noten kan lezen, hij schrijft maar wat op. Dat is een kwaad. Dat kan je gaan zitten roemen, maar zoiets doe je alleen als je denkt: dan hoef ik zelf een volgende keer er ook niet zo mijn best voor te doen.

Subsidies aanvragen bijvoorbeeld, dat heb ik zelf nooit gedaan. Ik vind dat ik niet het recht heb om bij het Nederlandse Fonds van de Letteren aan te kloppen. Wat heeft de Nederlandse belastingbetaler eraan als hij voor mij belasting betaalt? Ik vind het niet in orde als mensen dat doen, het zijn ook vaak de mensen die het hardts op Nederland, de Nederlander en het Nederlands schelden. In dat soort scheidingen tussen goed en kwaad ben ik heel strikt.

Er zijn natuurlijk nog veel belangrijker dingen van de binnenwereld die mij bezighouden, die soms obsessies voor me zijn, maar daar praat ik niet over in een interview, die moeten de mensen maar in mijn boeken lezen, daar staat het precies zoals ik het bedoel: je kan dat niet kort samenvatten'.

Volgens jou is een essentieel verschil tussen een bepaalde filosofie en een filosofie zoals ze in een verhaal tot uiting komt.

'Dat is het precies. Een echte filosofie is een strak stelsel, terwijl het leven, het denken, het gevoel vàn binnen, dat is geen strak stelsel. Gevoelsmatig natuurlijk wel, voor mijzelf is het een sluitende eenheid, maar voor een ander zitten er tegenstrijdigheden in. In plaats van abstracte woorden ga je als schrijver een verhaal geven, gebeurtenissen beschrijven die die ambivalentie ook hebben: zo en zo gebeurt het en een goed lezer kan dan reconstrueren wat jou bezighield.

In een verhaal hoef je niet alles met logische redeneringen te bewijzen, je kan het laten gebeuren. Dat kan in een filosofie niet. Ik zou bepaalde dingen uit mijn werken echt niet in algemene termen kunnen uitdrukken, maar wel in een gebeurtenis. Dat is een voorsprong die schrijvers op filosofen hebben.

KNUTSELEN

Als een schrijver in zijn werken die voorsprong niet heeft, dan is hij aan het knutselen, dan is zijn werk geschikt voor het damesblad en de kinderkamer. Je binnenwereld in de buitenwereld laten gebeuren, zo zou je schrijven kunnen omschrijven. En dat in taal, op een manier dat de taal een andere dimensie krijgt dan ze in het dagelijks gebruik heeft'.

De honden blaffen weer. Tip Marugg schrikt op uit zijn monoloog.

'Je hebt me aardig te pakken, maar jij weet niet waar ik jou te pakken heb. Het huis, het huis, als dat er maar komt. Laat de mensen maar met jou contact opnemen als ze iets geschikts weten. Jij hebt tenslotte je interview gehad, dan moet je er ook maar wat nazorg aan besteden'.

Toen ik Tip het verzonnen interview liet lezen, was het lang stil. Tenslotte zei hij resoluut: 'Nee, dat plaats je niet. Ik moet gaan uitkijken met jou, je herinnert je te goed wat ik tegen je zeg'.

Was het bescheidenheid, schaamte, afkeer van publiciteit? Ik wist het niet, wel verbaasde ik me er later over, na de nominatie voor de AKO-literatuurprijs, dat hij interviews gaf aan Nederlandse media.

De historie om zijn huis nam een onverwachte wending: nog voor het verschijnen van de kerstkrant vertelde Tip me opgetogen dat hij eindelijk iets had, nog wel in de rustigste streek van het eiland, ver weg van de stad. Het wekelijkse bezoek verplaatste zich daarheen; het eiland dat het universum omvatte, bleef voor mij gelukkig bestaan.

Tip was in zijn nieuwe huis minder gespannen, maar het schrijven wilde opnieuw niet opschieten. Meer mensen bezochten hem nu regelmatig; hoewel hij voor een kluizenaar in een ideale omgeving woonde, was het met zijn kluizenaarsschap voor een deel gedaan.

AFSCHEID

Toen uiteindelijk niet Tip, maar ik naar Nederland vertrok, moet ik hem hebben teleurgesteld, al heeft hij dat nooit uitgesproken. Bij het afscheid zei hij dat ik eens iets groters moest schrijven dan recensies. De stemming was zodanig dat ik zijn uitdaging aannam, op voorwaarde dat hij daarna een derde roman zou publiceren. Dat beloofde hij. We hebben beiden woord gehouden; het zal wel toeval zijn geweest.

Nu ik na zoveel jaar het bijna vergeten, nooit gehouden interview met Tip herlees, is het verleden toch opgehelderd. Ik begrijp nu waarom Tip niet wilde dat het in de *Amigoe* zou worden gepubliceerd: zijn stellige uitspraken over actuele zaken op Curaçao zouden zijn rust verstoren, het was te dicht bij zijn voortuintje, waar je zo maar in kon rijden.

Ik weet nu ook waarom ik nog vrijwel dagelijks aan Tip denk. Hij is de belichaming van Curaçao, een miniem stipje dat het universum weerspiegelt, helder, overzichtelijk en met een warmte die continenten niet kennen. Wie het echt bezocht, is voorgoed een ontheemde.

AANTASTING VAN LEVENSBEHOEFTEN
Latijnsamerikaanse en Caribische Kerken:

Terugbetaling van schuld is zonde...

KINGSTON-Hetvorderen van schulden door het buitenland en het betalen van die schulden door onze landen is een zonde. Dat stellen leiders van de katholieke en protestantse kerken in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied in een gezamelijke verklaring over de schuldencrisis.

De verklaring vormde het sluitstuk van een speciale conferentie in Kingston (Jamaica), waaraan ook vertegenwoordigers van het Vaticaan, de Wereldraad van Kerken en de Europese en Noordamerikaanse kerken deelnamen. Volgens de verklaring hebben de afgelopen vier jaar volkeren uit deze regio een "systematische en geplande verstoring van hun levensbehoeften zoals gezondheid, voeding en huisvesting, arbeid en ontwikkeling" doorgemaakt, omdat het nakomen van financiele verplichtingen de hoogste prioriteit van de politiek van die landen is geworden.

VOORRANG

De 140 deelnemers willen dat menswaardige leefomstandigheden en milieubescherming voortaan voorrang krijgen bij het afsluiten van leningen. Ondanks alle inspanningen is het de landen nog niet gelukt de 'progressief groeiende schulden' in te dammen. Eind 1989 waren de schulden van de Latijnsamerikaanse landen en het

Bezorgdheid over toenemende onrust in Zuid Afrika en verzet tegen de 'politieke neutrale stellingname van de kerk'.

Caribisch gebied opgelopen tot 422 miljard dollar.

De conferentie wil ook een Latijnsamerikaans-Caribische commissie oprichten die met de grote monetaire organisaties als het IMF en de Wereldbank gaat overleggen over de schulden. De commissie moet ook bekijken of de kerken schulden kunnen overnemen en die ten goede laten komen aan ontwikkelingsprojecten.

DRUGSSTRIJD

In hun slotverklaring spraken de deelnemers ook hun veroordeling uit over de "militaire bestrijding van de drugshandel". De slachtoffers van deze strategie zijn cocaboeren en de kleine handelaars, terwijl de rijke 'drugsbourgeoisie' onaangetast blijft. De militaire acties roepen steeds meer geweld op in de Latijn-Amerika.

In plaats van militair ingrijpen willen de kerkelijke leiders bekijken of de drugshandel uit de criminele sfeer gehaald kan worden, zodat het geweld vermindert en de kleine boeren kunnen worden geholpen.

Kathedraal in Moskou heringewijd

MOSKOU - Onder enorm grote belangstelling heeft de patriarch van de Russisch-orthodoxe kerk Aleksi de Heilige Basilius kathedraal ingewijd waarna een plechtige Eucharistieviering volgde. Het was in feite een hernieuwde inwijding nadat de kerk onder het communistische bewind voor andere doeleinden was gebruikt.

(AFP-satellietfoto)

Oproep tot eenheid blanke Kerken Z.Afrika

Discussie over neutrale houding Nederduitse Kerk

PRETORIA - De Algemene synode commissie van de Nederduits gereformeerde kerk (NGK) in Zuidafrika heeft een ferme oproep gedaan tot een meer zichtbare, structurele eenheid van de drie blanke hervormde kerken in dit land. Volgens deze commissie mogen er wel verschillen bestaan over kwesties met betrekking tot de bijbel maar die zijn niet ernstig genoeg om de scheiding welke er nu bestaat te bestendigen.

Dezelfde commissie heeft zijn grote bezorgdheid uitgesproken over de toenemende onrust en het voortdurende geweld in bepaalde delen van het land. In een verklaring welke vanaf de preekstoelen van de bij de Nederlands gerefomeerde kerk aangesloten kerken is voorgelezen wijst de commissie er op dat het 'anarchistische gedrag van sommigen en het zinloze verlies van mensenlevens en eigendommen in scherpe tegenstelling staan tot het feit dat 77 procent van de bevolking zich als christelijk beschouwt'.

Met pijn in het hart dringt de commissie er op aan vreedzame oplossingen na te streven. Op de overheid wordt een beroep gedaan krachtig en rechtvaardig deze anarchie, waar dan ook, tegen te gaan.

MINDER

In gesprekken over de toekomst van Zuidafrika stelde de NGK-voorzitter Johan Heyns vast dat de nieuwe grondwet van Zuidafrika heel wat minder christelijke taal zal gaan bevatten als nu het geval is. De kerk moet er zich bewust worden van de groeiende rol van andere godsdiensten en van seculiere krachten in de Zuidafrikaanse samenleving.

In deze kerk komt ook verzet tegen wat de protestererende noemen de 'politieke neutrale stellingname' van hun kerk. Daarvan getuigden publicaties in het opinieblad Innig. Daarin werd de leiding van de kerk verweten dat men zijn verantwoordelijkheden probeert te ontlopen door zich neutraal op te stellen. Pastor Willem Nicol is van mening dat de kerk tot heden toe de rechtse hardnekkigheid had gesteund door herhaaldelijk te verwijzen naar het 'antichristelijke communisme'.

De missioloog David Bosch noemt deze neutraliteit een keuze een keuze voor de status quo. De journalist Ina van der Linde schreef in dezelfde geest.

In antwoord daarop zei Lefras Moolman die gedurende drie NGK-synodes de PR- man was dat het niet correct was te zeggen dat de NGK de status quo kritiekloos aanvaardt. Zij haalde daarbij voorbeelden aan van synode-verklaringen over de krottenwijken, het optreden van de politie en de onrechtvaardige toepassing van de wetten.

Bisschop Runcie:

Aandacht voor oecumene bij opvolger

LONDEN - De aftredende primaat van de Anglicaanse kerk aartsbisschop Robert Runcie voorziet voor zijn opvolger een bredere oecumenische rol.

Runcie die volgend jaar vervroegd aftreedt als hoofd van de Angglicaanse kerkgemeenschap is van mening dat zijn opvolger meer tijd zal moeten besteden aan pogingen een soort van samenhang binnen de Anglicaanse gemeenschap te bereiken. Hij zal zich daarbij moeten inzetten deze samenhang zover mogelijk gedaan te krijgen. Hij zal zich verder meer moeten concentreren op de oecumenische eenheid. Runcie is ook de opvatting toegedaan dat de Britse Anglicaanse kerk zich meer Europees moet gaan gedragen.

NEW YORK - De uitvoerende raad van de United church of Christ heeft in een verklaring aan de pers laten weten dat men het betreurt dat het imago van de zwarten en de kleurlingen zo negatief uitvalt in de media.

Al te vaak wordt de indruk gewekt dat sociale kwalen en mistoestanden zoals drugs, misdaad, AIDS, analfabetisme, het in verwachting geraken van tieners, enz zich vooral voordoen in de zwarte gemeenschappen. Men acht het tijd dat de media een wat positiever beeld geven van het leven binnen de Afrikaans-Amerikaanse gemeenschappen.

N.a.v. éénwording Duitslanden:

Bij joodse volk angst en wantrouwen

JERUZALEM - Het joodse volk kijkt met "angst en groot wantrouwen" naar de Duitse vereniging. Bovendien is het teleurgesteld dat de jodenvervolging door de Nazi's niet met zoveel woorden in de preambule van het verenigingsverdrag is genoemd.

Dit heeft voorzitter M. Drobles, voorzitter van de Israeliasche afdeling van het Joods Wereldcongres JWC, aan de Westduitse ambassade in Tel Aviv geschreven. De brief is in Jeruzalem openbaar gemaakt. "Ik ben teleurgesteld en ontzet omdat bondskanselier Kohl heeft geweigerd het verzoek te honoreren van Heinz Galinski, voorzitter van de joodse koepelorganisatie in Duitsland, om de Duitse verantwoordelijkheid voor de jodenvervolging duidelijk in de preambule te vermelden," aldus de brief. t begin zijn morele plicht verzaakt, dan is dit een waarschuwing voor het joodse volk en voor de gehele mensheid. Het is onacceptabel dat de afschuwelijke misdaden van de Nazi's uit de herinnering van de Duitsers zouden verdwijnen.

Drobles kondigde aan dat hij het JWC zal mobiliseren om alsnog de preambule gewijzigd te krijgen.

Na oproep tot meer participatie volk

Koning van Tonga boos op bisschop

TONGA - Koning Taufa'Ahau Tupou IV van Tonga is van mening dat de Rooms-katholieke bisschop van Tonga, mgr Talesio Finau, een communist is. Hij zou door het Marxism e zijn geindoctrineerd sinds zijn verblijf in de Filipijnen in de jaren 70.

Mgr Finau, die actief is in de oecumene, was op het ogenblik dat hem dit in de schoenen werd geschoven in het buitenland. In antwoord op deze beschuldiging heeft de Ierse priester Kevin Lyons echter verklaard, die assistent is van mgr Finanu, dat de koning niet anders doet dan de aandacht af te leiden van het verlangen van Tonga's bevolking die veranderingen wenst. De bisschop heeft niet anders gedaan dan de onder het volk levende gevoelens te verwoorden en daaraan uiting te geven.

De bisshop had laten weten dat de bevolking van Tonga de noodzakelijk geachte veranderingen wil zien doorgevoerd zodat de mensen kunnen deelnemen aan het beslissingsproces. Dit is heel wat anders dan Marxisme en communisme, aldus de Ierse priester. In Tonga heeft de koning overeenkomstig de grondwet zeer veel macht.

Kracht en zwakte christendom-Islam

AMSTERDAM - De kracht van de Islam is de zwakte van het christendom en omgekeerd. Terwijl in de Islam de profeet Mohammed, de Koran en de heilige plaatsen Medina en Mecca centraal staan, is het christendom door nationale en culturele verschillen onderling zeer verdeeld.

Anderzijds is het de kracht van het christendom dat de Openbaring zich in alle talen en culturen heeft geuit. De Islam is niet in staat die diversiteit te aanvaarden. Dit is de mening van de uit Gambia (West-Afrika) afkomstige dr. Lamin Sanneh, hoogleraar aan de Yale University, een van de voornaamste Amerikaanse universiteiten. Hij sprak op een studiedag te Amsterdam over de dialoog tussen Moslims en christenen.

SECULARISATIE

Met de andere spreker, de Canadese emeritus-hoogleraar dr. Wilfred C. Smith van de Harvard University, toonde Sanneh zich bezorgd over de secularisatie. Hij verwees naar de uitspraak van president Havel van Tsjechoslowakije, dat er een geestelijk reveil nodig is voor de sociale en politieke vernieuwing.

De negatieve vorm van secularisatie (de afwijzing van de religie) komt volgens Smith steeds meer in de problemen omdat het niet meer is dan een aanbidding van het materialisme. "Een echte atheist is iemand die van niemand houdt en zelf geen liefde ervaart."

Smith noemde het een van de grootste fouten van de academische wereld dat de transcendente werkelijkheid wordt ontkend. Hij sprak de hoop uit dat het nadenken over God weer een van de hoofdstromen van het Westerse denken wordt.

ANDERE VORMEN

Nodig is een theologie die erkent dat God niet alleen christelijke, maar ook joodse en Moslimkinderen heeft. We hebben geen enkel belang bij een christelijke theologie over de Islam. Het is volgens Smith het fundamentele tekort van de drie monotheistische religies dat ze niet willen inzien dat de openbaring zich ook in andere vormen heeft geuit.

Hij werd hierin weersproken door emeritus-hoogleraar dr. J. Verkuyl van de VU, die dit een 'Esperantotheologie' noemde. Christenen hebben ook de opdracht anderen ertoe over te halen volgeling van Christus te worden.

Frans Canada

Bisschoppen uiten spijt aan vrouwen

QUEBEC - De bisschoppen van het Franssprekend deel van Canada hebben hun schuld bekend voor de tegenwerking van Roomskatholieke zijde tegen het vrouwen-kiesrecht indertijd. De bisschoppen van Quebec hebben daarover hun spijt betuigd.

In 1949 kregen de vrouwen in Canada het recht om te stemmen. Dit jaar is het vijftig jaar geleden dat dit gebeurde. Aartsbisschop mgr Gilles Quellet van Rimoski, de voorzitter van de bisschoppen-conferentie van Quebec heeft in verband met dit jubileum een verklaring uitgegeven. Sindsdien, aldus de aartsbisschop, hebben de bisschoppen een volledige autenthieke evangelische bekering ondergaan. In 1949 zagen de bisschoppen namelijk de noodzaak van het vrouwenkiesrecht niet in. Dit op grond van het ook uit de koloniale geschiedenis bekende argument: de vrouwen hebben er geen behoefte aan. Het kiesrecht zou hen trouwnes 'bloot stellen aan de hartstochelijke avonturen van het stemgebeuren'. Zo meenden de bisschoppen toen.

Een te groot verkeersvolume is ook schadelijk voor het milieu. Op deze foto een beeld van het dagelijkse verkeer in de Italiaanse hoofdstad Rome, waar de luchtvervuiling hand over hand toeneemt.

NEDERLANDERS VERBRUIKEN TEVEEL ENERGIE

Overproduktie bedreiging in West Europa

Voor schoner milieu is volumebeperking nodig

TOT HALVERWEGE de jaren tachtig heeft men in de Westerse landen gedacht dat een goed milieubeleid met technische hulpmiddelen te verwezenlijken zou zijn. Via zuiveringsinstallaties en filters zou de milieuvervuiling in Nederland een halt toegeroepen kunnen worden.
Intussen hebben wij echter gemerkt dat een daarop gebaseerd milieubeleid niet tot resultaten kan leiden. Technische maatregelen- in de landbouw, het verkeer, bij de energieopwekking en in de industrie- helpen niet meer, indien de wijze waarop goederen en diensten geproduceerd worden en de hoeveelheid van die goederen en diensten geheel buiten schot blijven.

Veel maatschappelijke ontwikkelingen die in onze samenleving ingebed liggen, hebben tot gevolg dat het volume van bepaalde activiteiten steeds groter wordt.
Dit gold tot voor kort voor de sterke toename in het aantal varkens dat in Nederland gefokt wordt, in het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de agrarische productie, in het aantal auto's dat op de weg komt, in het aantal kilometers dat ermee gereden wordt, in het energieverbruik en ga zo maar door. Er moet nagegaan worden wat gedaan kon worden aan deze volumes.
In Nederland is in de sector akkerbouw dit volumebeleid al sterk aan de orde gekomen. Deze bedrijfstak leidt erg onder een overproduktie.
Aan de ene kant is er in West Europa een overproduktie van agrarische produkten, zoals graan en melk, en aan de andere kant zijn om deze produktie te bereiken grote hoeveelheden bestrijdingsmiddelen en meststoffen- zowel dierlijke mest als kunstmest- nodig. Het komt erop neer dan een sterke milieubelasting moet worden geaccepteerd om maar een overproduktie in stand te houden.
De Europese Gemeenschap tracht via zuiver economische maatregelen deze overproduktie af te remmen. Voor grote groepen agrariërs betekent dit een vrijwel onacceptabele vermindering van de inkomsten.
Een ander voorbeeld van een menselijke activiteit waarbij volumebeleid dringend gewenst is, is het verkeer. Door eens sterke toename in het aantal verkochte auto's en in het gebruik ervan is in Nederland een groot milieuprobleem ontstaan. Niet alleen veroorzaken de groeiende files voor de autogebruikers zelf een steeds groter probleem; ook de produktie van luchtverontreinigend stoffen wordt op den duur ontoelaatbaar.
Ook hier zijn de producenten van deze autokilometers, d.w.z. de autobezitters zelf, nog lang niet overtuigd dat er nodig wat aan het volumebeleid moet gebeuren. Toch zal op een of andere manier in de Westerse landen de per inwoner gereden autokilometer moeten worden verminderd.
Een derde bedrijfstak waarbij een toename in volume leidt tot milieuproblemen is de energie-opwekking en het energieverbruik, een onderwerp dat gezien de huidige oliecrisis volop in de belangstelling staat.

Vervolg op pag. 9

Natuurlijk brein wordt nagebootst

Hersenen van de mens zijn geniale computer

DE HERSENEN zijn geniale computers. Informatici wisten dat al langer. Ze willen de hersenen nabouwen om de beperkingen van zelfs de modernste supercomputer op te heffen. Ook aan de Katholieke Universiteit Nijmegen (KUN) trachten onderzoekers de geheimen van het brein te doorgronden.
Maar het is hoogst twijfelachtig dat een denkende machine de mens de baas wordt of zelfs zou kunnen tippen aan de minuscule hersenen van bijvoorbeeld een bij.

Computers zijn in staat om de meest fantastische prestaties te leveren. Het zijn ware getallenkrakers, die uiterst nauwkeurig de baan van een satelliet kunnen berekenen. Of een biologisch stofje anayleren in een fractie van een seconde. Maar zelfs de modernste computer volgestouwd met de nieuwe snufjes laat het afweten als het gaat om de meest alledaagse handelingen als lopen, praten en herkennen.

BIJ

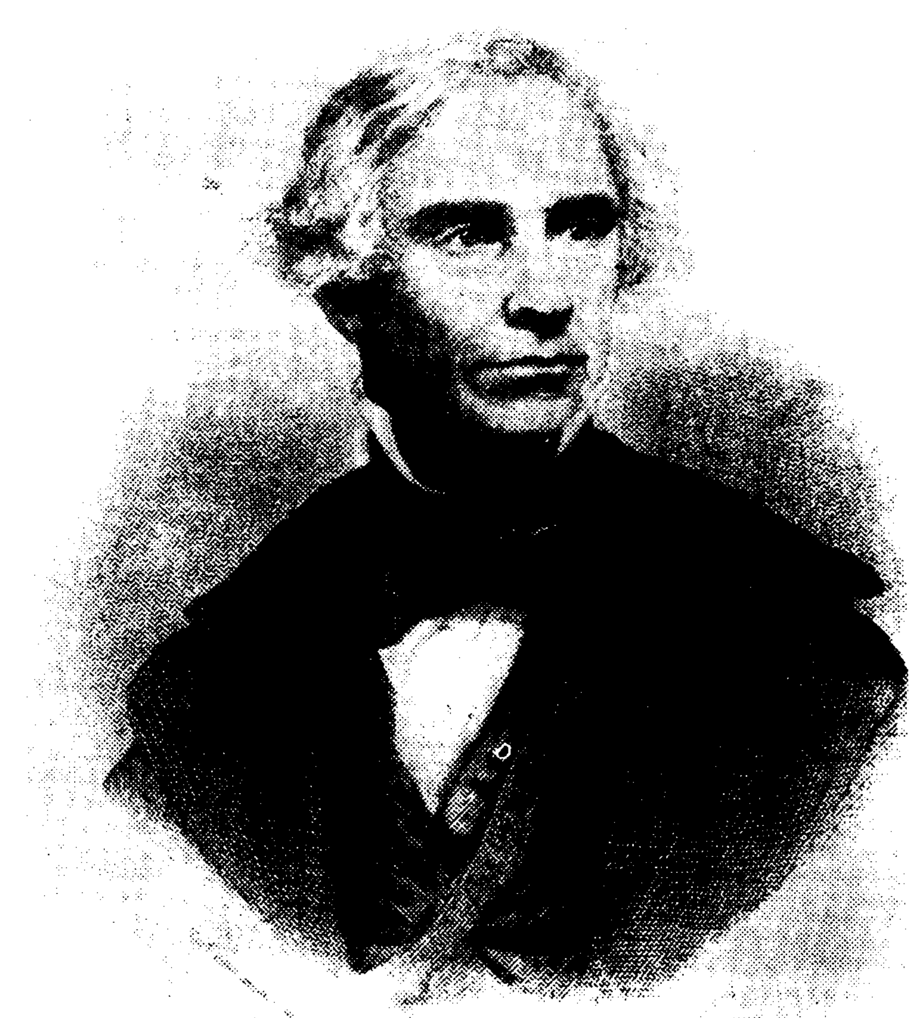
De hersenen van een mens voeren die taken uit, zonder dat wij erbij nadenken. Computerbouwers kijken met enige afgunst naar deze verrichtingen van het menselijke brein. Zelfs de ogenschijnlijk simpele hersenen van een nietig rondzoemend bijtje wekt bij hem al jaloezie op. Welke luchtvaartmaatschappij zou niet graag een apparaat in huis hebben, die net zo'n nauwkeurig vluchtschema kan berekenen als het zenuwstelsel van de bij.
Het nabootsen van de hersenen is voor de Nijmeegse hoogleraar prof.dr.C.Gielen de manier om een nieuw soort computer te ontwikkelen: kunstmatige intellegentie.
'Het natuurlijke zenuwstelsel bezit het vermogen om zeer gecompliceerde taken uit te voeren. Biologische en psychologische kennis over de wijze waarop de hersenen van mens en dier leren, dient als inspiratiebron om met wiskundige methoden kunstmatige intellegentie te ontwikkelen', zegt hij. Prof. Gielen is onderzoeksleider van het Nederlandse onderzoek naar kunstmatige intelligentie, ook wel kunstmatige neurale netwerken genoemd en als hoogleraar experimentele natuurkunde werkzaam bij de vakgroep Medische Fysica en Biofysica van de Katholieke Universiteit Nijmegen.

LEREN

Het idee van Gielen om het natuurlijke brein na te bootsen is niet nieuw. Al in de jaren veertig raakten de onderzoekers in de ban van de mogelijkheden van de hersenen. Het was de geleerde Hebb die in 1948 de basis legde voor het hedendaagse onderzoek naar kunstmatige intelligentie. Leren was volgens hem een proces in het brein waarbij verbindingen tussen zenuwcellen (neuronen) die aktief zijn bij een leerproces sterker worden gemaakt. Deze aktieve neuronen zijn allen tegelijkertijd werkzaam, zij verwerken de informatie dus parallel aan elkaar.
Daarentegen worden verbindingen verzwakt tussen die neuronen die niet betrokken zijn bij het leren. Uiteindelijk wordt gedurende het leerproces een bepaalde hoeveelheid informatie in de hersenen opgeslagen in de vorm van een hecht netwerk van neuronen. Zo bezien is leren verbanden leggen tussen ingevoerde en uitgevoerde gegevens op basis van het verzwakken en versterken van verbindingen tussen zenuwcellen.

PARALLEL

Met behulp van de leerregel van Hebb probeerden computerbouwers tot in het begin van de jaren zestig zogeheten parallelle hersenprogramma's te bouwen. Maar de vereiste techniek en kennis ontbrak, het ontwerpen van parallelle computers werd stopgezet. Enigszins noodgedwongen stortten ze zich uit alle macht op die andere manier van bouwen, het stapsgewijs (sequentieel) programmeren.
De personal computer tot en met de modernste supercomputer zijn volgens deze methode geprogrammeerd. Ze bestaan uit één processor, die de benodigde invoergegevens stap voor stap verwerkt. Dankzij hun sequentiële werkwijze kunnen ze in korte tijd ellenlange berekeningen uitvoeren. Maar sequentiële programmering is niet de manier om computers te ontwikkelen die kunnen spreken, lopen en geschikt zouden zijn voor andere ogenschijnlijke vanzelfsprekende handelingen. Dit soort zaken vereist dat veel informatie tegelijkertijd verwerkt wordt.
In het geval van de rondzoemende bij: het beestje kan perfect op een bloem landen, omdat op het moment van de landing zijn zenuwstelsel zowel visuele informatie verwerkt als informatie uit de vleugelsspieren en het evenwichtsorgaan.
De parallelle werking betekent ook snel beslissen: een heleboel gegevens kunnen op hetzelfde moment verwerkt worden. Voor de sequentiële computer betekent hoe meer gegevens, des te meer stappen, en des te trager hij de taak zal uitvoeren.
Het aantrekkelijke van gelijktijdige informatieverwerking is ook de ongevoeligheid voor beschadigingen. Niet één processor doet het werk, maar vele processoren tesamen klaren de klus. Net als bij de hersenen: een neuron meer of minder doet er niet toe, er zijn genoeg cellen die het werk kunnen overnemen. In een sequentiële computer hoeft slechts een draadje los te zitten en hij doet het niet meer.

SAMUEL MORSE
...vondst van de eeuw...

SAMUEL MORSE: De man die 'schrijven' op afstand mogelijk maakte

= door Josef Lucke dpa =

HIJ WAS in zijn tijd een van de bekendste portrettisten in de Verenigde Staten, maar wereldberoemd werd Samuel Morse pas door zijn uitvinding van de telegraaf en de code van punten en strepen die nog steeds zijn naam draagt.
Het is nu alweer 150 jaar geleden dat Morse patent aanvroeg op beide uitvindingen en tegelijkertijd een verbeterde versie uitbracht van de telegraafontvanger die hij drie jaar eerder had uitgevonden. Decennia lang was deze apparatuur onmisbaar in het telegraafverkeer. Een bronzen plaquette in Central Park in het hartje van New York, herinnert de voorbijganger dagelijks aan de belangrijke ontdekking van Morse.

Samuel Morse werd in 1791 in Charleston in de staat Massachusetts geboren als zoon van een calvinistisch predikant. Hij ontwikkelde zijn code voor het alfabet gebruikmakend van een letterbak die hij leende van een drukkerijtje.
Eerst onderzocht hij hoe vaak de verschillende letters voorkwamen in een gemiddelde Engelse tekst. Daarbij bleek dat de letter E het meeste voorkwam, wat hem deed besluiten het kortste symbool, één punt te gebruiken voor de aanduiding van een E. Andere korte symbolen werden gebruikt voor letters die ook met grote regelmaat bleken terug te komen zoals de I (twee punten), de A punt-streep en de N streeppunt.
Door gebruik te maken van de telegraaf-sleutel die hij had ontwikkeld, liet Morse zien hoe men individuele letters als een serie electrische impulsen kon verzenden, korte impulsen voor een punt, langere voor een streep. Met een ontvanger kon men deze impulsen registreren op een papieren strip, de *ticker tape*. Hij kon op die manier aanvankelijk tien woorden per minuut verzenden en dat was al heel wat in die tijd.
Morse had eerst chemie en daarna electrotechniek gestudeerd aan de universiteit van Yale. Maar in 1810 keerde hij de natuurwetenschappen de rug toe om zich geheel aan de schone kunsten te gaan wijden in Londen en toen het geld op was in New York (1816)
Morse verwierf bekendheid door zijn portretten van president James Monroe en van de Franse edelman Marquis de Lafayette die de Verenigde Staten had bijgestaan in de onafhankelijksheidsoorlog tegen Groot Britannië. Maar ondanks zijn successen als kunstschilder bleef Morse kampen met geldgebrek.
De jonge Amerikaan vertrok weer naar Europa en ontwikkelde daar naast zijn interesse voor de kunst opnieuw belangstelling voor de wetenschap en met name voor alles wat met electriciteit te maken had.
Het was aan boord van de postboot *Sully* op zijn terugreis naar Amerika, dat Morse bij toeval een gesprek opving over experimenten met transmissies waarbij gebruik wer gemaakt van electromagnetisme. In die tijd was de Amerikaanse hoogleraar prof.Joseph Henry erin geslaagd met een electromagnetisch instrument een bel op een afstand van meer dan een mijl te laten rinkelen.

INGEWIKKELD

De apparatuur die in eerste instantie werd gebruikt bestond uit een grote mechanische zender verbonden met een 'letterzetter'. Een ingewikkeld systeem van cijfers diende daarbij als code. De ontvanger bestond uit een potlood verbonden aan een electromagneet die de signalen noteerde op een strip welke door een klokwerk werd getrokken. Later simplificeerde Morse de hele procedure door zijn punt-streep systeem van electrische impulsen.
En het was deze ongecompliceerde benadering die Morse een voorsprong gaf op zijn concurrenten die met dezelfde uitvinding bezig waren zoals Charles Wheatestone en William Fothergill Cooke uit Engeland en Carl Gauss, Wilhelm Weber en de sterrenkundige Karl August Steinheil uit Duitsland.
Morse ging door en ontwikkelde een lange afstands telegraafverbinding. Bovendien slaagde hij erin een sceptisch Huis van Afgevaardigden ervan te overtuigen om 30 duizend dollar- in dit tijd een fors bedrag- beschikbaar te stellen voor zijn project.
De eerste telegraaflijn werd aangelegd in 14 maanden over een afstand van 60 kilometer van Washington naar Baltimore.
Op 24 mei 1844 was Samuel Morse klaar voor zijn experiment en langzaam tikte hij zijn eerste boodschap: 'Wat heeft God geschapen?' Een medewerker ontving de boodschap in Baltimore en seinde het terstond terug.

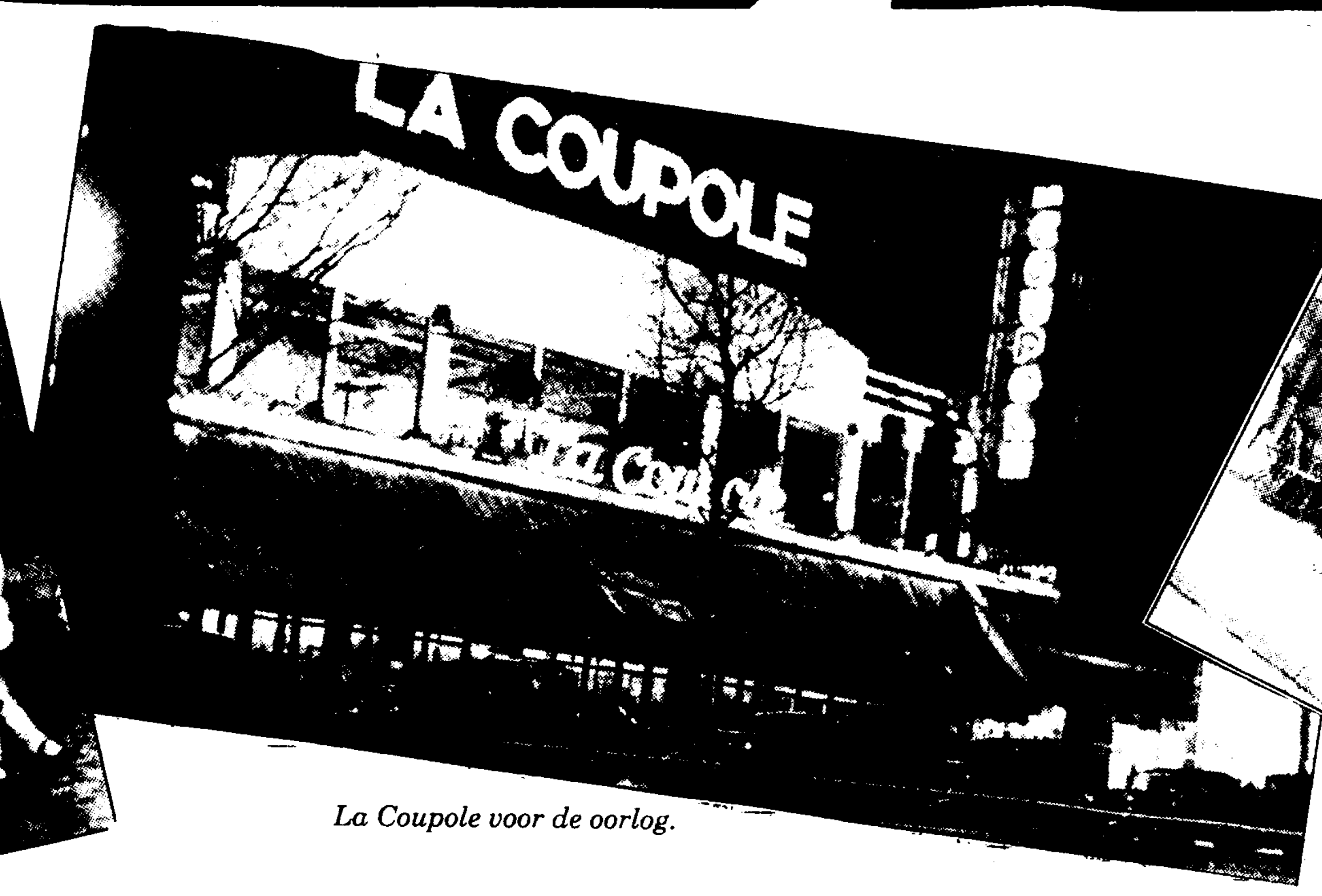
BOERENVERZET

Enkele dagen later, toen de implicaties van Morse's uitvinding pas goed waren doorgedrongen, noemde de New York Herald deze 'ongetwijfeld de grootste ontdekking van deze eeuw'. Maar uitbreiding van het systeem ging niet zo eenvoudig als men aanvankelijk had gedacht. In het Zuiden vernielden boeren de telegraaflijn, omdat deze volgens hun de oorzaak was van weersveranderingen en slechte oogsten.
De draden zouden 'alle electriciteit uit de lucht zuigen waardoor het minder ging regenen', aldus de boze boeren.
Maar langzamerhand kwam er meer begrip voor de uitvinding van Morse en zonder meer kan gesteld worden dat de telegraaf een belangrijke rol heeft gespeeld bij het openstellen van het Amerikaanse land van Oost naar West.

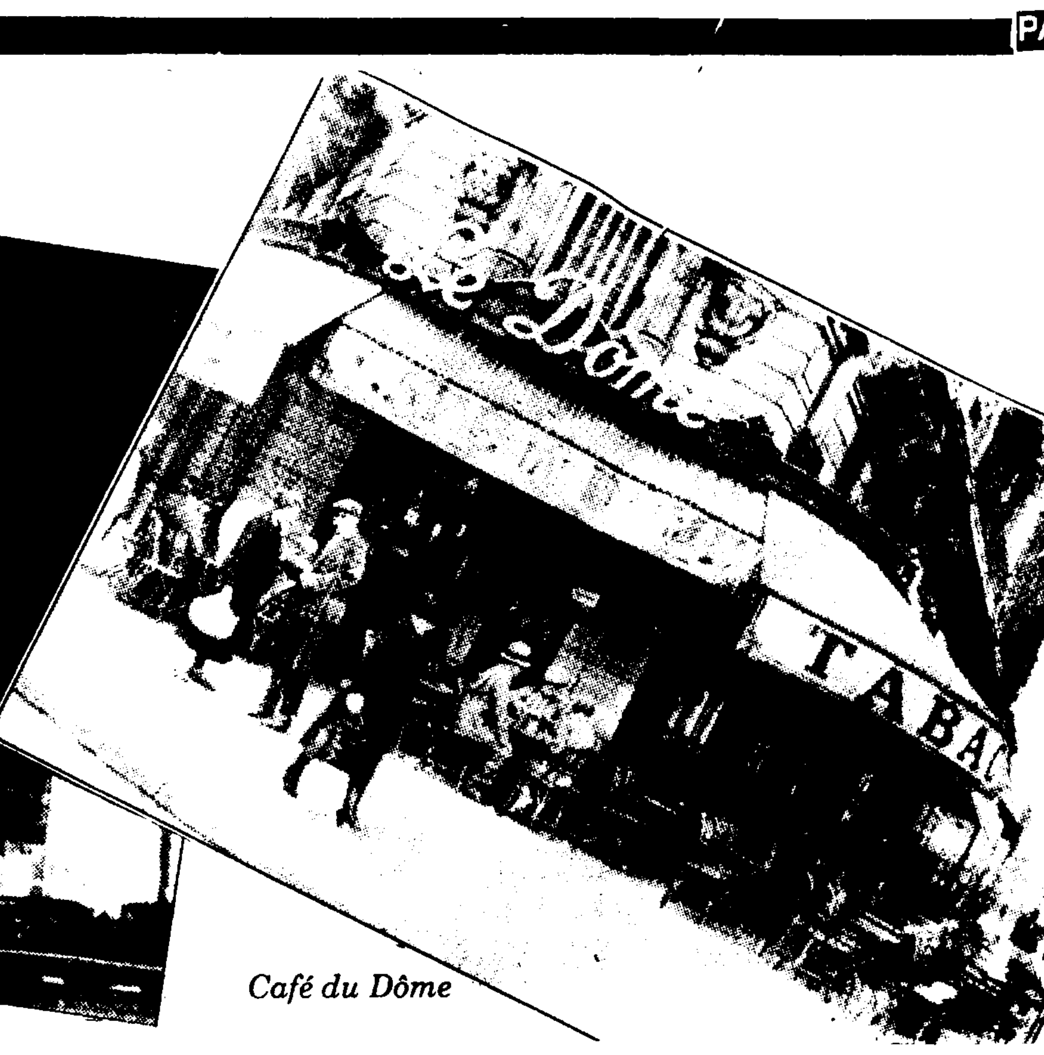
In Europa bleef men niet ver achter. De eerste Europese telegraaflijn verbond de Elbesteden Cuxhaven en Hamburg in 1849 en was vooral bestemd voor het doorgeven van scheepvaartberichten.
Samuel Morse raakte in later jaren in problemen, niet om technische redenen maar door juridische verwikkelingen. Er volgde de ene rechtszaak na de andere als gevolg van claims van andere uitvinders die het patent van Morse bestreden en zeiden dat zij hem voor waren geweest. Uiteindelijk besliste het Hooggerechtshof in Washington echter in zijn voordeel.
Intussen had men geleerd koptelefoons te gebruiken om de tekens van Morse af te luisteren en op te schrijven en weldra werd er op grote schaal overal ter wereld gebruik van gemaakt door: de scheepvaart, de posterijen, spoorwegen en kranten.
In 1867 kwam er een verbeterde versie van de telegraaf waarbij een tape-systeem werd gebruikt waarbij gaten werden geponst die de letters representeerden. De tape liep door een electromagnetische aflezer die boodschappen kon verzenden met een snelheid van 100 woorden per minuut.
Samuel Morse overleed op 2 april 1872. Het nieuws van zijn dood was zo de wereld rond, dankzij zijn eigen uitvinding....

Scott Fitzgerald en zijn vrouw Zelda en hun zoontje Scottie tijdens de Kerst in hun appartement in Parijs.

La Coupole voor de oorlog.

Café du Dôme

In het voetspoor van een verloren generatie

PARIJS WAS na de Eerste Wereldoorlog een toevluchtsoord voor vele jonge nog onbekende Amerikaanse schrijvers, maar ook Engelsen en een enkele Ier.

Het klimaat in de Franse hoofdstad was liberaal; voor de schrijvers een bevrijding vergeleken bij de Amerikaanse verstikkende provinciestadjes waar ze opgroeiden. Parijs was een nieuw leven.

Onder aantrekkelijke condities, want de gunstige koers van de dollar stelde de vrijwillige ballingen in staat zich onder te dompelen in een weergaloos feest dat ruim tien jaar zou duren. Ze kwamen naar Parijs om de verschrikkingen van de oorlog te verwerken en te schrijven. Ze werkten en dronken op de terrassen van cafés als Closerie des Lilas, Brasserie Lipp, Le Select en Le Dôme. Toen het succes kwam, el de verhalen hun scherpte verloren, verhuisden ze naar de rechteroever van de Seine om zich te bedrinken in Harry's bar en de Ritz. De literatuur dankt aan die periode grote werken als Tender is the night van Scott Fitzgerald, The Sun also rises en A Farewell to arms van Ernst Hemingway en Ulysses van James Joyce.

Hemingway was het belangrijkste en invloedrijkste lid van de feestende meute die door de Amerikaanse Gertrude Stein The Lost Generation werd gedoopt. Een verloren generatie, zonder perspectief, die in een roes het geluk najaagde alsof morgen de laatste dag zou zijn. Sommigen bleven nog jaren terugkomen, maar op 24 oktober 1929 was het echte feest voorbij. De aandelen niets meer waard, de dollar gekelderd en in de bar van de Ritz spraken de obers weer Frans. Noël Riley Fitch volgde in Met Hemingway in Parijs (Uitgeverij Strengholt) het spoor terug.

Bijna zestig jaar later bezocht hij de huizen en de café's waar Hemingway dronk en schreef. Het was een speurtocht naar een legende.

'Monsieur Hemingway zit aan de bar'

Ernest Hemingway aan het einde van de Tweede Wereldoorlog met de journaliste Janet Flanner in Les Deux Magots.

PAS VEEL later, toen Parijs niet meer was dan een stapeltje gescheurde kassabonnetjes met veel te hoge bedragen, drong door waarom de herinnering aan Hemingway niet aan de stad was blijven kleven. De trein terug reed langs de bossen van Compiègne, waar de wagon staat waarin de wapenstilstand van de Eerste Wereldoorlog is gesloten. Een oorlog waarin Hemingway zwaar gewond raakte en de eerste contouren zichtbaar werden van de harde jongen, de man van de wereld: soldaat, schrijver, bokser, drinker, jager en stierenvechter tegelijk.

De passagiers die ruim een uur geleden uit Gare du Nord zijn vertrokken richting Amsterdam doen ruim vijf uur over de rit. Dat is niet erg snel, maar voor Hemingway zou het zoiets zijn als een raket naar de maan. Het is het tempo waarin de wereld draaide dat zijn boeken nu iets onwezenlijks geeft. De obers in zijn stamcafé Closerie des Lilas zijn niet zo zeer veranderd. Ook de drankjes op de kaart niet, maar Parijs is niet meer de stad waar het lven elegant bruist, de armoede kleurrijk is en je onbekommerd avenues kunt oversteken.

De hotels staan te trillen omdat overal de metro onderdoor raast. Als de temperatuur zo rond de dertig graden komt, is de smog in sommige straten verstikkend en de meeste uren van de dag zijn de boulevards voor de voetganger geblokkeerd door nerveuze verkeersstromen. Het jachtige, de snelheid en het prikkelbare van de moderne metropool ontbreken in *The Sun Also Rises* en *A Moveable Feast*. Misschien omdat het er niet was, of misschien wilde hij het niet zien. Als Hemingway het over de stad had dan tenniste hij met Ezra Pound, bokste met Morley Callaghan en stond hij aan de bar met Scott Fitzgerald. En passant zijn er dan nog de uitstapjes naar de skipistes van St.Moritz en de stierengevechten in Pamplona.

Het spoor terug slingert zich dan ook voornamelijk langs plaatsen van verpozing zoals de café's op de linkeroever van de Seine en de huizen waarin het Anglo-Amerikaanse literaire leven zich afspeelde. Maar vooral café's, want het was een ongekend dorstige periode in de literatuur. De verhalen van groepen die 'savonds de Boulevard Montparnasse onveilig maakten, de glazen whiskey tot aan de rand gevuld, hebben natuurlijk iets aantrekkelijks. De wereld was jong, de deelnemers aan het feest onoverwinnelijk en het beste wat ze in zich hadden werd toen op papier gezet.

Maar wie de situatie van de andere kant bekeek, vanaf de schaduwzijde van het terras bezijden het rumoer, zou ook het dramatische en het machteloze kunnen herkennen in de ogen van de jonge mannen die met een ongekende heftigheid het ene glas na het andere achterover sloegen. Om de oorlog te vergeten of het gebrek aan toekomst te compenseren. Uiteindelijk gingen de bekendsten van hen gedesillussioneerd aan drank en wanhoop ten onder. Scott Fitzgerald, schrijver van *The Great Gatsby* en *Tender is the night* stierf al op zijn 43ste, in feite was hij al jaren eerder knockout. Hemingway schoot zichzelf toen hij 61 was met een geweer door het hoofd omdat hij, geteisterd door overmatig alcoholgebruik, verstandverlies vreesde.

VERLOREN GENERATIE

Hemingway heeft zich altijd verzet tegen de betiteling Verloren Generatie, hem en zijn vrienden toebedeeld door de schrijfster Gertrude Stein. Zelf had hij het over de Sun-generatie, in feite dezelfde mensen die hij in zijn meesterwerk *The Sun Also Rises* beschreef.

Hij was in de oorlog geweest, was verslaggever, schrijver en voelde zich in het geheel niet 'lost'. Ook was hij, toen nog, enthousiast over zijn vrienden. Met name over Scott Fitzgerald, die toen hij in de jaren twintig in Parijs arriveerde, in tegenstelling tot de anderen al een succesvol schrijver was. Zijn eerste boeken verkochten goed en mede door de gunstige koers van de dollar bulkte hij van het geld. Samen met zijn vrouw Zelda, die na enkele jaren in een inrichting verdween, trok hij onrustig door Frankrijk: van Parijs naar de Côte d'Azur en weer terug; sprong in fonteinen, werd uit hotels gesmeten en dat alles zonder een moment nuchter te zijn geweest.

Toen de twee schrijvers elkaar ontmoetten was er nog sprake van grote wederzijdse bewondering. Hemingway roemde de talenten van Scotty, terwijl Fitzgerald overal rondbazuinde dat 'Hem' de ster van de toekomst was. De twee zagen elkaar voor het eerst in de Dingo Bar. Fitzgerald dronk er zo veel champagne dat hij bijna flauw viel.

'Toen hij daar zo aan de bar zat met het glas champagne in de hand, leek het alsof zijn huid strak over zijn gezicht kwam te zitten tot zijn hoofd wel een doodskop leek. De ogen zonken weg en begonnen doods te staan en de lippen waren opeengeperst en de kleur verdween van zijn gezicht, zodat het de kleur kreeg van afgedropen kaarsvet. Dat was geen verbeelding van me. Zijn gezicht werd een ware doodskop, terwijl ik erbij zat. *(A Moveable Feast)*.

De Dingo Bar aan de Rue Delambre 10 is nu een goedkoop Italiaans restaurant, maar de bar schijnt er nog steeds te staan. In de briefwisseling die de twee Amerikanen in de eerste jaren van hun vriendschap onderhielden was nog geen spoor van twijfel te bekennen, maar later toen Hemingway zich om tal van redenen van Scott Fitzgerald had afgekeerd, portretteerde H. in *A Moveable Feast* de ontmoeting.

Bij die reconstructie tekende Hemingway in bijna onzichtbare lijnen de barsten in de relatie, die er toen, op het moment dat het allemaal gebeurde, feitelijk niet waren. Hij beschreef het pafferig gezicht, de totale dronkenschap en de wartal die Fitzgerald uitsloeg. Dunk Chaplin, de beroemde pitcher van Princeton was de derde man in het gezelschap. De getuige. Later zou hij verklaren dat hij Fitzgerald nooit had ontmoet en op het moment van de gebeurtenis was hij zelfs niet in Europa.

ZELDA

Behalve dat Hemingway zich stoorde aan Fitzgeralds drankgebruik- veel drinken mocht wel, maar je moest het wel als een man doorstaan- had hij het ook niet begrepen op zijn vrouw Zelda, die haar echtgenoot onderdrukte en kleineerde. Beroemd is de anekdote waarin Scott vraagt of Hemingway de afmeting van zijn geslachtsdeel wil inspecteren 20omdat Zelda geklaagd had dat het te klein was om tot aanvaardbare prestaties te komen. Toen volgens H. alles in orde was gingen de twee naar de beelden in het park, en later ook naar de schilderijen in het Louvre kijken om Scott verder gerust te stellen. Bovendien claimde Hemingway, ook al weer achteraf, dat hij als eerste geconstateerd dat Zelda krankzinnig was. ('En toen boog ze zich voorover en zei tegen me, haar grote geheim onthullend, Ernest, vind je ook niet dat Al Jolson groter is dan Jesus... Scott heeft niets goeds meer geschreven tot hij zeker wist dat ze gek was' *(A Moveable Feast)*.

Maar nog beroemder is de bokswedstrijd in 1929 waar Hemingway het in een sportzaal opnam tegen de Canadese schrijver Morley Callaghan. Fitzgerald zou scheidsrechter zijn. De afspraak was één minuut boksen en twee minuten rust. Deze zuinige tijdsindeling was noodzakelijk, omdat Hemingway stijf stond van de drank. In Prunier, nog steeds een goed visrestaurant aan Rue Duphot 9, had hij bij de kreeft Thermidor een paar flessen bourgogne gedronken en onderweg nog wat whiskey's.

Beneveld en nauwelijks nog in staat iets te zien, begon hij aan de wedstrijd. In de eerste ronde sloeg Morley hem werkelijk alle kanten op. Callaghan zou later in New York nog beweren dat hij zijn tegenstander tegen de grond had geslagen, maar H. heeft dat altijd furieus ontkend. Na de afgesproken minuut liet Fitzgerald hen rustig doorboksen en pas na drie minuten en 45 seconden verloste hij zijn vriend uit zijn lijden. Hemingway die volgens kenners geen groot bokser was, maar wel alle smerige trucs kende, vermoedde opzet. Het was immers niet ongebruikelijk dat boksers de scheidsrechters omkochten om slechte rondes korter, en goede langer te laten duren. Hoewel Fitzgerald vergeving vroeg en kreeg gonsde het incident nog lang na in de literaire wereld aan beide zijden van de oceaan.

ST.GERMAIN

Het leven van Hemingway in Parijs begon op de linkeroever, vlakbij St.Germain des Prés waar hij met zijn eerste vrouw (er zouden er nog drie volgen) in Hotel Jacob et d'Angleterre logeerde. Het hotel bestaat nog steeds al is de eerste helft van de naam vervallen. Toen Hadley en Ernest hun suite huurden, kostte dat 12 franc per nacht; tegenwoordig moet je 950 franc neertellen. Die ontwikkeling blijft de speurtocht naar Hemingway als een vloek volgen.

Overal waar hij at of dronk zijn de prijzen omhoog gevlogen in een tempo aanzienlijk hoger dan de inflatie. Bij Brasserie Lipp, vroeger een gewone biertent waar Hemingway en Co kwamen vanwege het excellente bier en de goede zuurkool, liggen de prijzen op zo'n 30 franc per glas. Les Deux Magots aan de overzijde doet niet minder.

Het verhaal gaat dat de schrijver hier voornamelijk naar toe ging om serieuze gesprekken te voeren. Les Deux Magots is een van de weinige plekken, Lipp is er ook zo een, die weinig van haar glans hebben verloren. De inrichting is stijlvol, de terrassen majestueus, en de citron pressé- 30 franc per glas- beter dan waar ook in Parijs. Het vermoeden bestaat dat intellectuelen zijn ingeruild voor toeristen, maar het is nog steeds een café voor de Amerikaanse *big spenders* die bij de toiletjuffrouw een 10 franc-stuk op het schoteltje gooien, zonder dat zij opkijkt van haar breiwerk.

Verderop aan de boulevard ligt de zijstraat Rue d'Odéon. Hier zijn nog een paar broodkruimels blijven liggen die de grote schrijvers hebben gestrooid, om het vinden van het spoor makkelijker te maken. Links op nummer 7 huisde La Maison des Amis Livres. Hemingway kwam er vaak.

Eigenaresse Adrienne Monnier publiceerde niet alleen het eerste verhaal van Hemingway (*Fifty Grand*) in het Frans, maar ook in 1929 de eerste Franse vertaling van James Joyce's *Ulysses*.

Sinds die tijd hangt aan de gevel, ook nu nog, een uithangbord waarin Jocye en Monnier zijn weergegeven. Aan de overkant lag de boekwinkel en uitleenbibiliotheek Shakespeare and Company, het door Sylvia Beach gedreven legendarische centrum van Anglo-Amerikaanse literatuur in Parijs. Beide winkels zijn verdwenen, maar hoog in de

Vervolg op pag. 9

KWALITEIT NEEMT NIET TOE MET VOEDING

Verbeterde zorg is even belangrijk als voedselpakket

'MEN PROBEERT de gezondheidszorg om zeep te helpen'. Het klinkt uit de mond van dr. Pieter J. Offringa, kinderarts, die onlangs aan de Rijksuniversiteit van Groningen is gepromoveerd tot doctor in de geneeskunde, niet eens zò alarmerend. De realiteit is heel duidelijk wel zo, er wachten hem met de directie van het Diaconessenziekenhuis in Meppel waar hij thans aan verbonden is, gesprekken over de door de overheid opgelegde budgetten voor het komend jaar en daarin zal hij zijn argumenten ongetwijfeld nadrukkelijk op tafel leggen. De rek is eruit. 'Wij willen geen minimale zorg verlenen, maar een optimale zorg en dan hebben we het nog niet eens over een maximale zorg'.

Dr. Pieter Offringa (36) is gepromoveerd op het proefschrift *Perinatal studies in the Caribbean* met als ondertitel *Aspects of nutrition and metabolism.* Hij verbleef in het Caribisch gebied van 1981 tot 1983 als co-assistent in het Dr.Horacio Oduber hospitaal op Aruba en het St.Elisabeth-ziekenhuis op Curacao. Van 1983 tot 1985 werkte hij onder prof.dr. Boersma, zijn promotor, in het St.Elisabeth-ziekenhuis, vervolgens was hij twee jaar betrokken bij een research-project over voedingsaspecten tijdens de zwangerschap en van 1985 tot en met 1987 verzorgde hij workshops in ziekenhuizen op talloze eilanden in het Caribisch gebied. Daarbij gaf Offringa aan verpleegkundigen, vroedvrouwen en kinderartsen praktisch onderricht in de zorg van pasgeborenen, een project dat gesponsord werd door de Europese Gemeenschap. Daarna was hij twee jaar verbonden aan het Academisch Ziekenhuis in Groningen en vorig jaar werd hij benoemd tot kinderarts aan het Diaconessenziekenhuis in Meppel.

Zijn zin in een langdurig buitenlands avontuur werd geboren in Botswana, waar Pieter Offringa na voltooiing van zijn studie in Groningen vier [illegible] werkzaam was.

BEZUINIGINGEN

Een tropendokter die de behoeften in de gezondheidszorg in andere landen kent en deze vergelijkt met de mogelijkheden in één van de rijkste landen van de wereld. Hij zegt het niet met zoveel woorden, maar het is voor een beschaafd land als Nederland een schandelijke vertoning dat hele volksstammen verpleegkundigen, artsen en andere werkers in de zorgsector al enkele jaren op de barricades moeten klauteren om te bepleiten dat er meer armslag komt in het verzorgen van de zieke medemens.

'Door de bezuinigingen, de invoering van het budgetsysteem, een vast bedrag per ziekenhuis per jaar, zijn we van alle kanten uitgeknepen en ik voel en met mij vele anderen dat we uitgeknepen zijn, dat er niets meer uit te halen valt. Je kan nog wel knijpen, maar er komt niets meer uit. Er moet geld bij', beklemtoont Offringa.

Hij refereert aan een enquête waaruit bleek dat de meerderheid van de Nederlanders bereid is meer te betalen voor de gezondheidszorg. Want iedereen heeft weleens te maken gehad met een gezins- of familielid voor wie je hoopte dat hij of zij optimale verzorging zou krijgen. Het is aan de politiek, verklaart Offringa, deze bereidheid om financieel extra bij te dragen in de juiste banen te leiden, waardoor de ziekenhuizen weer optimaal aan de slag kunnen.

Hij vertelt van krantеberichten dat er in het ene ziekenhuis operatieskamers worden gesloten en in het andere ziekenhuis de orthopaedisch chirurgen met de armen over elkaar kunnen gaan zitten, omdat het budget voor protheses is opgesoupeerd. En in weer een andere kliniek wordt het dotteren van hartpatiënten gestaakt. De kas is leeg. Offringa voorspelt dat meer van zulke berichten de kranten zullen halen.

KEUZES

'We vragen alles wat mogelijk is in de gezondheidszorg, dan moet het ook betaald worden. Maar komen we met elkaar overeen dat niet alles kan dan zullen er keuzes moeten worden gemaakt. Dat is heel gemakkelijk. Het is nu half zacht. We willen alles. We willen meer echo's van babies, hart-, lever- en niertransplantaties en over enkele jaren alvleesklier-transplantaties bij suikerpatiënten. Dat zul je allemaal met elkaar moeten opbrengen of anders moet je kiezen. Eén ding is zeker. Kinderen worden als kleine mensen beschouwd, voor wie kleine zorg nodig is. Maar zij hebben juist hun specifieke behoeften en daarvoor zijn specifieke verpleegkundigen nodig. Dat kost geld. Je mag die behoefte aan zorg zeker niet ondergeschikt maken aan de zorg voor volwassenen. Als je op zo jong mogelijke leeftijd zorg kan verlenen, dan voorkom je vaak een behoefte aan zorg gedurende een heel leven lang. Een aantal handicaps wordt rond de geboorte opgelopen. Als je daar wat aan kan doen, moet je dat doen. Voorkomen is altijd beter dan genezen, dat is een oud gezegde, maar dat is ook zo'.

In zijn proefschrift doet dr.Offringa o.m. onderzoek naar de vraag: wat moet er extra aan energie zijn om een zwangerschap te volbrengen? Hij constateert: 'In grote delen van de wereld, Afrika, Azië, is de voedselsituatie slecht, maar daar worden wèl de meeste kinderen geboren. Hoe doen die vrouwen dat, vraag je je af. In Indonesië is het gemiddelde gewicht van een pasgeborene 2700 gram, in Tanzania 3000 gram en in Nederland 3400 gram.' In de kwaliteit van het jonge leven zit volgens Offringa weinig verschil. De zuigelingen- en kindersterfte is in de Afrikaanse- en Aziatische landen hoog, maar dat heeft vooral te maken met externe factoren, zoals het ontbreken van noodzakelijke hygiëne, geen leidingwater, waardoor infecties massaal kunnen toeslaan. 'In Indonesië en Tanzania', gaat Offringa verder, 'neemt de moeder ongeveer zes kilo in gewicht toe, in Nederland is dat tussen de twaalf en veertien kilo. Dat is boeiend. Wat is het vrschil? Is dat alleen maar vet en water?'

LEVENSKANSEN

Het is naar zijn mening niet zo effectief om door voeding het ongeboren kind groter te maken, omdat de 'kwaliteit' van het geboren kind daardoor niet echt toeneemt. Er zijn derhalve geen aanwijzingen dat meer gewicht automatisch grotere levenskansen betekent. In één van zijn stellingen in zijn proefschrift geeft de kinderarts aan een verbeterde zorg rondom de geboorte van het kind de voorkeur boven een verbetering van het voedselpakket.

'Stel dat je ze zwaarder maakt, dan krijg je problemen, doordat de geboorten minder gemakkelijk gaan of dat je keizersnedes moet toepassen. Hoe moet je in de bush een keizersnede doen? Och, alles zal toch wel ergens voor bedoeld zijn, dus het gewicht ook'.

Op Curacao deed dr.Offringa onderzoek onder zwangeren in welke mate zij extra energie nodig hadden. Die behoefte is niet zo groot, zo was de uitkomst. 'Zwangeren rusten meer, waardoor ze aanzienlijk wat energie besparen. Ik denk dat zwangeren een soort bezuinigingsmechanisme hebben, waardoor ze de zwangerschap makkelijker volbrengen, maar hierover zijn de boeken nog niet gesloten'.

Tijdens zijn onderzoek in het Caribisch gebied, kwam hij tot de slotsom dat de stelling dat negroïde kindertjes die gemiddeld een lager geboortegewicht hebben dan kinderen van het kaukasische (blanke) ras en daardoor een hogere sterftekans hebben, niet correct is.

MOTORIEK

Het lijkt erop dat negroïde pasgeborenen enigszins voor zijn op blanke kinderen. De zwangerschap duurt bij negroïde vrouwen mogelijk een week tot anderhalve week korter. 'Dit wetende zul je als een zwangere vrouw over tijd is eerder in moeten grijpen. Hier gaat het licht na 42 weken op Oranje knipperen'.

In het Caribisch gebied, zoals in Grenada waar Offringa onder meer werkzaam was, of in Afrikaanse landen zal men eerder moeten ingrijpen.

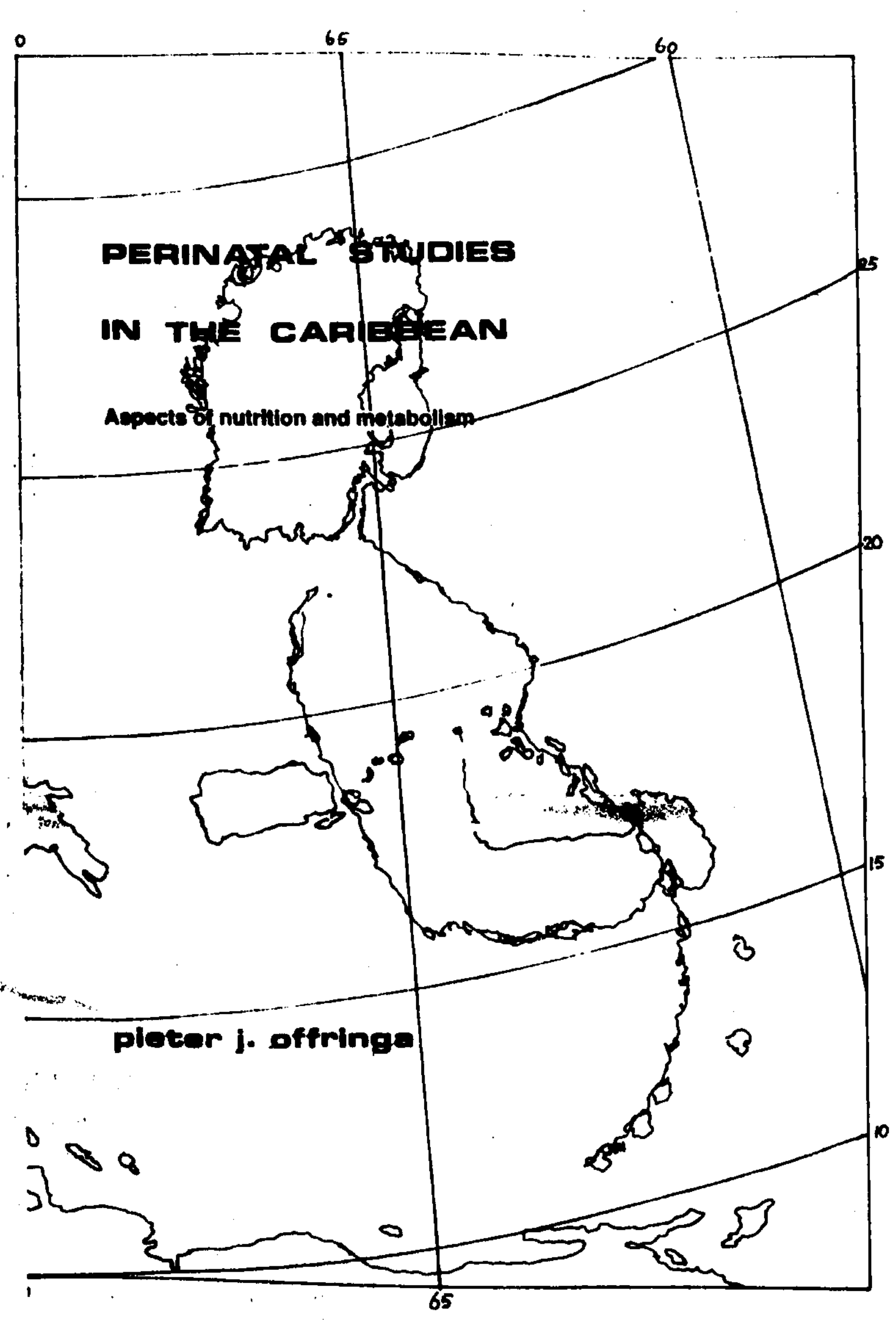
'Een Curacaos kind loopt eerder dan een blank kindje. Als een Curacaos kind na zeven maanden loopt, is dat helemaal niet zo gek. Als dat pas na een jaar is, is het aan de late kant. De grove motoriek is eerder ontwikkeld, de kleine motoriek niet'.

Een ander onderzoeksresultaat: Een zwarte baby valt na de geboorte minder ver terug in gewicht dan een blanke baby, maar 3 tot 4%, en na een dag of vier is het zwarte kind weer op zijn oude gewicht terug. Het groeit de eerste maand ook veel sneller dan het gemiddelde blanke kind. Hoe dat komt? Hij geeft een mogelijke verklaring: 'In Afrika is de jonge moeder vrijgesteld van taken en ligt het kind 24 uur per etmaal tegen de moeder aan en kan het altijd drinken'.

Pieter Offringa heeft nog wel eens heimwee naar het Caribisch gebied. Zalige zon, prachtige stranden en een staalblauwe lucht. Mooie vrouwen ook. In de verte klinkt een steelband. Over het algemeen is de temperatuur dragelijk, dankzij de passaat. Hij komt jaarlijks naar het Caribisch gebied terug voor een congres. Hij heeft een Arubaanse vrouw en drie kinderen. 'Met een gezin heb je meer behoeften dan alleen een leuke werkplek'.

De promovendus dr.Pieter Offringa temidden van zijn twee paranimfen bij zijn promotie tot doctor in de Geneeskunde aan de Rijksuniversiteit van Groningen.

Zwart kind loopt eerder dan blanke

Zwangeren hebben soort bezuinigingsmechanisme

Schoner milieu....

vervolg van pag. 7

Er is nog een vierde gebied waarop de wijze van produceren een schadelijke invloed heeft: de industriële milieuverontreiniging en afvalproduktie.

Tot nu toe heeft men steeds getracht de uitstoot van luchtverontreinigde stoffen te beperken door technische maatregelen: rookgasreiniging bij electriciteitscentrales en zuiveringstechnieken als het wassem met met water. Het is echter in principe, en ook in de praktijk veel beter wanneer bedrijven zouden overgaan tot andere produktiemethoden.

Het ontwerpen van produktiemethoden die schoner zijn voor het milieu, wordt de procesgeïntegreerde schone technologie genoemd. Men ontwerpt een nieuw proces voor de produktie van een of ander produkt en houdt bij het ontwerpen van dat proces in elke fase sterk rekening met de schade die aan het milieu kan worden toegebracht. Op deze manier is een aanzienlijke beperking van de totale milieubelasting te bereiken.

Als overheid zou men kunnen eisen van industrieën dat ze een techniek gebruiken die zo milieuvriendelijk mogelijk is, maar ook economisch zonder meer haalbaar. Met een andere methode de z.g. *best technical means* zal men bij de vergunningverlening van het bedrijf eisen dat het de best toepasbare techniek die in West Europa voor handen is zal invoeren. Wanneer bedrijven op deze wijze gedwongen worden tot het invoeren van meer milieuvriendelijkeproduktietechnieken, blijkt dat dit de bedrijfstak op langere termijn geen windeieren legt.

JAPAN VERDER

In Japan is dit proces in de jaren zeventig al van start gegaan. Daar was de mate van verontreiniging zo mogelijk nog hoger dan in Europa. Men is begonnen met het ontwikkelen van schone technologie, hetgeen heeft geresulteerd in een gunstige positie van het Japanse bedrijfsleven bij de produktie van milieuzuiveringsapparaten. Japan is op dit ogenblik veel verder dan Europa. De Amerikaanse hoogleraar Huisingh heeft er in een aantal lezingen aan de Erasmus Universiteit op gewezen dat dergelijke schone technologieën vrijwel altijd ook economische winst betekenen. Hij geeft voorbeelden waarbij Amerikaanse bedrijven die in elke fase van het proces hebben gestreefd naar een minimale milieubelasting, tot hun verbazing merkten dat er niet alleen een grotere milieuwinst was geboekt, maar ook economische winst.

Ernest Hemingway

vervolg van pag. 8

gevel zit nog een bordje dat er aan herinnert dat hier voor het eerst *Ulysses* van James Joyce op 2 februari 1922 is uitgegeven. 'Een verdomd mooi boek', zou Hemingway toen hebben uitgeroepen.

Na zijn vertrek uit Frankrijk kwam Hemingway nog enkele malen terug in Rue Odéon, maar nooit meer zo glorieus als in 1944. Terwijl er nog hevig werd geschoten, reed hij aan het hoofd van een colonne jeeps de straat binnen. Zijn uniform smerig en bloed besmeurd. 'Het is Hemmingway, het is Hemmingway', riep Adrienne Monier uit toen ze de schrijver ontwaarde. Vanachter de ramen juichten de mensen hem toe.

Enkele ongeblikken later klom hij op het dak om met een paar soldaten de laatste Duitse sluipschutters te verjagen. Toen de mannen beneden kwamen vertrokken ze weer 'om', zei Hemingway 'de wijnkelder van de Ritz te bevrijden'. Weer een stukje van de legende had zijn beslag gekregen.

De laatste hoofdstukken van Hemingway spelen op de rechteroever. Door het succes kan hij zich de peperdure Ritz aan de Place de Vendôme veroorloven, waar nu als dank in de kleine bar aan de Rue Gambon een borstbeeld van hem staat. Toen Hemingway 2 juli 1961 zelfmoord pleegde, interviewde de Franse televisie de man die Het Grote Feest van dichtbij had meegemaakt: Paul, de barman van de Ritz.

HARRY'S BAR

De veel beschreven Harry's bar- meer dan honderd schrijvers namen het café in hun boeken op- is een paar straten verder. Ooit was het de verzamelplaats van de Amerikaanse correspondenten; nog steeds is het er heel erg gezellig en stroomt er Amerikaans bier uit de tap. Aan de muren, de schrijver in de bergen en de schrijver met zijn zoon Bumby. Harry's Bar heeft zich niet laten verleiden door de vreselijke modegrillen van de Franse interieurmaffia; het blijft een Amerikaanse bar in Parijs.

Met het beroemde Café de La Paix is het slechter afgelopen. Deze voorname trekpleister aan de Place de l'Opéra is verworden tot een rotzooiachtige drukte, die goedkoop aandoet ondanks de hoge prijzen. Ernest en Hadley gebruikten er op kerstmis 1921 hun eerste behoorlijke maaltijd. Hemingway moet helemaal naar de linkeroever terughollen omdat hij niet genoeg geld bij zich had.

Nog eenmaal raken Parijs en Hemingway en de literatuur elkaar. Op een regenachtige voorjaarsochtend in 1957 liep de jonge journalist Gabriel García Marquez over de Boulevard St.Michel Plotseling ontwaarde hij aan de overkant Hemingway met baseballpet en afgedragen spijkerbroek, met zijn vierde vrouw Mary Welsh. Tot een echte ontmoeting van de Nobelprijswinnaar van toen met die van dertig jaar later kwam het niet. Marquez aarzelde of hij over zou steken om Hemingway om een interview te vragen of zijn grenzeloze bewondering uit te spreken. 'Dus deed ik geen van beide dingen, die dat moment hadden kunnen bederven, maar zette de handen aan mijn mond en schreeuwde als Tarzan in de jungle van de ene kant van de straat naar de andere: Maeeeeestro!'

Hemingway begreep dat er geen andere meester kon zijn in de menigte studenten. Hij draaide zich om en riep in het Spaans: 'Adios Amigo'.

ZIEK EN GEZOND

Kramp in de benen is een pijnlijke zaak

= door dr M.P.A.M. de Grood =

KRAMP IN DE BENEN, vooral in de kuitspieren, is een veel voorkomende klacht, vooral bij vrouwen van middelbare leeftijd. Meestal zijn het nachtelijke krampen. Je ligt enkele uren te slapen; dan word je wakker van een plotselinge scheut in je kuit of in een andere spier van het onderbeen, die erg pijnlijk is. De pijn kan erg intensief zijn zelfs zo, dat je het bed uit springt. Als regel duurt de kramp enkele minuten om dan vanzelf weer te verdwijnen. Maar kort daarop treedt weer zo'n krampaanval op en vaak wordt je genoodzaakt je bed uit te komen en een tijdje rond te wandelen tot de kramp weer over is.

Kramp in een spier bestaat in een plotseling optredende samentrekking van de spiervezels, waardoor het spieromhulsel, de fascie, flink wordt gerekt. De fascie is pijngevoelig en die is dan ook de oorzaak van die plotseling hevige pijn.

U merkt dat zelf ook; de spier die in kramp raakt voelt erg hard aan en al wrijf je erover of tracht je de spier te masseren, toch blijft de kramp bestaan. Alleen lopen en bewegen van het been kunnen maken, dat de kramp sneller verdwijnt.

Over de oorzaak van krampen in de kuiten is het laatste woord nog niet gesproken. Er zijn onderzoekers, die het optreden van kramp toeschrijven aan een slechte doorbloeding van de spieren. Zo zou het bijvoorbeeld ook komen dat zwangere vrouwen vaker last hebben van kramp. Men neemt dan aan, dat de zwangere baarmoeder op de bloedvaten naar het been drukt en zo een tekort aan bloedtoevoer zouden geven. Ook is het een feit, dat mensen met vernauwde vaten in het been vaker last hebben dan anderen, zoals je dat ziet bij patiënten met aderverkalking van de beenvaten.

ZENUWEN

Er blijf echter een grote groep over, waar een van de genoemde oorzaken zeker niet in het spel is. Recente onderzoekingen hebben op de mogelijkheid gewezen, dat de oorzaak is gelegen in de zenuwen, die de prikkels vanuit het ruggemerg naar de spieren overbrengt. Er zou met die zenuw iets aan de hand kunnen zijn of ook is het mogelijk, dat de oorzaak in het ruggemerg zelf is gelegen. De bewegingszenuwen ontspringen namelijk uit het ruggemerg en iedere zenuwcel, die daar is gelegen, heeft weer tal van verbindingen met andere celgebieden. Zo is het bekend, dat iemand, bij wie een been is geamputeerd, ook aanvallen van kramp kan hebben in het afwezige been (fantoombelevenissen): wij moeten hierbij veronderstellen, dat omliggende celgebieden in het ruggemerg voor deze abnormale prikkel zorgen.

U zult uit dit alles begrijpen, dat het moeilijk is om een aandoening te behandelen, waarvan de juiste oorzaak niet vaststaat. Wat iedereen, die aan kramp lijdt, wel weet, is dat het rekken van de verkrampte spier de kramp vrij snel doet verdwijnen. Ik kan mensen, die aan nachtelijke krampen lijden, dan ook de volgende raad geven: rek alvorens u slapen gaat, de kuitspieren enkele malen flink uit. Dit kunt u als volgt doen: voor u gaat slapen gaat u op enige afstand van de muur van uw slaapkamer staan, zover er vanaf, dat uw handen nog net aan de muur komen. Leunt dan enkele malen zover voorover met gestrekte benen, dat u met uw hoofd de muur raakt. Hierdoor kunt u de kuitspieren enkele malen flink rekken. Krijgt u een dergelijke aanval s' nachts, dan sta op en doe dezelfde oefening.

TEMPERATUUR

Men heeft wel eens gedacht dat koude of warmte aan de benen van invloed zou zijn, maar dit is niet het geval. Er bestaan ook medicamenten tegen kuitkrampen, die allemaal verwant zijn met vitamine-B, Vitamine-B is een stof, die we nodig hebben voor de bouw van de zenuwvezels. Een gebrek eraan, zoals we dat zien bij toestanden van hongersnood, van eenzijdige voeding of bij stoornissen in de opname van vitamine-B (maag-darm- of leverziekten) kunnen leiden tot gevoels- en bewegingsstoornissen in de benen door afwijkingen in die zenuwbanen. Een middel wat een goede naam heeft op dit gebied is Inhibine, waarvan u laat in de middag en vlak vóór het slapen gaan een tablet moet innemen. Ik ken heel wat mensen, die na het innemen van deze volstrekt onschadelijke tabletten nooit krampaanvallen meer hebben gehad.

Orwells drama op zijn Japans:

Wanhopige dagloners zijn slaven van mafia

TOKYO - In de stad Osaka hebben duizenden dagloners de afgelopen dagen en nachten slag geleverd met de politie. De zware onlusten braken uit nadat een 38-jarige officier van politie werd gearresteerd op verdenking van het aannemen van elf miljoen yen als smeergeld van de georganiseerde misdaad.

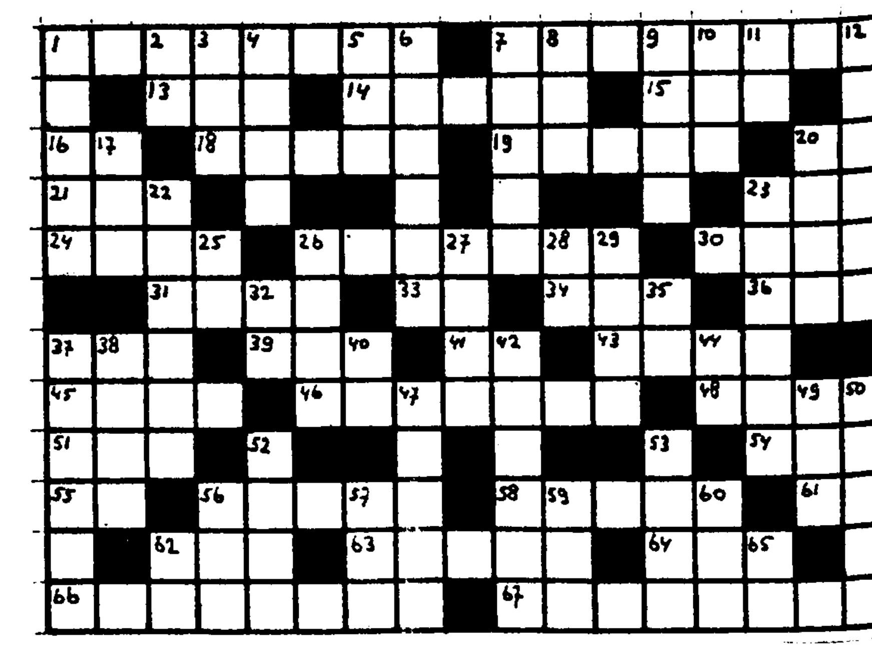
De dagloners zagen in de arrestatie het bewijs dat zij niet alleen via koppelbazen worden uitgebuit door de Yakuza, de Japanse maffia, maar ook door de politie die hen 24 uur per dag in de armoedigste wijk van de stad met televisiecamera's in de gaten houdt op een manier die Orwells 1984 zou doen verbleken.

ERBARMELIJK

De veldslagen met de politie werden geleverd in de Kamagazaki-buurt van Osaka, waar twintigduizend dagloners onder erbarmelijke omstandigheden dicht op elkaar gepakt leven en zich van hun karige loon nog in de schulden weten te steken door hun ellende te verdrinken in bars die onder controle staan van de Yakuza, evenals de goktenten waar vergeefs geld in hoop op een betere toekomst wordt gestopt.

Kamagazaki is een buurt waar geen nette Japanner ooit voet zal zetten. Veel dagloners zijn verstoten door hun familie of hebben hun gezin in de steek moeten laten na een keer veroordeeld te zijn geweest. 's Morgens worden zij door koppelbazen van de Yakuza, die een fors deel van hun loon in hun eigen zak stoppen, opgehaald voor werk in de bouw of ander zwaar en vuil werk. Maar eenmaal weer thuis, worden zij dag en nacht in de gaten gehouden door de politie die in de dagloners alleen maar potentiele criminelen ziet. De onlusten worden gezien als een vertwijfelde poging aan de praktijken van de politie een eind te maken.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. Ziekte; 7. Klokkenspel; 13. Rond; 14. Inwoner van plaats in Overijssel; 15. Eikeschors; 16. Bestuurscollege; 18. Briefkosten; 19. Schoeisel; 20. Briefaanhef; 21. Tijdsaanduiding; 23. Opening; 24. As; 26. Trommelslager; 30. Honingdrank; 31. Onduidelijke; 33. Water in Friesland; 34. Luchtvormige stof; 36. Schel; 37. Bevel; 39. Windrichting; 41. Oude lengtemaat; 43. Delicaat; 45. Opdracht; 46. Wervelwind; 48. Boom; 51. Vis; 54. Voertuig; 55. Onmeetbaar getal; 56. Reisdeken; 58. Warmte; 61. Lidwoord; 62. Vrijgevig; 63. Woestijn; 64. Nieuwsdienst; 66. Overblijfsel van een wond; 67. Noodzakelijkheid.

VERTIKAAL: 1. Puzzel; 2. Rivier in Siberië; 3. Afsluitmiddel; 4. Pluis; 5. Voordeel; 6. Gebogen; 7. Muziekinstrument; 8. Soort papegaai; 9. Uit een Europees land; 10. Onderricht; 11. Maanstand; 12. Rijgsnoer; 17. Plastic beker; 20. Bergruimte; 22. Opponent; 23. Tekortkoming; 25. Muzieknoot; 26. Kampeerartikel; 27. Lichaamsdeel; 28. Landbouwwerktuig; 29. Verhouding; 32. Japans spel; 35. Selenium; 37. Hoop; 38. Dik vloeibaar; 40. Onder Officier; 42. Vrolijkheid uiten; 44. Getij; 47. Gissen; 49. Wiel; 50. Water; 52. Niets uitgezonderd; 53. Woonplaats; 56. Kokervormige diepte; 57. Meisjesnaam; 59. Afrikaanse havenstad; 60. Etcetera; 62. Greenwichtijd; 65. Familielid.

WINNAAR VORIGE WEEK

Uit het grote aantal inzendingen van dez Amigoe-kruiswoordpuzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

M.A. Henriquez
Jan Sofat 223
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe. (tot drie uur) Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdagmiddag vijf uur en duidelijk en op enveloppe vermelden: KRUISWOORDPUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Governador Debrot 154 t.n.v. Hubert Linkels.

OPLOSSING VORIGE WEEK

HORIZONTAAL: 1. Barst; 6. Spek; 10. Gade; 14. Akker; 15. Tere; 16. Elis; 17. De; 18. Nevelen; 20. Vlet; 21. Els; 23. Iers; 24. Twee; 26. Nameten; 28. Terrein; 31. Oder; 32. Kuras; 33. Ne.; 34. Roker; 36. Baret; 37. Brt.; 38. Ogen; 39. Boten; 40. Duit; 41. Tin; 42. Keten; 43. Lento; 44. Te; 45. Sider; 46. Leed; 47. Efemeer; 49. Bekleed; 52. Derk; 53. Loek; 54. Lia; 55. Teek; 57. Krimpen; 60. S.D.; 61. Alle; 62. Eire; 63. Rente; 65. Kien; 66. Noen; 67. Stiel.

VERTIKAAL: 1. Baden; 2. Akela; 3. R.K.; 4. Sen; 5. Treiter; 6. Stern; 7. Pels; 8. Ere; 9. Kenteren; 10. Gevers; 11. Allee; 12. Die; 13. Est; 19. Veer; 22. Smoken; 25. Wrat; 27. Eden; 28. Turen; 29. Inrit; 30. Netto; 32. Kater; 34. Rotte; 35. Ogief; 36. Boter; 37. Bundel; 39. Bedekken; 40. Deel; 42. Kier; 43. Lekkers; 45. Smeken; 46. Leep; 48. Edele; 49. Bomen; 50. Eiste; 51. Dadel; 53. Lire; 55. Tien; 56. Eli; 58. Rio; 59. Net; 64. Ni.

Schaken

Een grootmeester is ook maar een mens...

= door Jules Welling =

HET VEERTIENDE Interpolis-toernooi in Tilburg is een enorm succes geworden, misschien wel de mooiste krachtmeting uit de bepaald niet kinderachtige geschiedenis van het toernooi: niet een van de zevenvijftig partijen eindigde in een salonremise, hetgeen uiterst ongebruikelijk is op dit niveau. Het was zeker niet alleen het mediagevoelige optreden van het wonderkind Gata Kamsky (zie twee voorgaande rubrieken), dat voor sensatie zorgde. De algemene vechtlust was ongewoon en alle deelnemers liepen daarbij blauwe plekken op: iedereen verloor minimaal twee partijen.

Het verschil in punten tussen de winnaars Gata Kamsky (VS) en Vassily Ivanchuk (Sov) en de als laatste eindigende Yasser Seirawan (VS) bedroeg slechts 4 punten, waar het er vorig jaar nog 8 waren tussen wereldkampioen Gary Kasparov (Sov) en Jeroen Piket (Ned.).

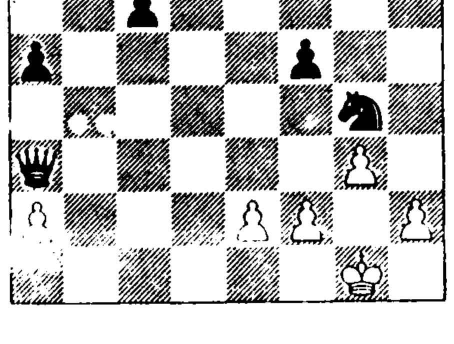
De spelers waren ondergebracht in 'De Parel', midden in de bossen van Oisterwijk, waar zij ieder over een eigen bungalow beschikte. De onderlinge sfeer was voortreffelijk, hetgeen onder meer bleek op de laatste avond, toen er spontaan een snelschaaktoernooi ingericht werd. De inzet voor de dubbelrondige zeskamp — Yasser Seirawan en Nigel Short (Eng) waren niet van de partij — was 300 gulden de man. Van het prijzenfonds (1.800 gulden) ging 800 gulden [illegible], 600 gulden naar nummer twee en 400 gulden naar nummer drie. Het was wellicht het sterkste snelschaaktoernooi (vijf minuten per partij per persoon) dat ooit gehouden is.

De eindstand was: 1. Boris Gelfand (Sov) 7, 2/3. Gata Kamsky (VS), Vassily Ivanchuk (Sov) 6,5, 4/5. Jan Timman (Ned), Ulf Andersson (Zwe) 4 en 6. Predrag Nikolic (Joe).

Terug naar de gewone toernooi. Zelfs de sterkste grootmeesters ter wereld zijn maar gewone mensen en gewone mensen blunderen af en toe. Zij dus ook. Daar wil ik graag een paar voorbeelden van geven.

(Diagram 1, Kamsky - Short, tweede ronde).

In hevige tijdnood speelde het wonderkind hier 40. De2?, waarmee hij de tijdcontrole haalde, maar een half minuut vergooide. Er volgde: 40. -, Dxe3 41. Dxe3, f1D schaak 42. Kd2, Dg2 schaak 43. Ko1 en remise. Met het simpele 40. Kd2 was wit een stuk voorgebleven. Totaal uit. In de elfde ronde bereikte Seirawan en Gelfand na de 37-ste deze stelling:

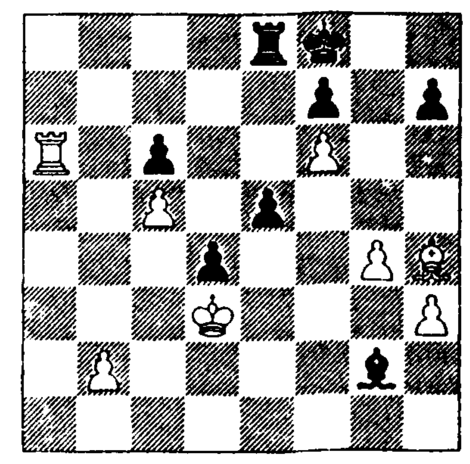
(Diagram 2, Seirawan - Gelfand, elfde ronde).

Wit staat misschien al verloren, maar een sluitend winstplan voor zwart is na 38. Tb6, Td8 39. Lg3 niet zo gemakkelijk te vinden. Seirawan deed echter meteen 38. Lg3 en na 38. -, Lf1 schaak kon hij onmiddellijk opgeven, omdat de toren op a6 verloren gaat.

In de laatste (veertiende) ronde speelden Jan Timman en Nigel Short tegen elkaar. In de eerste turnus had de Engelsman gewonnen en bij winst in de tweede turnus zou hij een goede kans hebben om gedeeld eerste te worden. Het ging zo: wit Timman, zwart Short: 1. d4, e6 2. c4, f5 3. g3, Pf6 4. Lg2, Le7 5. Pf3, d5 6. 0-0, 0-0 7. b3, Ld7 8. La3, Pc6 9. Dc1, a5 10. Lxe7, Dxe7 11. Pc3, Le8 12. De3, dxc4 13. bxc4, Td8 14. Tfd1, Pg4 15. Df4, Lf7 16. Tab1, e5 17. dxe5, Txd1 schaak 18. Txd1, Dc5 19. Pg5, Lxc4 20. Pd5, Pd8 21. e6, Lxd5 22. Txd5, Da3 23. Td7, Pc6 24. Lxc6, bxc6 25. e7, Te8 26. Dc4 schaak, Kh8 27. Pf7 schaak, Kg8 28. Ph6 dubbelschaak, Kh8 29. Dg8 schaak, Txg8 30. Pf7 mat.

(Diagram 3, Timman - Short, veertiende ronde).

Mat! Stikmat nog wel, en

niet gedeeld eerst, maar alleen vierde, een verschil van 8.500 gulden in prijzengeld. Natuurlijk zag Short na 26, Dc4 schaak het elementaire mat, maar hij liet het uiterst sportief over zich komen, hetgeen als tekenend voor de goede sfeer bij Interpolis XIV beschouwd mag worden. In de match om het wereldkampioenschap tussen titelverdediger Gary Kasparov en uitdager Anatoli Karpov, die onlangs in New York begonnen is, gaat het er grimmiger aan toe. Daarover volgende keer.

Eindstand Interpolistoernooi: 1/2. Gata Kamsky (Sov) 8,5, Vassily Ivanchuk (Sov) 8,5, 3. Boris Gelfand (Sov) 8, 4. Nigel Short (Eng) 7,5, 5/6. Jan Timman (Ned), Ulf Andersson (Zwe) 6,5, 7. Predrag Nikolic (Joe) 6 en 8. Yasser Seirawan (VS) 4,5.

Letland schrapt SU feestdagen

RIGA - De Sovjet-oktoberrevolutie is voor de Letten geen reden tot feest meer, evenmin als de overwinning op Nazi-Duitsland in 1945. Voortaan zullen zij op 7 november en 9 mei gewoon moeten werken, nu het Letse parlement woensdag besloten heeft deze twee feestdagen af te schaffen.

In plaats daarvan zullen 25 maart en 14 juni jaarlijks worden herdacht als "dagen van de slachtoffers van de communistische terreur". Tevens is 8 maart, Internationale vrouwendag, als feestdag vervangen door 18 november, de dag dat in 1918 de onafhankelijkheid van Letland werd uitgeroepen. Het is de eerste keer dat een republiek aan de Sovjet-feestdagen tornt, hetgeen dan ook tot woedende reacties van de Russische afgevaardigden in het parlement leidde. Van de tweehonderd aanwezigen stemden er 115 voor de wet; de meeste anderen verlieten de zaal na het debat zonder de stemming af te wachten. "De communistische idee moet niet worden vervolgd, dat gebeurt alleen nog maar in totalitaire staten", aldus een laaiende Sergej Dimanis, voorman van de groep "Ravnopravije" (Gelijkheid).